Uzgoja

Revija za učitelje, vzgojitelje in starše

september 2018
Letnik XX/3 ▪ številka **79**
cena 4,95 eur

20 let izhajanja

V žarišču: Pedagogika skupnosti

stran 20

Naš pogovor: ga. Anica Horvat

stran 32

Sam doma

stran 45

Družina, mojstrovina narave

www.mohorjeva.org

Katarina Kesič Dimic:

VZGOJARIJE

64 skrivnosti, norosti in radosti vzgajanja

V vzgojnem priročniku, zasnovanem v obliki dnevniških zapisov, avtorica, specialna pedagoginja, ob konkretnih situacijah svojega poklicnega vsakdanjika obravnava številna učna in vzgojna vprašanja (npr. učenje poštevanke, bralne težave, hiperaktivnost, odkrivanje prezrtih razvojnih zaostankov, uživanje sladkarij, obdarovanja, igrače, preveč zaščitniški starši, kletvice, ponavljanje razreda, odsotnost empatije pri pedagogih). Toda ne razgrinja le bolj ali manj nerešljivih problemov, ampak vselej vsaj nakaže pot do reševanja težave.

(252 strani, 23 €)

1851

Ljubljana, Nazorjeva ulica 1, T 01 244 36 50

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
Prva slovenska založba

Celje, Prešernova ulica 23, T 03 490 14 20

festival sodobne krščanske glasbe

RITEM SRCA 2018

11. oktobra ob 19.30
v Šentvidu v Ljubljani

radio ognjišče

Vstopnice: prodajna mesta Založbe Ognjišče, Radio Ognjišče (01 512 11 26) ter uro pred koncertom pri vhodu v dvorano. Cena vstopnice: 5 €.

Romajte z DKPS

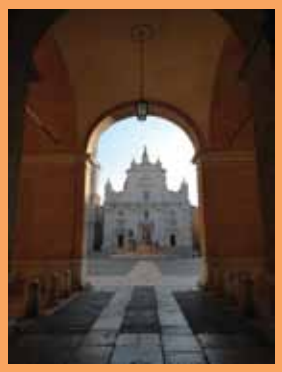

v San Giovanni Rotondo in Loreto

27.–30. 10. 2018

Duhovno vodstvo: p. Silvo Šinkovec

Informacije in prijave:

http://www.dkps.si/drustvo/duhovnost/romanja/

VZGOJA 79
Revija za učitelje, vzgojitelje in starše
september 2018, leto XX/3

Ustanovitelja in izdajatelja
Društvo katoliških pedagogov Slovenije in
Družba Jezusova

Svet revije
mag. Ivan Bresciani
mag. Albert Bačar
dr. Viljem Lovše
Jože Mlakar
Marjan Peneš
dr. Andrej Perko
dr. Peter Svetina
Marija Šušteršič
Marija Žabjek

Odgovorni urednik
dr. Silvo Šinkovec

Uredniški odbor
Erika Ašič
dr. Janez Gabrijelčič
dr. Dejan Hozjan
dr. Jana Kalin
dr. Vanja Kiswarday
mag. Marijana Kolenko
dr. Nives Ličen
dr. Franci M. Kolenec
prof. Bernarda Mal
dr. Anton Meden

Naslov uredništva
Vzgoja, Rožna ulica 2,
1000 Ljubljana
01/43-83-983
revija.vzgoja@gmail.com
silvo.sinkovec@rkc.si
http://www.revija-vzgoja.si

ID za DDV
SI64231160

Transakcijski račun
SI56 6100 0000 9750 496
odprt pri Delavski hranilnici d.d.

Oblikovanje in prelom
Tiskarna Oman, Kranj

Tisk
Grafis trade d.o.o.

Lektoriranje
Barbara Rodošek

Revija *Vzgoja* izhaja štirikrat letno. Cena izvoda v letu 2018 je 4,95 €. Naročnina za naročnike v Sloveniji je 19,80 € (tujina 34 €). DDV in poštnina sta všteta v ceno. Odpoved naročnine sprejemamo samo pisno za naslednje obračunsko obdobje. Navodila za pisanje prispevkov lahko dobite na uredništvu ali na spletni strani. Nenaročenih prispevkov ne honoriramo. Natisnjenih 1700 izvodov.

ISSN: 1580-0482

Revijo sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS.

Učitelj

Silvo Šinkovec, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije *Vzgoja*, duhovni asistent *DKPS* in direktor *Inštituta Franca Pedička.*

Minilo je 50 let, odkar je dr. Pediček s svojimi sodelavci vodil prve time šolske svetovalne službe. Zasnovani so bili interdisciplinarno; v timu so sodelovali pedagog, psiholog in svetovalni delavec. V monografiji *Franc Pediček, slovenski pedagog* (2013) dr. Ivan Ferbežer, ki je sodeloval v timu ene od mariborskih šol, opisuje to svojo izkušnjo. O vlogi šolske svetovalne službe smo objavili nekaj zelo dobrih člankov v prejšnji številki revije *Vzgoja* (78).

Ob obletnici te izvirne pobude slovenske pedagogike je na *Filozofski fakulteti* potekal posvet o šolski svetovalni službi. Udeležilo se ga je 270 pedagogov, psihologov, socialnih delavcev, socialnih, inkluzivnih in rehabilitacijskih pedagogov ter drugih strokovnjakov. Organizatorji niso skrivali zadovoljstva ob odzivu, opravili so dobro delo. Tudi aktivnih udeležencev je bilo veliko. Pripovedovali so o svojih izkušnjah in razmišljanju o vlogi šolske svetovalne službe danes. Posvet je bil zanimiv zaradi iskrene zavzetosti mnogih, ki delajo na tem področju.

Po posvetu mi odzvanja misel o vlogi učitelja. V enem predavanju smo slišali, katere probleme učenci, dijaki ali študentje prinesejo svetovalcu. Nekdo iz dvorane je pripomnil, da bi marsikaj od tega lahko 'prestregel' učitelj. Pozoren učitelj lahko sliši marsikatero stisko otrok in ustrezno ravna. V takšni šolski klimi do šolske svetovalne službe prihajajo učenci, ki potrebujejo bolj zahtevno in trajno spremljanje.

Zakaj je ta misel pomembna? Zdravo življenje predstavljajo zdravi odnosi. Otroci najbolj trpijo zaradi slabih odnosov doma in v šoli. Učenci nosijo v sebi veliko stvari, ki bi jih radi komu zaupali. O osebnih stvareh učenec težko spregovori pred celim razredom ali na hodniku. Ko se približa učitelju in mu da vedeti, da bi se rad z njim osebno srečal, je potreben prostor, kjer se učitelj z učencem lahko v miru pogovori, ga posluša in vzpostavi ozračje zaupanja. Brez dobrega poslušalca in brez zaupanja gredo osebne stvari v skrito kamrico in težko pridejo iz nje, če uporabim metaforo Ivana Cankarja. Ne gre za dolge pogovore niti ne za terapevtske pogovore. Gre za nekaj minut, dve, tri do pet. Pred desetletji sem na neki šoli predlagal, da bi imeli dva ali tri prostorčke rezervirane za osebne pogovore učiteljev z učenci.

Zakaj učitelj? Zato, ker je prvi, ki otroku predstavlja avtoriteto, posebej v primerih, ko starši tega ne zmorejo. Vse več otrok in mladih ne more računati na potrebno uho in razumevanje staršev. V obdobju, ko so starši prezaposleni, psihično utrujeni, bolni, v procesu ločevanja, zasvojeni, fizično ali psihično odsotni, niso kos starševstvu. Komu lahko otroci takrat zaupajo, od koga lahko pričakujejo, da jih bo slišal in jim pomagal?

Nekomu, ki razume mlado dušo, se otroci lahko zaupajo. Učenec v učitelju, ki ga spoštuje in ceni, najde odraslo osebo, ki ji lahko zaupa. Ker računa, da bo kos vprašanju, s katerim se sooča, mu predstavlja avtoriteto. Spomnim se dijakinje, ki je po dvajsetih letih svojim sošolcem povedala, da je bil razrednik edina oseba, ki je vedela, kaj se z njo dogaja v zadnjem letniku. On je vedel. Ni ji mogel veliko pomagati, toda vedel je. Kljub težki situaciji, v kateri se je znašla, je čutila, da je nekdo, ki ve, kaj se dogaja z njo. Ogromno ji je pomenilo, da jo posluša, jo sliši in sprejema. Tiho ji je stal ob strani. Takrat je potrebovala zaupnika. To je učitelj z veliko začetnico.

Skrb za ustvarjanje takšnega okolja sodi v vzgojni načrt šole. V novem šolskem letu in ob rob posveta o vlogi šolske svetovalne službe si želim, da bi bilo vse več učiteljev, ki imajo pozorno uho in srce za učence ter čas, da bi se posvečali učencem. Šola pa naj jim nudi prostor, kjer se vse to lahko zgodi. Bistveno je zaupanje. Tako pri starših, šolskem svetovalnem delavcu kakor pri učitelju. Tudi prostor lahko pripomore k temu, da se ustvari zaupanje.

Biti vzgojitelj

… Ne gre za moralistični poklic, temveč vsakodnevno dejanje poučevanja, v katerem so se prepletale besede in dejanja. Ne samo zaradi tega, ker so naši vzgojitelji znali zelo dobro poučevati, ampak predvsem zato, ker so nas osvojili 'od znotraj', s svojo ljubeznijo. Takšno pedagogiko so ti modri učitelji najprej sami preizkusili in živeli. …

Slabe izkušnje in njihovo obdelovanje

… Nakopičene življenjske izkušnje postanejo lepi kamni za visoko stavbo naše človeške osebnosti, če jih obdelamo. Dobre izkušnje niso zahtevne za obdelavo, zahtevajo pa pozornost, da ne padajo v senco pozabe. S slabimi izkušnjami je ravno obratno – te nas v zavesti bodejo kakor trni kostanjevih ježic in žulijo kakor oster pesek v čevlju. …

Sodelovati z učenci in jih postaviti v središče etične vzgoje

… Osrednji namen prispevka je pokazati na tesno povezanost med značilnostmi teorije sodelovalnosti oz. vključenosti ter načeli etike skrbi. Oboje nam bo tudi pomagalo izpostaviti vlogo in pomembnost kakovosti odnosov med učitelji in učenci ter med učenci samimi. …

Pomen šol v Afriki

… V Ruandi in Burundiju, kjer ima možnost zaključiti osnovno šolanje le okoli 60 % otrok, je premalo šolskih zgradb za vse otroke, še posebej na revnem podeželju. V javnih šolah je v razredu pogosto več kot 100 otrok in 1 učitelj, ki je ponavadi tudi zelo slabo plačan. V tako številčnih razredih se otroci malo naučijo. Po nekaj letih šole mnogi otroci še ne znajo dobro brati in pisati. …

Razvijanje tehniškega mišljenja v vrtcu

… Otroci ob tehniških dejavnostih zadovoljujejo potrebo po aktivnosti in ustvarjalnosti, uveljavljanju in samopotrditvi. Tehnično delo lahko vpliva na oblikovanje značaja, razvijanje ustvarjalno-tehniškega mišljenja, odkrivanje lastnih sposobnosti in interesov, otrok pa ima tudi motivacijo za produktivno delo. Otrokom nudi vrsto vzgojnih možnosti. …

Uvodnik

3 *Silvo Šinkovec:* **Učitelj**

V žarišču: Pedagogika skupnosti

5 *Andreja Keršmanc:* **Mreža vrtcev pedagogike skupnosti**
7 *Teresa Boi:* **Mnogi obrazi dialoga**
9 *Giuseppe Milan:* **Za pedagogiko dialoga**
11 *Michele De Beni:* **Biti vzgojitelj**
12 *Slavi Snoj:* **Koraki v vzgoji, ki nosi upanje**
14 *Erika Kozjek:* **Ustvarjanje vzgojne skupnosti**
16 *Janez Snoj:* **Pedagoška metodologija projektnega dela**
18 *Mojca Berce, Urška Florjančič:* **Rojstvo Družinske akademije v Stari Loki**
19 *Lidija Golc:* **Prestopiti tisto mejo**

Naš pogovor

20 *Silvo Šinkovec:* **Anica Horvat: Dom mora dišati po ljubezni**
22 *Anica Horvat:* **Voščilo**
23 *Anica Horvat:* **Biti**

Biti vzgojitelj

24 *Jože Ramovš:* **Slabe izkušnje in njihovo obdelovanje**
26 *Mateja Vodnik:* **Komunikacijska kompetentnost**

Vzgojni načrt

28 *Mateja Centa:* **Sodelovati z učenci in jih postaviti v središče etične vzgoje**

Starši

32 *Neža Miklič:* **Sam doma**

Področja vzgoje

34 *Milček Komelj:* **Nesmrtni apostol slovenskega duha**
36 *Jana Lampe:* **Pomen šol v Afriki**

Duhovni izziv

38 *Branka Roškar:* **Molitev**
40 *Silvo Šinkovec:* **Odločitve v Krstu pri Savici**
43 *Barbara Peterlin:* **Žarki Božjega usmiljenja dosegli brezdomca**

Izkušnje

44 *Petra Krašna:* **Razvijanje tehniškega mišljenja v vrtcu**
45 *Tina Polajžer:* **Družina, mojstrovina narave**

48 **Nova spoznanja**
50 **Napovedni koledar**
52 **Bralni namig**
53 **Iz življenja DKPS**
55 **Summary**

Mreža vrtcev pedagogike skupnosti

Andreja Keršmanc je raziskovalka v *Vrtcu Sončni žarek*, opravlja doktorski študij pedagoške smeri na *Univerzitetnem inštitutu Sophia v Italiji*.

Pedagogika skupnosti predstavlja konstitutivni del družbenega gibanja za zedinjen svet. Izvorno je gibanje za zedinjen svet versko gibanje fokolarov, ki ga je ustanovila Chiara Lubich na pogorišču 2. svetovne vojne. To je bil klic krščanske ljubezni tisočim žalujočim in trpečim z evangelijskim odgovorom, da z ljubeznijo, sožitjem in solidarnostjo ter s povezovanjem vseh ljudi v skupnost lahko dosežemo mir in bratstvo med vsemi ljudmi sveta.

Pedagogika je navadno tisti del družbenega sistema, ki pomaga ohranjati in vzdrževati družbeni red in je prenašalka družbenih vrednot. Pedagoški modeli se rojevajo le redko, in še to le v izjemno ugodnih pogojih, zato vrtci pedagogike skupnosti s svojo doslej prehojeno potjo z veseljem razvijajo lasten pedagoški način vzgoje in izobraževanja, ki temelji na združevanju tradicije predšolske vzgoje in pedagogike skupnosti.

Vizija pedagogike skupnosti je vzgojiti človeka, ki se bo spoznal v »obličju drugega« (Buber), ki mu drugi ne bo tujec, temveč brat, kajti temelj človekove biti je odnos, odnos ljubezni.

Iz skupnega pedagoškega zanosa, da bi dobro vzgajali, se rojevajo tudi elementi nove pedagogike. Vzgojno osebje si je med seboj različno, ima pestro paleto izobrazbe in talentov. Z jasno zavestjo o strokovni avtonomiji in s svojevrstnim pedagoškim slogom želimo biti pripravljeni na inovativno delo, ki prinaša veliko priložnosti za vnašanje novih idej, spodbud in možnosti.

Vizija pedagogike skupnosti je vzgojiti človeka, ki se bo spoznal v »obličju drugega« (Buber), ki mu drugi ne bo tujec, temveč brat, kajti temelj človekove biti je odnos, odnos ljubezni. Etična podlaga temelji na zlatem pravilu: »Stori drugemu to, kar želiš, da bi drugi storil tebi.« Vrtci, šole in univerze po vsem svetu, ki jih druži ideja pedagogike skupnosti, se med seboj povezujejo v mrežo vzgojno-izobraževalnih skupnosti.

Pedagogika skupnosti ni le vseživljenjska naloga pedagogov te smeri, temveč je naloga za vse v tem zgodovinskem času. V mrežo univerz in drugih izobraževalnih ustanov po celem svetu združuje znanstvenike s področja vzgojnih ved in jih povezuje z vsemi vedami, ki so odločilne za razvoj človeka. Študijski center EdU (Educazione Unità – vzgoja za edinost) v Rimu koordinira delo pedagoških strokovnjakov po vsem svetu. Iz prakse nastajajo nove metode, nove teorije, nove poti in nove pedagoške ideje. Pomembna značilnost pedagogike skupnosti je povezovanje prakse in teorije.

Vrtci pedagogike skupnosti so se v različnih državah po svetu začeli rojevati kot odgovor na potrebe današnje družbe in z željo ustvarjati boljšo prihodnost za vse. Tukaj predstavljamo pet takšnih vrtcev.

Zraka sunca – Hrvaška

DJEČJI VRTIĆ ZRAKA SUNCA

Vrtec je bil odprt leta 1995. V tistem času mesto Križevci ni imelo zadovoljenih vse bolj izrazitih potreb sodobnih družin in

Foto: arhiv vrtca Zraka sunca

otrok po predšolski vzgoji, ki bi bila prežeta z novimi pedagoškimi idejami. V takšnih okoliščinah so kot odgovor na to potrebo odprli otroški vrtec Zraka sunca z novim konceptom dela, ki je temeljil na pedagogiki skupnosti in vzgojni metodi sester Agazzi iz Brescie.

Trenutno je v vrtcu 110 otrok. Vzgojno-izobraževalno delo se izvaja v štirih heterogenih vrtčevskih skupinah in eni jaslični skupini. Vizija vrtca je premikanje meja v spoznavanju sebe, razvoju samokontrole in občutku odgovornosti, samozaupanju, spoštovanju in ljubezni do drugega, v kulturi dajanja, sprejemanja in miru, v odnosih do vrstnikov, odraslih, drugih kultur, do sveta, v dialogu, timskem sodelovanju, odnosu do narave …

»Da bi postal oseba, mora človek dajati. Moč, ki nas spodbuja in daje polet, se ne nahaja v pričakovanju, da bi se nam vrnilo to, kar smo dali, ampak v čistem darovanju, brez povračila. Ne jemanje in posedovanje, ekonomija človeka je dajanje.« (E. Mounier)

Biseri – Makedonija

Foto: arhiv vrtca Biseri

Vrtec je bil odprt leta 2007. Družba v Makedoniji je multikulturna, multireligijska, saj v njej sobivajo Makedonci in Albanci, pravoslavni in muslimani, nekaj Turkov in zelo malo katoličanov.
V vrtcu sta dve skupini otrok. V vsaki skupini je 25 otrok; ena je albanska, torej muslimanska, in druga makedonska, torej pravoslavna. Iz tega izhaja, da je poslanstvo vrtca vzgajanje otrok k poznavanju in spoštovanju različnosti, še več – k temu, da se otroci veselijo skupaj in ustvarjajo prijateljstva. Želijo, da otroci postanejo konstruktivne osebe v družbi, da bi večkulturnost postala vzajemno darilo.

Fantasy – Srbija

Vrtec je bil odprt leta 1991. Želijo si, da bi bil vrtec hiša po meri vsakega otroka, kjer bi se počutil dobro, sprejetega, svobodnega in ustvarjalnega, kjer bi skupaj ustvarjali, se med seboj spoštovali in se imeli radi. Želijo biti vrtec, v katerem bi vladali kolegialnost, dobra organiziranost in timsko delo.
Na začetku je imel vrtec samo eno skupino s tremi zaposlenimi, sčasoma pa se je število otrok in vzgojiteljev povečevalo. Danes je v vrtcu pet skupin, v katerih je 110 otrok in 26 zaposlenih.
Poslanstvo vrtca je uresničevati pedagogiko skupnosti, ki predstavlja in zahteva življenje globokih odnosov, kakovost ljubezni, ki je usidrana v najvišjih vrednotah, ki je odprta do drugega, je velikodušna v nenehni izmenjavi med vzgojitelji samimi, otroki, vzgojitelji in otroki ter med vzgojitelji in starši.
»Od dude do šole, Fantasy s teboj deli veselje, uči te, da imaš rad, odpuščaš, veseli se tvojega obraza. Nekoč, ko boš velik, ko se boš spomnil svojega otroštva, vedi, da ima vrtec Fantasy odprte roke, v katerih boš vedno dobrodošel.«

Foto: arhiv vrtca Fantasy

Vrtec Jurček – Slovenija

Foto: arhiv Vrtca Jurček

Odprt je bil leta 2011. Vrtec Jurček ima približno 60 otrok in 7 zaposlenih. Ko misli uidejo na prehojeno pot delovanja vrtca, vzgojitelji čutijo hvaležnost za obdobje sedmih let, za pogum, vero in upanje, da se je njihova pot usmerila prav sem.
Medsebojni odnosi so edini, ki lahko oblikujejo skupnost. Samo ljubezen ima v sebi moč, da spodbuja posameznika, da se daruje in uresničuje v medsebojnosti. Tu se začenja čudovita igra, v kateri se vsi udeleženi med seboj vzgajajo in nosijo odgovornost za medsebojni odnos. Pot medsebojnosti, vzajemnosti oziroma pot pedagogike skupnosti je tista, na kateri lahko skupaj gradimo lepši svet in dajemo možnost za boljšo prihodnost. V vrtcu se skozi pedagogiko učijo živeti odnose z bližnjimi na temelju zlatega pravila življenja: »Ne stori drugemu, česar ne želiš, da bi drugi storili tebi.«

Vrtec Sončni žarek – Slovenija

Odprt je bil leta 2003. Vrtec ima 6 oddelkov in v njih približno 110 otrok, kar je za vrtec brez koncesije pravi mali čudež. Da bi vzgajali za skupnost, vzgojno osebje vsak dan znova odkriva odnos in vzgojno odgovornost kot rodovitni in temeljni razsežnosti. V kolektivu je okoli 20 zaposlenih (od tega kar 6 moških) in vsak od njih vzgaja. Tako kuhar kot ravnatelj, hišnik ali vzgojitelj. Njihova naloga je, da v sebi najdejo novo globino v občutenju drugega, odkrijejo mejo v uveljavljanju znanja in moči, razvijajo izkušnje 'bratstva med neznanci', vse dokler ne začutijo nove možnosti življenja, ki spodbuja domišljijo in družbenopolitično odgovornost, da negujejo nove oblike udeležbe znotraj in onstran nasprotovanja, nesoglasij, izključevanja. Vrtec je ustanova odprtega tipa, zato se spontano pretaka vez tudi s starši, lokalno skupnostjo in širšo družbo. Več o njih pa lahko najdete na spletni strani www.soncnizarek.si.

Foto: arhiv Vrtca Sončni žarek

Mnogi obrazi dialoga

Teresa Boi, učiteljica, pedagoginja, profesorica v Cagliariju, koordinatorica mednarodne mreže pedagogov EdU (Educazione Unità – Vzgoja za edinost).

Od 15. do 17. junija 2018 je v Škofji Loki potekal mednarodni pedagoški seminar, na katerem smo v logiki sodelovalnega raziskovanja in z vidika izkustvenega znanja poglobili temo dialoga na pedagoškem področju, ki je temeljni element vzgojne izkušnje v multietničnem, multikulturnem, medreligioznem in globalnem kontekstu.

Seminar, s katerim smo obeležili 15. obletnico ustanovitve *Vrtca Sončni žarek*, so v sodelovanju z vrtcem in Občino Škofja Loka pripravili: mednarodna komisija EdU (Educazione Unità – Vzgoja za edinost), raziskovalna skupina za področje antropologije in filozofije vzgoje iz Madrida in Univerzitetni inštitut Sophia (Loppiano, Italija). Na seminarju so sodelovali vzgojitelji in učitelji iz vrtcev v Srbiji, na Hrvaškem, v Makedoniji in Sloveniji, pa tudi profesorji in raziskovalci iz Španije in Italije, ki so želeli razmišljati o dialoški vzgoji s perspektive kulture skupnosti, ki ima svoje korenine v karizmi edinosti.

Komisija EdU se predstavi

Kot vemo, se vsaka refleksija, vsaka raziskava in vsaka dejavnost zgodi vedno znotraj nekega okvira pogosto že implicitnih prepričanj, ki so povezana s temeljnimi vprašanji. Zato je treba vzgojo zaradi njene kompleksnosti obravnavati z vso tenkočutnostjo, kar pa od vseh, ki se z njo ukvarjajo in jo proučujejo na različnih ravneh, zahteva, da poglobljeno in kritično razmišljajo o vrsti okvira in o paradigmi, ki ju je treba upoštevati kot izhodišče.

S tega vidika želi mreža strokovnjakov iz sveta vzgoje in izobraževanja, povezana v EdU, spodbujati refleksijo in raziskovalno delo, da bi začrtala linije vzgojne teorije, ki ima svoj vrednostni okvir v občestveni duhovnosti Chiare Lubich.

V tej duhovnosti se je leta 1943 v Trentu v Italiji rodilo gibanje fokolarov, ki sloni na dveh temeljnih točkah. To sta:

- edinost, ki je sad in izpolnitev nezainteresirane ljubezni, kot jo je učil Jezus iz Nazareta, vendar ne samo duhovne ljubezni, ampak tudi antropološke, vzgojne in družbene, saj izraža koncept edinosti, ki ni monolitna in popolnoma skladna, ampak spoštljiva do identitete in spodbujevalna do vsake legitimne različnosti;
- Jezusov krik na križu: »Moj Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil?« (Mk 15,34). To je mesto razodetja in razumevanja prej omenjene ljubezni. Tisti krik povzema vse 'krike' človeštva in daje luč, da razumevamo in dajemo izjemen pomen in pozornost bolečini, vsem bolečinam, neštetim oblikam težav in stisk, ki se nanašajo na nas in naše življenjske okoliščine, in sicer z upanjem, da je na dnu vsake teme en 'da', ena možnost, en življenjski odgovor, en izziv, ki ga je treba razumeti.

Že od svojega rojstva se je občestvena duhovnost pokazala kot nosilka ne samo duhovne, ampak tudi socialne in kulturne prenove. To potrjujejo številni častni doktorati iz različnih ved, ki so jih podelili Chiari Lubich.

Tudi rojstvo komisije EdU je povezano z enim od teh dogodkov, in sicer so 10. novembra leta 2000 na Katoliški univerzi v Washingtonu Chiari Lubich podelili častni doktorat iz pedagogike. Ob tej priložnosti je Chiara povedala, da lahko na gibanje in njegovo zgodovino gledamo kakor na velik vzgojni dogodek, saj so v njem prisotni vsi vzgojni dejavniki; v sebi ima očitno prisotnost neke vzgojne teorije, ki je temelj vzgojnega delovanja.

V tem smislu si EdU prizadeva:

- poudariti in poglobiti značilne elemente, novosti in pedagoške posledice, ki se sprožijo, ko živimo točke občestvene duhovnosti; poglobiti njene pozitivne vrednote in njeno sposobnost, da v središče svojih kulturnih, vzgojnih in socialnih interesov postavlja človeško osebo v njenem polnem dostojanstvu, v njeni eksistencialni celovitosti, v njeni odnosni sposobnosti in njeni odprtosti do transcendence;
- ovrednotiti osnovni pomen odnosne razsežnosti za vzgojo, ki temelji na Jezusovi zapovedi: »Ljubite se, kakor sem vas jaz ljubil,« in sicer z vidika evangeljskega ideala: »Da bi bili vsi eno« (Jn 17,21);
- spodbujati vedno boljše medsebojno poznavanje s tistimi, ki delujejo na vzgojnem področju, tako da se krepijo mreže

»V svojem poklicu pedagoga sem videl, kako je temeljnega pomena, da ima učitelj karizmo. Imamo mnoga tehnična sredstva, a manjka nam učiteljev, ki bodo vzgoji dali dušo in bodo tisti potencial, ki bo za prihodnost odpiral pot upanja. Najpomembnejša je vzgojiteljeva osebnost, njegov vzgojni polet, sposobnost, da zna ljubiti in voditi dialog z vsemi. Tak vzgojitelj vzpostavlja duh skupnosti, kjer mladi odraščajo z jasno zastavljeno identiteto.« (Michele De Beni)

Foto: Marjanca Rehberger

sodelovanja in soočanja, da bi temu implicitnemu pedagoškemu znanju, ki se uresničuje v vzgojnih izkušnjah, živetih iz duhovnosti, dali znanstveno ustrezno mesto in da bi poudarili značilne in inovativne elemente.

Vse to skušamo delati z raziskovalnim pristopom, ki ima svojo filozofijo v občestvu, v medsebojni (skupni) izmenjavi (iz lat. *communis – mettere in comune*, to je: dati v skupnost, op. p.: občestveno – da postane obče, splošno, od vseh). Ta izmenjava v občestvu, ki postane skupni projekt na svetovni ravni, je sestavljena iz življenja in misli, teorije in prakse, poslušanja in refleksije.

Zavedamo se, kako je v dinamiki stalnega učenja pomembno učiti se iz prakse in iz kritičnega premisleka o svojem vzgojnem delu in načinu delovanja. Ta proces se začne pri konkretni izkušnji, ki sproži opažanja in refleksije, oblikuje abstraktne in posplošene koncepte, da bodo lahko poskusno aplicirani v nove situacije.

V tem raziskovalnem projektu smo na svetovni ravni v tem letu za refleksijo izbrali temo pedagoški dialog. Ta tema odpira možnosti za sprejetost, poslušanje in vrednotenje različnih pedagoških kultur, predvsem pa nam omogoča, da z veliko pozornostjo sprejemamo izzive, ki jih pred vzgojo postavlja današnja multietnična, medkulturna in medverska resničnost.

Program seminarja

Seminar smo želeli preživeti na način, ki bi ga Chiara Lubich izrazila z naslednjimi besedami: »Začutila sem, da sem bila ustvarjena v dar za tistega, ki je ob meni, in ta, ki je ob meni, je bil od Boga ustvarjen v dar zame. /…/ Na zemlji je vse v odnosu ljubezni z vsem: vsaka stvar z vsako stvarjo. Potrebno je biti Ljubezen, da med bitji odkrijemo to zlato nit.«

Poleg osrednje teme, ki jo je predstavil dr. Giuseppe Milan z Univerze v Padovi, in ob predstavitvah življenja in dela vrtcev, ki delujejo v različnih kontekstih, so nam svoja razmišljanja in izkušnje predstavili tudi:

- Tadej Rifel: Dialoška pedagogika Eugena Matusova (Ljubljana, Slovenija);
- Sandra Mugnaioni: Aktivno državljanstvo, vzgojni projekt na jezikovni Gimnaziji (Prato, Italija);
- Maria de Oliveira: Izziv kulturne raznolikosti v jaslih, dejavniki ovir in viri v odnosih med jaslimi in družinami priseljencev (Milano, Italija);
- Rosa Sorrentino: Komunikacija prek igre – projekt za medversko in medkulturno vzgojo v vrtcih in osnovni šoli (Parma, Italija);
- Lola Díaz Vaquero: Pot vzgoje za mir: šola Janeza XXIII., Zaidin (Granada, Španija);
- Maria Ferro iz Firenz, ki je tudi članica mednarodne komisije EdU, je predstavila tekst Chiare Lubich iz leta 1959 z naslovom *V šoli Jezusa – učitelja*, v katerem niza tiste Jezusove značilnosti, ki razsvetljujejo delovanje učitelja, ki je kristjan.

V sklepnem delu, ki mu je sledil dialog z udeleženci, je dr. Michele De Beni (Center za medkulturne študije pri Univerzi v Veroni ter izredni profesor na IU Sophia) nanizal nekatere poudarke in metodološke zaključke, ki so se pokazali v prispevkih in predstavitvah na seminarju: »Odnos med teorijo in prakso, besedo in življenjem, mislijo in aktivnostjo. To je osrednji element, ki označuje vzgojo. Pavel VI. je podaril, da sodobni človek raje posluša pričevalce kot učitelje. Če pa posluša učitelje, jih posluša zato, ker so pričevalci.

Koncept pričevanja je v vzgoji temeljnega pomena. Brez predpostavke pričevanja je beseda vzgoja prazna. Pričevanje pa je povezano s poklicanostjo. To je pričevanje poklicanosti, kar je bilo na seminarju

Foto: arhiv Vrtca Jurček

predstavljeno na izredno učinkovit način. Poklicanost pa je kot klic, izbira, privlačnost nekega ideala. Brez te notranje naravnanosti je pričevanje čisti pedagoški aktivizem. Če je poklic klic k življenju, tak poklic obstaja, če živimo v odnosu. To je naslednji temeljni element: odnos.«

Prevedla in priredila:
Mirjam Horzelenberg

edu
educazioneunità

Za pedagogiko dialoga

Giuseppe Milan, prof. dr., je predstojnik *Fakultete za pedagoške znanosti* na Univerzi v Padovi (Italija). Je predavatelj splošne pedagogike in medkulturne pedagogike. Njegove raziskave temeljijo na proučevanju pedagoških vidikov medosebnih in medkulturnih odnosov, pri čemer posebno pozornost posveča vzgoji v neugodnih okoliščinah in vzgojnim možnostim, ki jih nudi umetniško izražanje. Je član svetovne komisije EdU (Educazione Unità – Vzgoja za edinost).

Lepo je biti tukaj, da se soočimo s temo dialoga, ki je izjemno pomembna, še posebej za vse, ki delujemo na področju vzgoje … Lepo je, da se to dogaja v Sloveniji, v tej čudoviti deželi, ki je kakor Evropa v malem. Tu je vsaka stvar v dialogu: gore, morje, jezera, gozdovi, reke, mesta, umetnost.

Slovenija ima za očeta svoje domovine pesnika Franceta Prešerna (1800–1849), enega najpomembnejših pesnikov iz obdobja evropske romantike, razumnika, ki je bolj kot kdo drug vplival na ta narod tako, da je njegova beseda postala gradnik narodnega dviga in bodoče državnosti. Ni čudno, da je besedilo sedanje slovenske himne vzeto prav iz njegove pesmi *Zdravljica:*

Žive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat' dan,
da koder sonce hodi,
prepir iz sveta bo pregnan …
Poezija se nadaljuje z naslednjo kitico:
Nazadnje še, prijat'lji,
kozarce zase vzdignimo,
ki smo zato se zbrat'li, ker dobro v srcu mislimo.

Te besede nazdravljajo dialogu, srečanju, bratstvu med ljudmi in med narodi.
Beseda je za nas, človeška bitja, resnično način bivanja. Usposablja nas za odnosnost, dialoškost.
Etimološko 'dialog' pomeni besedo, ki je v gibanju, ki nas postavi v stik, ki ustvarja odnos, komunikacijsko vez med nami; besedo, ki omogoča tudi, da skupaj načrtujemo. Vsak od nas je glavni akter. Vsakdo je poklican, da postane on sam (se uresniči) prav preko besede, ki združuje, preko dialoga, ki gradi človečnost, odnos, dialog, ki (kakor pravi velik brazilski pedagog Paulo Freire) dá svetu ime, kar pomeni, da mu dá identiteto.
Vendar se moramo zavedati, da je danes dialog pogosto zlorabljen. Uporabljamo toliko napačnih besed, ki uničujejo:

- prazne besede ('bla bla bla', 'psitacizem' – papagajstvo);
- besede, ki izključujejo (besede rasizma);
- besede, ki ožigosajo (negativne definicije, ki dajo napačno, negativno ime);
- besede, ki ločujejo (velikokrat zlorabljamo sredstva – medije, socialna omrežja ipd., ki tvegajo, da bodo postali 'socialni ločevalci');
- besede samogovora (narcističnega, egocentričnega, individualističnega jaz-a …);
- besede zidu, meja, besede etnocentrične, monokulturne, nestrpne zaprtosti.

Obstaja neskončno veliko načinov, v katerih nepristna (neavtentična) beseda ustvarja razdrobljenost, ločitev, brezbrižnost. Da bi bili pravi vzgojitelji, smo poklicani biti nosilci 'pristne besede', graditelji dialoga. Avtentičen, pristen dialog je ljubezen – avtentična, pristna beseda je ljubezen. Za Paula Freira je beseda 'dialog' ljubezen, ki osvobaja, je sprememba, izboljšanje. Je vedno vzgoja.
Lahko se vprašamo, kako konkretno uresničiti to razsežnost, kako podrobneje pojasniti ta ključni koncept 'dialoga', ki je družina konceptov:

- Dialog je iskanje. Človek išče drugega, ki je vedno nov, ga vsak dan gleda na nov način. Znova ga spozna, še bolje spozna. Vedno upa vanj. Ne more reči: »Vedno si enak,« ampak: »Kako lepo, zame si nenehna novost.«
- Dialog je želja. Beseda želja izhaja iz latinščine: *de-sidera* (od zvezd). Nanaša se na klic od zgoraj, od nečesa, kar je večje od nas. Dialog izhaja iz zavedanja, da črpamo iz sveta visokih vrednot, ki se izražajo prav v tem vzajemnem pričakovanju.
- Dialog je postanek. Veliki razlagalec našega časa, sociolog Zygmunt Bauman, predstavlja naše življenje z učinkovito metaforo. Pravi: »Tako je, kot bi drsali na tankem ledu, in edini način, da ne potonemo, je hitrost, da brezglavo pospešimo vse, kar je na našem dnevnem trgu.« Vzgojni dialog pa je nasprotno pogum, da se ustavimo (iz it.: *so-stare*), da znamo stati tam, v medsebojni navzočnosti, v globoki pozornosti do drugega.
- Dialog je odgovornost. To pomeni biti odgovor na klic, prevzeti nase breme, vprašanja drugega. Veliki psihiater Viktor E. Frankl je trdil, da je naše življenje zahteven dialog, intenziven udarec in odziv, ki traja vse življenje.
- Dialog je projekt. To ni sentimentalizem, vztrajanje v neki navdušeni odnosnosti, kar bi se izkazalo za sterilno. Avtentični dialog je, kot trdi Paulo Freire, »dati svetu ime«, zato se je treba odgovorno zavzemati, služiti, preseči tveganje, da bi se zaprli v lastno zatočišče, da bi se usmerili v izgradnjo izobraževalnega, človeškega in družbenopolitičnega konteksta pripadnosti.

Dialog ni možen, če ne čutimo, da smo na poti, če nismo medsebojno razpoložljivi in hvaležni, če se ne zavedamo svoje revščine, svojih omejenosti.

- Dialog je izmenjava. Pripovedujemo si predvsem o težavah, trpljenju, neuspehih, temnih trenutkih. Prizadevamo si razumeti, umeti (iz it. *comprendere*, to je *prendere con*) s tistim empatičnim zagonom, ki vodi do sočutja, do soglasja, kar pomeni, da skupaj prehodimo isto smer, tudi če je ta pot polna težav.

- Dialog je odpuščanje. Odpuščati pomeni nenehno dajati, vsakič znova postati dar (iz it. *per-dono*), vzajemno, tako da znamo premagati težave, napake in znamo vzdržati (iz it. *resistere*) ter znova postati (iz it. *ri-esistere*) na nov in drugačen način, zahvaljujoč zmožnosti odpuščanja, da smo lahko še vedno dar.
- In za konec. Všeč mi je, da je na koncu tega seznama temeljna beseda. Dialog je ponižnost: da prepoznamo in ljubimo vzajemno potrebo, našo medsebojno revščino, ki postane naša največja naložba. Ponižnost je ključ dialoga, gostoljubja. Filozof Jacques Derrida pravi: »Da bi nudili gostoljubnost, ni potrebno izhajati iz prepričanja, da je dom zagotovljen. Samo če izhajamo iz pomanjkanja vezi brezdomcev, tistih, ki nimajo doma, se lahko začne pristno gostoljubje. Le tisti, ki živi izkušnjo pomanjkanja doma, lahko ponudi gostoljubnost.«1 Brez ponižnosti se ne moremo srečati. To velja za srečanje med posamezniki, med skupinami, med kulturami in tudi med našimi šolami. Dialog ni možen, če ne čutimo, da smo na poti, če nismo medsebojno razpoložljivi in hvaležni, če se ne zavedamo svoje revščine, svojih omejenosti. Martin Buber zatrjuje, da je ponižnost občutek, da sem 'eden izmed mnogih' … Lepo je povezati to misel s šolo, ki jo predstavljam, da lahko rečem, da je tudi moja šola 'ena izmed mnogih', ne da bi kar koli odvzeli njeni lepoti in njeni posebnosti, ki jo lahko cenim, spoštujem, ljubim …

V zvezi s temi temami (pedagogika dialoga) smo v mreži EdU (Educazione Unità – Vzgoja za edinost) imeli in še imamo velik nauk Chiare Lubich, ki je izvor in temeljni navdih našega govora, vzpostavljanja dialoga in našega načrtovanja.

Citiram besede Chiare Lubich ob podelitvi častnega doktorata iz pedagogike v Washingtonu 10. novembra 2000: »Kljub neštetim napetostim sodobnega sveta naš planet skoraj protislovno teži k edinosti: edinost je znamenje časa in njegova potreba … in zato prisotna na vseh ravneh človekovega delovanja. Vzgojno delovanje v skladu s potrebo po edinosti meri na to, da bi tako naš svet ne bil babilonski stolp brez duše, temveč izkušnja Emavsa, izkušnja Boga z nami, ki more objeti celotno človeštvo. Zdi se utopičen projekt, toda vsaka pristna pedagogika nosi v sebi utopično težnjo. Potrebno jo je razumeti kot urejevalno zamisel, da bi med nami osnovala tisto deželo, ki je še ni, a bi morala obstajati. V tej perspektivi gledamo na vzgojo kot na pot, po kateri se približujemo utopičnemu cilju …«

Foto: arhiv Vrtca Jurček

Da bi bili pravi vzgojitelji, smo poklicani biti nosilci 'pristne besede', graditelji dialoga. Avtentičen, pristen dialog je ljubezen – avtentična, pristna beseda je ljubezen.

»Med nami moramo torej uresničiti,« nadaljuje Chiara Lubich, »najbolj pristno družbenost, kjer se udejanja čudovit povzetek med pedagoško težnjo vzgoje posameznika in pedagoško težnjo gradnje skupnosti. Prepričani smo, da se v naši izkušnji v polnosti uresničujejo zamisli tistih velikih ljudi iz zgodovine pedagogike, ki so izhajali pogosto iz drugačnih predpostavk, a so vztrajali pri pomenu vzgoje za gradnjo družbe, ki temelji na pristnih demokratičnih odnosih. Veliko soglasje odkrivamo tudi s pedagogiko skupnosti, v kateri je izražena potreba po tesni povezanosti med napredovanjem posameznika in napredovanjem skupnosti. Seveda se naša izkušnja življenja v skupnosti opira na Jezusovo vabilo: 'Ljubite se, kakor sem vas ljubil jaz ... Bodite eno.' Naša gonilna sila je verskega značaja, a učinki na vzgojnem področju so izredni. Od nekdaj je namen in cilj vzgoje vzgajati človeka in njegovo samostojnost, kar se skoraj protislovno izraža v oblikovanju človeka, ki je odnos.«

V resnici je to tema, iz katere se ne bomo nikoli prenehali učiti. Prepričani smo, da bo ta seminar z izkušnjami in razmišljanji, ki si jih bomo izmenjali z medsebojnim dialogom – poslušanjem – dogodek, ki nam bo pomagal, da rastemo, se izboljšamo in premagujemo težave s tisto ustvarjalnostjo, ki nas obnavlja in nam pomaga, da uresničujemo svoj pedagoški projekt.

Opomba

1 Jacques di Derrida (2000): *Sull'ospitalità* (O gostoljublju). Dalai Editore, str. 18–19.

Prevedla:
Mirjam Horzelenberg

Biti vzgojitelj

Michele De Beni, prof., pedagog in psihoterapevt, je bil docent za izobraževanje odraslih na *Mednarodni šoli za znanosti o izobraževanju (Scuola Internazionale di Scienze della Formazione)* v Benetkah. Že več let sodeluje na magistrskem programu *Interkulturne kompetence in menedžment (Intercultural Competence and Management)*, ki ga izvajajo v Centru za interkulturne študije na Univerzi v Veroni *(Centro Studi Interculturali, Universita di Verona)*. Trenutno je pomočnik direktorja pri projektu *Skupnost, ki vzgaja: zmagovalna stava* Univerze v Skopju (Makedonija), v katerem sodeluje več univerz in združenj, ter profesor pedagogike na *Univerzitetnem inštitutu Sophia*. Je avtor številnih publikacij.

Če je 21. stoletje na vseh področjih življenja človeške skupnosti predstavljeno kot čas velikih sprememb, ki so pogosto boleče in imajo tragične posledice, lahko sklepamo, da se tudi liku vzgojitelja bliža čas velikih sprememb.

Vzgojitelj 21. stoletja mora biti zagotovo vzgojitelj, ki *zna*. Danes, ko se zahteva vedno večja usposobljenost na vsakem delovnem mestu, v družbenem, kulturnem in političnem življenju, si ni mogoče zamisliti, da se ob tem ne bi zahtevale podobne kompetence tudi za vzgojitelje (starše, učitelje ...). Lahko smo dobri starši ali dobri učitelji, a smo slabi vzgojitelji, ker se ne zavedamo, kaj pomeni vzgajati; prav tako ne vemo, kateri so bistveni elementi vsake vzgojne izkušnje, katerim načelom slediti, katerim napakam se izogniti, in ne vemo, koliko truda in trpljenja nosi s seboj vzgojna izkušnja.

Poleg tega bi vzgojitelj novega tisočletja moral biti vzgojitelj, ki *zna živeti*. Če je res, da vzgajamo le tako, kot razumemo življenje, potem je zelo pomembno, da vzgojitelj pozna smisel svojega življenja, kajti od tega je odvisen njegov način vzgoje. Če vzgojitelj ne pozna smisla svojega življenja, kaj dejansko lahko poda otrokom ali učencem? Njegovo delovanje in vzgajanje se skrčita zgolj na prakso poučevanja spoznanj in znanja, ne pa na končni razlog in smisel, ki je v njih. Vzgojitelj mora biti nekdo, ki *zna biti*. Smisel življenja se ne prenaša naprej kot znanje, ki se ga je treba le naučiti. Kakšna bi namreč bila s tem njegova globina in verodostojnost? Vzgojitelj mora vstopiti v pravo spoznanje življenja in ga potrditi z lastno zgodbo. Skozi takšne izkušnje osebnostno zori; ne toliko v psihološkem, socialnem ali kulturnem smislu, temveč v eksistencialnem. Vzgojitelj kot oseba v pravem smislu razume smisel tega, kar živi, in to ovrednoti v vsej resnici in lepoti. Za smisel življenja prevzame odgovornost, ga neguje, zanj pričuje s svojim delovanjem in nenehnim poglabljanjem njegove vrednosti.

Vzgojitelj 21. stoletja bi se torej moral globoko zavedati, da je *priča* lastnega obstoja v trenutku, ko se odloča o vsebini, ciljih, načinu in sredstvih svojega vzgojnega delovanja. To je odločilen del najglobljega stanja zavedanja, ki je glavna lastnost vsake zrele osebnosti. Tu govorimo o temeljnih vzgojnih vrednotah, ki so danes bolj kot kdaj koli prej odločilne za razvoj človeštva in so bistveno vplivale na potek vseh obdobij v zgodovini.

To so načini, ki niso zaznamovali samo človeštva, temveč predvsem osebe in njihovo vedenje. Če bi se spomnili učiteljev in vzgojiteljev, ki so zaznamovali naša življenja, bi zagotovo prišli do tega, da so bili za nas predvsem vzor življenja. Polno življenje in globoka izkušnja, ki sta se nas dotaknila v globino duše. Ne gre za moralistični poklic, temveč vsakodnevno dejanje poučevanja, v katerem so se prepletale besede in dejanja. Ne samo zaradi tega, ker so naši vzgojitelji znali zelo dobro poučevati, ampak predvsem zato, ker so nas osvojili 'od znotraj', s svojo ljubeznijo. Takšno pedagogiko so ti modri učitelji najprej sami preizkusili in živeli, saj so se zavedali, da je vzgajanje najprej vsakodnevna priložnost za rast.

Vzgojiteljeva pozornost pri vzgoji je osredotočena na vse, hkrati pa je pozorna na potrebe posameznika; vzgojitelj se veseli uspeha vseh skupaj in hkrati ostane osredotočen na osebni odnos do vsakega otroka, ne da bi koga zasenčil. To je lik vzgojitelja, ki ga danes potrebuje spreminjajoče se kulturno stanje, ki lahko spodbudi tisto vrsto inteligence, ki ni samo tehnično znanje, temveč ustvarjalnost, sodelovanje in dialog, preko katerih se znanje gradi z življenjem in izkušnjami.

Inteligenco tukaj razumemo kot sposobnost zaznavanja, izbire in prevzemanja odgovornosti, da uspešno pripeljemo neko dejavnost do želenega cilja. Ne pozabimo, da govoriti o inteligenci pomeni govoriti o dobri inteligenci, o tisti, ki je usmerjena k delanju dobrega. To ni lahko, je pa prepotrebno za vzgajanje v preseganju samega sebe. To je najtežji izziv, ki usmerja inteligenco in vest vsakega človeka. Je metoda poučevanja, ki spodbuja k razmišljanju, ki ni zaprto v predhodno zasnovanih shemah, temveč je v skupnosti z drugimi odprto za uresničevanje dobrega življenja za vse.

V tem smislu tudi slavni pregovor Ignacija Antiohijskega iz 2. stoletja pomeni, da se moramo vzgojitelji 21. stoletja še bolj zavedati, da »izobražujemo s tem, kar rečemo, še bolj s tem, kar delamo, najbolj pa s tem, kar smo«.

Prevedla:
Mirjam Horzelenberg

Foto: Marjanca Rehberger

Koraki v vzgoji, ki nosi upanje

Slavi Snoj je vzgojiteljica, ki je začela uvajati metodo in elemente pedagogike skupnosti po ideji Chiare Lubich v vrtcih v Srbiji, Makedoniji in Sloveniji. Je upokojena pedagoška vodja *Vrtca Sončni žarek*. Bogate pedagoške izkušnje dela z otroki, oblikovanja kolektiva, osebnostne rasti vzgojitelja in lika vodje vrtca ter snovanja pedagoškega projektnega dela deli z nastajajočo mrežo vrtcev pedagogike skupnosti.

Veliko veselje je prevzelo naša srca, ko smo pred 15 leti odpirali* Vrtec Sončni žarek*. Vizija pedagogike skupnosti je takrat v nas budila neustavljivo željo in strast, da bi vzgajali nove ljudi, najmlajše generacije otrok, tiste, s katerimi se začne proces vzgoje in ki bodo jutri v svoji prihodnosti lahko živele za dobro svojega naroda in hkrati vsega človeštva.

Foto: Benedikt Lavrih

Zakaj pedagogika skupnosti?

Zato, ker v center vzgojnega delovanja postavlja človeško bitje, osebo. Osnovna človekova potreba je, da bi bil spoštovan in priznan kot edinstveno in neponovljivo bitje ter kot tak velik dar za vse človeštvo. Iz tega razumemo, da človeško bitje enostavno ni objekt, ki se ga lahko izkorišča, se z njim manipulira, se ga ponižuje ali razvrednoti. Človeštvo je v vsakem zgodovinskem obdobju na preizkušnji, da ne zamegli pogleda na vrednost človeškega bitja.

Z velikim spoštovanjem uporabljam besedo pedagogika, saj kot veda zavzema tisti del družbenega sistema, ki pomaga ohranjati družbeni red in je prenašalka družbenih vrednot. Kot takšna v sebi nosi moč in vizijo prihodnosti sveta. Pedagogika skupnosti želi človeku vrniti njegovo dostojanstvo in mu pri tem pomagati.

Chiara Lubich je ob podelitvi častnega doktorata iz pedagogike in psihologije (Lubich, 1999, 2000) v svoji misli poudarila, da je vsako človeško bitje dar. Ni pa dovolj, da je samo dar, obenem mora biti tudi darovalec, torej dar za druge.

Oba z ženo sva zaposlena v vrtcu in z veseljem ugotavljava, da je najin odnos v vrtcu na višji ravni. Ne samo drugim, tudi drug drugemu se zahvaliva, drug drugega nagovoriva s prijaznimi besedami, prosiva za pomoč, priskočiva itn. Doma pa je to še vedno drugače. Zato bi želela, da bi bilo čim manj teh odstopanj in da bi način, s katerim odnose gradimo v vrtcu, postal način življenja tudi med nami v družini.

V vrtcu izkušamo, da če oseba stopi na pot osebnostne rasti in tako živi, odkrije, da je dar, in to ji daje psihološko gotovost, ta pa daje smisel njenemu življenju in tudi moč, da gre lahko iz sebe, da živi, ljubi in gradi skupnost. V tej medsebojni podelitvi in medsebojnem darovanju se lahko razvija in nastaja nova kultura in zaživijo vrednote.

Primer: *Od nekdaj je v meni živo prepričanje, da mi vrtec (ne kot zgradba) z moralnega vidika pripada, zato vsak, še tako skrit kotiček v njem privlači mojo pozornost in ustvarjalnost, torej lahko postane del 'režiserjevega navdiha'. Zato mi je bilo in mi je naravno, da se lotim pometanja, pomivanja, urejanja prostorov in v vseh letih službovanja se nikoli nisem vprašala, ali je to moje delo. Metla, krpa ali kar koli drugega so zame vedno sredstvo oz. pot ljubezni do sodelavca, otrok, staršev, obiskovalcev vrtca. To mi pomaga, da lahko razumem drugega, da ga lahko spoštujem v težavnosti in naporu njegovega dela, hkrati pa doživljam veselje ob spreminjanju iste miselnosti v vzgojnem osebju, ki prav zato doživlja, da je vrtec mesto, kjer se rojevajo medsebojni odnosi, s tem pa se udejanjajo, živijo in prenašajo vrednote …*

Tako prihaja na površino psiho-pedagoški razvoj celovite osebnosti, kjer psihologija in pedagogika pridobivata na dinamičnosti, ki ju odpira tudi onostranstvu. In takrat se naša lastna volja usmerja v ljubezen do vsakega človeka.

Ljubezen je izziv za vzgojo v vrtcu. Zakaj?

Fromm pravi: »Ni mogoče doseči zadovoljstva v individualni ljubezni, če človek ni sposoben ljubiti svojega bližnjega brez resnične ponižnosti, poguma, vere in discipline. V kulturi, kjer so te vrline redke, je sposobnost ljubiti neizogibno izjemen dosežek. Torej zahteva znanje in trud.«

Takšno ljubezen, o kateri govorita Chiara Lubich in Erich Fromm, v svojem vsakda-

njem življenju poskušamo spoznavati in živeti v naši ustanovi. Izkušnja nas uči, da je to proces, ki se ne bo nikoli končal. Potrebna je nenehna vaja, kajti vaja dela mojstra. Vajo dela vsak sam v vsakem trenutku življenja in nihče je ne more delati namesto njega.

Primer: *Sodelavca Mojca in Marcel sta med drugim odgovorna tudi za kabinet, kjer imamo didaktični material. Prostor je zelo majhen in potrebna je velika mera potrpežljivosti, da je redno vzdrževan. Izvedeli smo, da naslednji dan v vrtec prihajajo pomembni gostje. Mojca je bila prav ta dan odsotna, Marcelu pa smo pomagali še drugi in kar precej stvari brez reda strpali v kabinet. Vedeli smo, da to ni v redu, pa vendar ... Naslednji dan je po obisku prišla Mojca in zagledala kabinet. Ni mogla skriti žalosti in ostala je brez besed. Marcel je razmišljal, kaj naj stori. Po duši je igralec, umetnik, Mojca prav tako. Odločil se je in v kotičku, kjer imamo gledališki oder, začel improvizirati gledališko igro. V kratkem času je priklical nasmeh na Mojčin obraz. Marcel ji je povedal, da se je znašel pred različnimi izzivi, kako se odzvati, vendar je zavestno izbral način, ki bo konstruktivno vplival na sodelavko. Mojca pa je rekla, da je zvečer pred spanjem z možem prebrala kratek stavek, ki govori o tem, da moramo biti pogumni in sprejemati vsakdanje bolečine. V sebi se je borila in Marcel ji je čudovito pomagal pri tem koraku. Tega dopoldneva ne bomo nikoli pozabili, saj je bilo veselje med nami polno, ideje bogate in izvirne, ustvarjalni duh pa je prekipeval. To nenehno izkušamo. Če drug drugemu zavestno stopimo naproti, profesionalna strokovnost postane veliko bolj učinkovita.*

Ni dovolj, da se za vzgojo sebe odločim danes, ampak je to dolgotrajen napor. Odkar sem zaposlen v našem vrtcu, sem odkril, kako pomembni so odnosi. Prej sem prišel iz službe in takoj odšel delat v garažo, ker me je to sproščalo in zadovoljevalo. Ženo in oba otroka sem do večera pustil same. Sedaj se najprej pogovorimo, se dogovorimo, kaj bomo počeli popoldne, in veliko bolj smo srečni.

V vsakdanjem življenju so težave, problemi, stiske, nezadovoljstvo, strah in utrujenost neizbežni, toda lahko postanejo 'didaktična sredstva', preko katerih spoznavamo lastne zmožnosti in zmožnosti drugega v tem, kako ljubezen ustvarjati, jo soustvarjati in ponovno ustvarjati, če vaja ni uspela.

Danes vrtec sestavlja mozaik različnih oseb, poklicev in verskega prepričanja. Skoraj vsak vzgojitelj ima poleg strokovne izobrazbe še eno fakultetno: učitelj razrednega pouka, ekonomist, specialni pedagog, zdravnik dentalne medicine, obramboslovec, zgodovinar, likovni pedagog, komunikolog … in to je veliko bogastvo pri oblikovanju vzgojno-izobraževalnih projektov. Med skupno 20 zaposlenimi je 6 moških vzgojiteljev. Potem je tu še računovodstvo, tehnično in kuhinjsko osebje in samo vsi skupaj smo vzgojno osebje.

To je vstopanje in učenje 'umetnosti ljubezni'. V njej je izziv za samovzgojo, za izgradnjo naše identitete. Če je ogrožen naš občutek identitete, postanemo odvisni od drugih ljudi. Njihovo priznanje je potem temelj za naš občutek identitete … Samo človek, ki verjame vase, bo verjel v druge, ker je le tak človek lahko prepričan, da bo v prihodnosti isti, kot je danes, in da bo torej čutil in delal tako, kot čuti in namerava zdaj. To je jedro naše osebnosti, ki je nespremenljivo in ki se ohrani vse življenje, kljub spremenljivim okoliščinam in ne glede na spremembe v mnenju in občutkih.

Pri sebi vidim, da se mi vse bolj pogosto zgodi, da v reagiranju, recimo doma, dobim občutek, da nisem reagirala dobro ... In si rečem: »O, Barbara, zdaj pa par korakov nazaj, nazaj v vrtec! Kako bi naredili tam? Kako se učim reagirati od otrok? To ne velja le zanje, velja tudi zame!« In se učim, se spreminjam, vse bolj vidim, kaj vse je še pred mano ...

Za nami je petnajsto leto izredne izkušnje v vzgojno-izobraževalnem procesu, kjer se dan za dnem potrjujejo naša prizadevanja, ob katerih smo začutili in spoznali našo notranjo moč, ki jo prinaša skupnost. Naj se v vseh nas vedno znova prebudi pogum, ki ga vsak potrebuje za vzgojo tam, kjer se nahaja.

Slavi Snoj predava na seminarju (Foto: arhiv Slavi Snoj)

Ustvarjanje vzgojne skupnosti

Erika Kozjek, diplomirana profesorica razrednega pouka, je diplomirala na temo pedagogike skupnosti. Dela kot vzgojiteljica predšolskih otrok, in sicer 10 let v *Vrtcu Sončni žarek.*

Temeljni cilj pedagogike skupnosti je ustvarjanje vzgojne skupnosti. Seveda pa skupnost ne nastane sama od sebe, vsaka oseba jo je poklicana osebno graditi. Tudi predšolski otrok? Seveda!

Pri ustvarjanju vzgojne skupnosti v vrtcu ima posebno vlogo in naloge vzgojna oseba. Od nje je odvisno, kako uspešno bodo zadovoljene otrokove potrebe po pripadnosti, samostojnosti, odkrivanju sposobnosti in identitete. Prav tako je od nje odvisno, v kolikšni meri je sposobna ustvarjati pogoje, da lahko otrok z drugimi podeli svoje stiske, strahove, potrebe, izkušnje, želje, pridobiva zaupanje vase in željo po komunikaciji … To je lik vzgojne osebe, ki se zaveda, da je otrok podoba popolnega bitja: sposobnega, učinkovitega, neodvisnega, po naravi družbenega bitja, ki ga spremlja antropologija ranljivega človeka. Vsaka oseba je zastonjski dar in za dar velja, da ga brezpogojno sprejemamo – z vso enkratnostjo.

Ni treba čakati in opazovati, kdo naj bi potreboval našo pomoč, besedo. Lahko razveselimo nekoga kar tako – mu prinesemo barvico, se mu nasmehnemo, mu damo roko, ga pohvalimo, povabimo k igri.

Vemo, da je v predšolskem obdobju otrok kognitivno šibek, je pa prosocialno in emocionalno močan. Če to dvoje smiselno povežemo, razumemo, da so otroku v tem zgodnjem obdobju pravila sobivanja, medsebojni odnosi, odnosi do narave in materialnega sveta izredno pomembni.
Naj se tokrat zaustavimo ob dveh elementih pedagogike skupnosti, ki nam v *Vrtcu Sončni žarek* pomagata pri ustvarjanju vzgojne skupnosti na vseh ravneh interakcije.

Tik in tak

Tik in Tak (prevedeno iz italijanskih imen GB in Doppiaw) sta klovna, glavna junaka kratkih stripov, ki jih že od začetka osemdesetih let prejšnjega stoletja riše Walter Kostner. Avtor, ki se je rodil v Val Gardeni v Italiji, v družini obrtnikov in rezbarjev, že skoraj štirideset let svoje življenje posveča mladim z vsega sveta. Z njimi želi uresničiti ideal bratstva, pravičnosti in miru. Tik in Tak se s svojimi prigodami rojevata iz srečanj Walterja Kostnerja z otroki, in sicer kot odgovor na njihova vprašanja (o tem, kako se soočati s problemi v družini, kakšen odnos imeti s prijatelji, kako sprejemati bolečino, doživljati čustva …).
Med temi mladimi je bil tudi fant GB, tako ga je avtor poimenoval po začetnicah fantovega imena. Nekoč mu je GB nehal pisati in izkazalo se je, da preživlja težke trenutke. Walter Kostner mu je želel pomagati, to pa je storil tako, da mu je začel namesto besed pošiljati v pismu kratke stripe. Prigode so kratke in velikokrat brez besed, vedno pa imajo globoko sporočilo. Avtorju stripov so na fakulteti za književnost in filozofijo v Veroni podelili akademsko diplomo iz altruizma, Tik in Tak pa sta bila razglašena za 'doktorja altruizma'.

Kocka prijateljstva

Ko pomislimo na besedo kocka, vidimo tisto s pikami na ploskvah. Številne družabne igre igramo s kocko. To je zanimiv pripomoček, saj nikoli ne vemo, na kateri ploskvi se bo kocka ustavila, zato pričara napeto vzdušje.
Kocka prijateljstva ima namesto pik na ploskvah napisana različna prosocialna gesla. Spodbujajo nas, da delamo dobro drugemu. Vsako jutro jo v jutranjem krogu vržemo in poskušamo razumeti geslo. Pred kosilom si vzamemo čas, da si pripovedujemo o svojih izkušnjah. Med pripovedovanjem otroci drug drugega nezavedno spodbujajo k prosocialnim dejanjem.

Foto: Erika Kozjek

Poskusi se vživeti v drugega. Geslo nam pomaga spodbujati in razvijati empatijo. Otrok, ki je po naravi bolj empatičen, bo prej naredil prosocialno dejanje, saj se bo lažje postavil v kožo drugega. Pri tem geslu nam lahko pomaga vprašanje: »Kako bi se počutil, če bi se to zgodilo tebi?« Otroci morajo razmišljati o potrebah in občutjih drugega in o vplivu svojih dejanj nanj. Če želimo živeti za dobro skupnosti, moramo skrbeti drug za drugega. Otroke želimo vzgajati v odzivne osebe – take, ki jim ni vseeno za nesrečo in bolečino drugega.

Imej rad prvi. Tik in Tak nas spodbujata, da bi bili bolj pozorni na potrebe drugega ter da bi se hitreje odzvali s svojo pomočjo. To geslo pomaga tudi v trenutkih, ko bi sami najbolj potrebovali to, da nas ima kdo rad. Spomni nas, da ne smemo čakati, da bo kdo prišel do nas, kajti mogoče ne bo prišel nihče. Zato je prav, da začnemo mi.

Odpusti in pozabi. Tik in Tak sta prijatelja. Kdo ve, kolikokrat sta se tudi sprla? Toda pomembno je, da sta si odpustila in začela znova ter naprej gradila prijateljstvo. Besedi 'odpusti' sledi beseda 'pozabi'. Seveda se zavedamo, da ne moremo kar izbrisati iz spomina nekega dogodka, ki nas je prizadel. Toda prositi odpuščanja ali odpustiti in potem ta dogodek shraniti v 'predal', ki ga ne bomo več odpirali, je pomembno in nujno, če želimo z osebo naprej ohranjati in graditi odnos.

Osreči drugega. Geslo nam svetuje prosocialno vedenje v najširšem smislu. Otroke vabi, naj poskusijo najti načine, da bi drugega razveselili, in odkrili bodo, da so potem veseli tudi sami. Ni treba čakati in opazovati, kdo naj bi potreboval našo pomoč, besedo. Lahko razveselimo nekoga kar tako – mu prinesemo barvico, se mu nasmehnemo, mu damo roko, ga pohvalimo, povabimo k igri.

Imejmo se radi med seboj. Če začnemo mi tako živeti in drugi začnejo ljubezen vračati, preidemo z ene življenjske ravni duha na višjo raven. Kaj to pomeni? Opazimo veselje, mir, dobrohotnost, velikodušnost. To veselje je vsestransko, zavzame vse, ki so udeleženi v prosocialnem dejanju, ki ga naredimo popolnoma nesebično. »Če nas je več, ki se imamo radi, bo svet vedno lepši.« Zmanjša se verjetnost nasilja, agresije, pesimizma, dolgočasja, neugodja … Ko otroci spoznajo, da jih tak način življenja osreči bolj kot kaj drugega, se bodo radi trudili živeti tako.

Imej rad vsakogar. Tistega, ki ti je všeč, in tistega, ki ti ni všeč, bogatega in revnega, otroka in odraslega, ne glede na starost, barvo kože, spol in vero.

Doživetja otrok iz vrtca:

- Manca je jokala in sem jo potolažila.
- Ko sem se spomnila na kocko prijateljstva, sem pospravila igrače za seboj.
- Igral sem se s kockami, pa mi jih je Matic podrl in sem mu odpustil.
- Odpustila sem Maruši, ker me je uščipnila.
- Zjutraj sem očiju podarila nasmeh in mi ga je vrnil.
- Mami mi je rekla, da moram pojesti do konca, in sem jo poslušala.
- Ko sem strigel papir, sem pospravil za seboj.
- Aljažu sem posodil medvedka, ki ga imam zelo rad.
- Erik je po dolgem času prišel spet objokan v vrtec. Poskusila sem se mu približati, ga vprašati, kaj je narobe, če mi lahko zaupa, ali se je kaj zgodilo doma, na poti v vrtec, morda ponoči, v vrtcu ... Ni zmogel odgovoriti. Zato sem mu rekla, da mi lahko pove, kadar koli bo začutil, da lahko. Čez nekaj trenutkov je prišel in mi na uho rekel: »Gospa Marilen, ali lahko danes vržemo kocko prijateljstva?« Odgovorila sem mu: »Seveda!« Ni prosil, da jo vrže on, le začutil je potrebo po tem, da jo imamo. Ni zmogel govoriti o stvari, ki ga je težila, a vedel je, da mu kocka v tem lahko pomaga. Njegovo razpoloženje se je spremenilo, postal je miren in veder.
- V nekem trenutku sem videla Janjo vso žalostno na dvorišču, ker jo je Marcel dražil, da je zaljubljena v Jakoba. Janja mi je povedala, da ima Jakoba res zelo, zelo rada. Odprla se je in mi zaupala, kako ji je Jakob povedal, da še vedno sesa prst. In ona tudi! Kako ima on težave z izgovorjavo besed, da mu beseda zastaja, kar je tudi njen problem. Oba hodita tudi k logopedu zaradi tega. Videla sem, kako se v nedolžni otroški igri na našem dvorišču dogajajo globoki osebni pogovori med njimi, in bila sem ganjena. Ampak Janja je v tem trenutku doživljala bolečino, ker jo je Marcel zaradi tega prijateljstva zbadal. Ko smo se o tem pogovarjali, je pristopil Ožbej in glasno dejal: »No, kaj smo vrgli danes na kocki? Odpusti in pozabi! Torej?« Spogledali so se, se opravičili drug drugemu ter se veselo in svobodno igrali naprej.

Literatura

- Kostner, Walter (2008): Tik in Tak. Ljubljana: Novi svet.
- Lubich, Chiara (2007): Umetnost ljubezni. Ljubljana: Novi svet.
- Vanderbroek, Gerta; Camozzi, Mauro (2002): Kocka ljubezni: z otroki odkrivamo življenje z Bogom. Ljubljana: Novi svet.

Pedagoška metodologija projektnega dela

Janez Snoj je komunikolog in vzgojitelj predšolskih otrok v *Vrtcu Sončni žarek*, član mednarodne mreže EdU (Educazione Unità – Vzgoja za edinost).

Bolj kot se pedagogika kot znanost vrača nazaj k otrokovi naravi, večja je želja, da mu nudimo možnost, da zaplava v svobodo novih možnosti in izbir. Medijska vzgoja ni le pot v neznano prihodnost ali izhod iz stiske, temveč je radost odkrivanja, igra sprejemanja izzivov in poigravanje z neštetimi načini in možnostmi, ki jih nudi, da bi jo bolje razumeli in bogatili njeno prihodnost.

V pripravljalnem delu projekta smo otroke popeljali v spoznavanje sveta žive narave, predvsem žuželk, malih živali in domačih živali, ki jih otroci srečujejo v svojem izkustveno dosegljivem okolju – seveda razvojni stopnji primerno.

V drugem delu smo uporabili živalske like (predvsem iz slikanic, risank, oglasov …) in omogočili otroku primerjavo, način mišljenja in delovanja določenega lika, aktivno uporabljanje informacij, virov, knjig, literarnih zvrsti, tako da je pot peljala do neposrednega opazovanja originalnih fenomenov: lik v basni, pravljici, risanki – vsak ima svojo vlogo in poslanstvo.

V tretjem delu projekta smo v konkretno vzgojno delo vnesli lutko in njeno življenjsko zgodbo. Z njo smo umetniško in humanistično nadgradili običajno projektno delo.

Zgodba z lutko se je pričela zelo enostavno: lutka je doživela nepredviden zaplet in se je iz dežele Televenije znašla sredi Stare Loke. Zato je prišla v vrtec in zaprosila otroke za pomoč. Da bi ji lahko pomagali in rešili njeno stisko, so morali otroci skupaj z vzgojnim osebjem razrešiti realne probleme iz vsakdanjega življenja, torej raziskovati, postavljati vprašanja, hipoteze, iskati odgovore, biti dejavni, razumeti, spoznati in usvojiti novo znanje.

Lutka je preko zgodbe, igre in vživljanja prestopila iz sveta domišljije v realno vsakdanje življenje vrtca.

- Naj ji pomagamo? Potrebuje našo pomoč?
- Otroci so predlagali, da damo oglas na radio: radijska napovedovalka jim je povedala, kako se oglašuje, in uspelo je.
- Odgovorili smo tudi na oglas in ga obesili poleg tistega, ki smo ga našli na zidu; povpraševali smo pri sosedih in v mnogih družbenih ustanovah.
- Želja, da bi našli lik – junaka in mu ponudili varen dom, ne glede na različna čustva (veselje, pričakovanje, strah, radovednost …), je vsak trenutek bolj rasla.
- Kako ga privabiti, da bi se nam približal? V vrtcu smo mu pripravili ležišče in v oglasu je pisalo, da ima rad bombone. Torej smo mu vsak dan pustili kakšen bombon. Težko je izraziti trenutek, ko so odkrili, da je bombon izginil in je ostal samo papir. Vznemirjenje je naraščalo in tudi starši so se vključili v iskanje …
- V vrtec so prinašali CD-je, slikanice, časopise, da bi našli junaka iz dežele Televenije. Potem smo si ogledali več risank

Foto: Janez Snoj

Foto: Janez Snoj

z različnimi risanimi junaki. Nekatere smo poznali, napovedovalec pa je povedal, da nekateri junaki še nimajo svoje vloge v medijskem svetu. Med junaki risank smo zagledali lik in stopalo, katerega stopinje so vidne tudi na našem dvorišču. Navdušenje je bilo veliko. Eden od otrok je komentiral: »Sedaj smo pa res že pravi detektivi!«

Otroci, vzgojno osebje in starši so se začeli spontano navezovati na lik, ga vzljubili, skrbeli zanj …

Prišel je najbolj pričakovan trenutek srečanja s Televinčkom Tinčkom, ki je bil poln različnih občutkov, kajti lutka ni bila živa, ampak iz penaste gume. Zakaj ni živa, kot so vse druge v risankah? Ob ponovnem gledanju risank so sklepali: junak je padel v globoko jamo in se mu ni nič zgodilo, skače visoko, se ne poškoduje, ne umre, se ničesar ne boji. Vzgojitelj je prevzel glas lutke in njeno vlogo. V nekaj sekundah so otroci lutko začeli objemati in ji obljubljati, da ji bodo pomagali, jo tolažili, ji prinašali hrano, se z njo igrali, lahko je jedla z njimi … in tudi v deželo Televenijo ji bodo pomagali, čeprav še ne vedo, kako.

Lutka je vsem vračala ljubezen, prevzela aktivno spodbujevalno vlogo in vsa komunikacija je tekla preko nje.

V igralnici je otroke čakalo pismo, ki ga je otrokom poslal Teleglavar iz dežele Televenije. Otrokom se je zahvalil, da so sprejeli novega junaka. Prosil jih je, naj Televinčku Tinčku pomagajo najti njegovo vlogo v risanki ali oglasu, kajti v deželo Televenijo se lahko vrne le s pomočjo človeka, torej otrok. Pri tem pa jim bo seveda Teleglavar svetoval in jim pošiljal pisma, da bodo Televinčku Tinčku lahko pomagali.

Način igre v projektu torej ni bil klasičen, temveč je bila le-ta v vzgojni proces vključena z naslednjimi elementi:

- gledališka igra: Tinček Televinček je rad gledal dramatizacije, poslušal zgodbe;
- igra poziranja pred fotografskim aparatom: otroci so razmišljali, ali morda želi postati maneken; natančno so opazovali in risali poze sedenja, ležanja, hoje, čepenja, profila …;
- spoznavanje junakov iz reklam: prepevanje džinglov, sestavljanje reklamnih besedil, obiski različnih trgovin in iskanje reklamnih izdelkov;
- obisk radijske hiše, spoznavanje poklica novinarja, različnih radijskih studiev;
- gledanje in analiziranje televizijskih žanrov ter oglasov in izdelovanje le-teh.

Tako je večmesečni projekt prispeval k socializaciji in humanizaciji otroka ter bogatil njegove zmožnosti vzpostavljanja polnovrednih medčloveških odnosov in s tem tudi osebnostno rast:

- obisk studia, kjer igralec junakom risank posoja glas: poskušali so opisati značaj junaka Televinčka Tinčka, njegovo barvo glasu in način govora; snemali smo svoje glasove in doživljali, kako je nekomu posoditi glas;
- obisk televizijske hiše: Televinček Tinček je bil presrečen in otroci so razumeli, da želi postati junak risanega filma;
- izdelovanje stripov, kratkih filmov: risanje s kratkimi premiki, izmišljanje zgodb skozi okvir starega televizorja;
- otvoritev čarobne sobe, kjer so ves čas postavljene kamera, televizija in miza, pod katero je bila še ena kamera; v sobi so potekale igre s kamero;
- izmišljanje zgodbe o Televinčkovem potovanju v deželo risank;
- izdelovanje scene;
- izdelovanje glavnega junaka in vseh nastopajočih v risanki;
- izdelovanje risanke;
- iskanje zvokov in šumov;
- posojanje glasu junakom v risanki;
- snemanje risanke.

Preko igre in z domišljijskim zamišljanjem je pot vodila otroka po vseh zgoraj navedenih dejavnostih v realno prihodnost. Iz nje pa se je gradil otrok kot bitje prihodnosti, ustvarjalec in inovator …

Projekt se je končal z odhodom lutke iz vrtca, torej z odhodom Televinčka Tinčka v deželo risank. Zavest, da gre junak tja, kamor ga vleče srce, je tudi za otroka največje veselje, ki v vsakem srcu pusti neizbrisen pečat. Televinček Tinček pa je otrokom daroval posebno darilo, risanko na CD-ju.

Foto: Janez Snoj

Rojstvo Družinske akademije v Stari Loki

- **Mojca Berce**, profesorica razrednega pouka na *PŠ Selca – OŠ Železniki*. Od rojevanja ideje o *Družinski akademiji* je njena močna podpornica in članica skupine ustanoviteljev. Je mati sedmih otrok, ki so oziroma še hodijo v *Vrtec Sončni žarek*.
- **Urška Florjančič**, doc. dr., prodekanja *Inštituta za znanstveno-raziskovalno dejavnost*. Objavlja znanstvene in strokovne prispevke v domačih in mednarodnih revijah, je predavateljica na domačih in mednarodnih konferencah, kongresih in delavnicah, je avtorica več prispevkov v monografijah. Sodelovala je v programskih in organizacijskih odborih domačih in mednarodnih konferenc. Je članica skupine ustanoviteljev *Družinske akademije*.

V naravno in neizogibno potrebo po skupnosti vse bolj vdira vsemogočnost posameznika, ki ga bolj skrbita lastna uresničitev in varnost kot čut za sobivanje z drugimi. V slogu: bolje je dobro se imeti sam s seboj kot pa imeti se dobro skupaj.

O tej stvarnosti razmišlja francoski katoliški filozof judovskih korenin in arabsko zvenečega priimka Fabrice Hadjadj[1]: »Kje je kraj, kjer se tke družinska povezanost? Kje je kraj, kjer se srečajo generacije, se pogovarjajo, včasih prepirajo, a na koncu se kljub vsemu srečajo preko primitivnega dejanja skupnega obeda in so združeni v skupnost?
Tradicionalno je ta kraj miza. Danes pa vse bolj jemo pred vrati hladilnika, da bi se vsak čim prej vrnil k svojemu ekranu. To niti ni več 'individualizem', temveč je 'dividualizem', kajti vsak na svojem ekranu odpre več oken in se deli, se fragmentira, se razgubi; izgubi svoje obličje, da postane množica 'profilov' … Če lesena miza izginja, je to zato, ker je adolescent postal glava družine. On je tisti, ki obvlada zadnje elektronske pridobitve. Ne dedek ne oče ga nimata česa učiti.«

Foto: arhiv Družinske akademije

Stojimo torej pred velikim izzivom življenja – kako ponovno odkriti in poživiti občutek za skupnost, ki se je povsem izgubil v podivjanem individualizmu in posledično v boju proti drugemu.
Eden takšnih stebrov, ki zmore iti proti toku in se pogumno boriti proti vsem odvisnostim današnje potrošniške in individualistične družbe, je *Vrtec Sončni žarek*, ki v središču Stare Loke že več kot desetletje sveti in živi po načelih pedagogike skupnosti. Starši, ki smo svoje otroke zaupali v varstvo *Vrtca Sončni žarek*, smo bili tako deležni dragocene izkušnje vzgoje po modelu pedagogike skupnosti, kjer lahko vsi, tako otroci, vzgojitelji in starši, rastemo ter drug ob drugem odkrivamo pravi smisel življenja, ki je naravnan na življenje z drugimi in za druge.
Še prehitro pride čas, ko otroci prerastejo vrtec in zakorakajo v hram učenosti. Nova poznanstva ter zajetni zalogaji znanja in novih dejavnosti začno razpredati niti v širino, a za pristne medčloveške odnose, ki zmorejo doseči globine srca, kar naenkrat ni več časa. Razumljivo, to so pač meje javnega šolstva, ki ne (z)more odstopiti od predpisanega šolskega kurikuluma.
A hrepenenje po pristnih odnosih, ki smo jih živeli z vrtcem in za katere si je treba vzeti čas, je v nas, starših, ves čas potihem tlelo … Pogrešali smo tisti čudežni ščepec soli. Bistveno torej! Močno smo začutili, da želimo bogastvo pedagogike skupnosti prenesti širše v družbo, in tako je v spontanem procesu naših mnogih pogovorov ter v želji, da bi nadaljevali v vrtcu začeto pot medsebojnosti in vzajemnosti, v novembru 2014 ugledala luč sveta *Družinska akademija*. Z njo želimo tlakovati pot po modelu pedagogike skupnosti tudi zunaj vrtca; v naših družinah, šoli, službi in v vseh skupnostih, na lokalni ali državni ravni. Skratka povsod, kjer ljudje sobivamo, lahko s svojo pripravljenostjo vzklijejo semena globoke humanizacije, kjer vsak izmed nas postaja to, za kar je poklican na ta zemeljski svet.
Osnovni namen druženja v okviru *Družinske akademije* je, da v skupnosti skozi pogovor odkrivamo temeljne resnice o naših medsebojnih odnosih in iščemo pravi odgovor na vprašanje, kako v plehkost odnosov ponovno vrniti dostojanstvo in njihovo bistvo: biti z drugimi in za druge.

Ko nam drugi ne bo več tujec, temveč brat, stopamo z njim v odnos, v odnos ljubezni, in takrat postajamo sol zemlje in luč sveta.

Na naših srečanjih želimo slediti viziji pedagogike skupnosti in vzgajati človeka, ki se bo spoznal v »obličju drugega« in mu drugi ne bo več tujec, temveč brat. O tem nazorno spregovori poučna orientalska zgodbica[2]:

Neki modrec od daleč gleda in zakliče:
»Vidim, da se mi bliža zver (žival)!«
Kmalu za tem, ko opazuje iste obrise, vzklikne:
»Vidim človeka, ki mi prihaja naproti!«
Končno, ko je ta poleg njega, izjavi:
»To je brat, ki sedi z menoj za mojo mizo!«

Dnevno se soočamo z izkušnjo, ki jo je opisal modrec. Vsak se lahko vpraša, do kod zmore v odnosu z bližnjim. Ko nam drugi ne bo več tujec, temveč brat, stopamo z njim v odnos, v odnos ljubezni, in takrat postajamo sol zemlje in luč sveta.
Trdno verjamemo, da nam bo na tej poti zorenja poleg *Vrtca Sončni žarek* tudi *Družinska akademija*, v kateri si starši in osebje vrtca podajamo roke, kot svetilnik, ki sveti in nas varno vodi po poti pedagogike skupnosti ter hkrati opozarja na nevarne plitvine odnosov in na ostre čeri sodobne družbe.

Opombe

1 Cestnik, Branko (2014): *Če gre le za ljubezen, zadostujejo sirotišnice.* Prevod Hadjadjovega intervjuja za italijansko revijo Tempi, objavljeno v spletnem časopisu Časnik, 12. 11. 2014.

2 Milan, Giuseppe (2005): *Medkulturnost kot izziv za vzgojo, Elementi pedagogike skupnosti.* Študijsko gradivo. Ljubljana, str. 11.

Prestopiti tisto mejo

Prestopiti tisto mejo,
edino, ki te res omejuje.
Odpreti obe očesi, se povzpeti
vsaj v drugo nadstropje in objeti
ljudi, pokrajino, ceste, griče in hribe
z vrha. In to res videti.

Prisluhniti bobnenju in
najtanjšemu šumu in pisku.
Melodiji, ki ni le tvoja.
Prepletajočim se melodijam,
ne vedno tihim, ne vedno glasnim,
ne vedno harmonijam.
Melodijam.
Brati, veliko brati. Videti, razumeti, sprejeti.

Prestopiti tisto mejo,
ki edina res omejuje.
Kdaj in kako si si okoli sebe
postavil bodečo žico?

Golc, Lidija (2017): Vsakomur iz svoje lepene.
Celovec: Drava, str. 165

Dom mora dišati po ljubezni

Naš pogovor: ga. Anica Horvat

Silvo Šinkovec, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, je urednik revije *Vzgoja*, duhovni asistent *DKPS* in direktor *Inštituta Franca Pedička*.

Anica Horvat se je tudi letos udeležila duhovnih vaj. Upokojena učiteljica, mama, žena, učiteljica verouka, prostovoljka. Še bi lahko naštevali. Vsa leta poznanstva nas spremljajo njene pesmi. Izvirne, globoke, duhovne. Anica je žena, ki ve, kako se živi v različnosti, v šoli in doma. Kljub nelahkim življenjskim okoliščinam nosi v sebi vedrino duha, spokojnost srca, živost pogleda, živahnost v odnosu. In rada ima besedo. Neprecenljiv pa je pogled nanjo, ko tiho sedi v kapeli in je zazrta daleč, v srce, v notranji dialog. V skrivnost, nad katero se sklanja ali ki se ji razkriva. Anica ve za prostor svetosti.

Česa se najraje spomnite iz otroštva?

Doma sem iz Šmarja pri Jelšah. Rasla sem v družini, kjer smo bili štirje otroci. Oče je bil uradnik in mama šivilja. Oče je kmalu umrl zaradi raka, mama je bila delno invalidna, tako smo se otroci hitro naučili skrbeti zase. A imeli smo se zelo radi, zelo smo bili povezani. Brat, najstarejši, je kmalu odšel v semenišče in tako smo ostale doma same ženske. Najraje se spominjam naših zaupnih pogovorov z mamo v poltemi. Zelo odprta je bila in veliko zlatih nasvetov smo sestre dobile za življenje.

Odločili ste se za učiteljski poklic.

Že ob koncu osnovne šole so mi po vseh testih svetovali, naj grem na učiteljišče, a nisem imela te želje. Po končani gimnaziji bi rada šla na FDV, smer novinarstvo, a sem morala zaradi družinskega finančnega stanja priti čim prej do poklica. In tako sem izbrala pedagoško akademijo v Mariboru. Po reku »Če nisi poklican, se potrudi, da boš!« sem zorela v učiteljico. Doma smo imeli ogromno knjižnico, veliko sem brala, oče je marsikaj pisal, zato odločitev za študij slovenskega jezika z literaturo ni bila težka.

Nam lahko poveste kako zanimivo izkušnjo iz svojega pedagoškega dela?

Začela sem pri Mariji Snežni (Velka), takoj po diplomi. V razredu sem bila stroga, dosledna, tako sem postavila meje. Popoldne pa, ker sem bila še samska, smo skupaj pekli koruzo, se v drevesnih krošnjah pogovarjali o pomembnih stvareh, o življenju. Na planinskih izletih (30 let sem bila mentorica planinskih skupin) se je medsebojno zaupanje še poglobilo. Tako je bil uspeh v razredu zagotovljen. Na naslednji veliki centralni šoli sem uvedla govorilne ure za učence takoj po pouku. Prihajali so z vprašanji, osebnimi problemi, prošnjami. Govorili smo o vsem, o čemer se doma niso mogli pogovoriti. Nekoč sem dobila izredno težaven razred, nihče ga ni maral. Vsako jutro sem vso pot molila zanje in na čast Svetemu Duhu, da bi odkrila pravi pristop. Delovalo je, vsaj za mojo uro. Najbolj sem jih presenetila, ko so morali o svojem sošolcu napisati vsaj pet dobrih lastnosti; kaj pri levem in desnem sosedu najbolj cenijo in s kom bi želeli delati ter zakaj. Zelo jim je bilo težko, raje bi pisali o negativnih držah. Listke so si izmenjali in tako se je razred vsaj nekoliko povezal. Ko smo uvedli skupinski pouk, sem imela navadno tiste 'najtežje'. Z vsakim sem se morala osebno, na samem pogovarjati o njegovem vedenjskem in učnem odnosu, da smo zvozili. Objemi ob koncu leta so bili največje zadoščenje. Večkrat smo imeli ob kakem berilu pogovorno uro namesto jezikovnega pouka. Večinoma so zato naslednjič raje sledili snovi. Učenci tako zelo pogrešajo sproščen pogovor … Nekoč se je rodilo čudovito jutro. Opozorila sem nanj in molče smo gledali skozi okno. Želela sem, da takoj opišejo svoje občutke, dojemanje, lepoto – ne glede na snov tiste ure. Krasni zapisi so nastali. Ob odhodu v pokoj je pomočnica ravnatelja dejala, da učenci še nikomur niso pripravili tako prisrčnega slovesa. »Po tem se vidi, kaj si jim pomenila.«

Posledica branja literature je tudi tako zaželena višja bralna pismenost.

Poučevali ste literaturo. Kaj vas je v literaturi najbolj nagovarjalo?

V načrtu za slovenski jezik je bilo nekaj temeljnih besedil predpisanih, ostala sem lahko izbirala sama. In izbrala ali poiskala sem vedno taka, da sem lahko z njimi oplemenitila otroške duše. V njihovo in moje zadovoljstvo. Vodila sem bralno značko v osnovni šoli in po upokojitvi še pri verouku Slomškovo bralno priznanje. 20 let sem vodila tudi ljudsko knjižnico v kraju, kjer sem z akcijami, razstavami in pogovori s pisatelji želela čim več ljudi navdušiti za literaturo, da bi se ob njej bogatili. P. Cerar mi je nekoč dejal: »Ne beri dobrih knjig – samo najboljše.« Iščem najboljše. Skozi literaturo spoznavam

usode ljudi, pokrajine, svetove, plasti časa, duhovne razsežnosti, biografije, bogastvo jezika, metafor, simbolov … Neizmerno bogastvo misli, čutenj, situacij.

Katere avtorje ste najraje predstavili otrokom? Katere avtorje danes radi berete?

Otrokom, tj. od 6. do 8. razreda, sem rada brala Kosmača zaradi jezika, Bevka zaradi doživljajske tematike, Cankarjeve črtice zaradi duhovne razsežnosti, vedno znova Exuperyja, različne avtorje iz beril, ki so v sebi združevali čutenja, duhovno in vzgojno misel, za mlajše sem tekste iskala tudi v takratni Mavrici. Sama pa zelo rada berem romansirane biografije, Wilhelma Hunermanna, Franceta Bernika (Kronika mojega življenja), Afsharjevo, potopise, knjige, kot so Očetova senca, Sulica, Koliba …

Foto: Silvo Šinkovec

Izdali ste 4 pesniške zbirke. Kako je prišlo do navdiha, da ste začeli pisati? Kaj vam pisanje pomeni?

Po očetovem nasvetu sem že v času osnovne šole morala doma pisati različne spise za vajo. Po njegovi smrti se mi je pa kar odprlo. V gimnaziji sem še objavljala, potem pa je bilo skrito v predalih in počasi zamiralo. Prezgodnja mamina smrt pa je spet odprla ta kanal. Veliko zgodb je bilo objavljenih v Ognjišču. Te še niso zbrane v knjigo. Obenem so nastajale pesmi o notranji bolečini, v pogovoru z Bogom, po meditacijah na duhovnih vajah, o naravi, ki mi je zelo blizu … Bile so izpoved mojega notranjega čutenja, ki ni imelo sogovornika. In ko sem jih začela pošiljati na razne razpise in sem bila že tretjič izbrana med najboljše pisce seniorje v Sloveniji, me je vodja Mariborske literarne družbe postavil pred dejstvo – naj pripravim pesmi za izdajo. Dve zbirki refleksivnih pesmi (Tišino polnijo ptice in Pot čez črto je nevidna) sta izšli pri Mariborski literarni družbi, dve zbirki meditativnih pesmi (Zapisal si me na svoje dlani in Za besedo te prosim) pa pri Slomškovi založbi. Pesnjenje je bil čisti Božji dar, vsak zapis se je sproti spreminjal v pesem. Po napisanem mi je bilo lažje; kot bi se notranje osvobodila. Vse pesmi so mi ljube, ker vem, zakaj in kje so nastale. Najtežji čas je mimo in Bog je 'pipico zaprl'. Bilo je.

Omenili ste, da vam narava veliko pomeni, da ste bili mentorica mladim planinskim skupinam. Kako ste uspeli ta odnos privzgojiti tudi otrokom?

V hribe sem začela hoditi v času študija in bila tako navdušena, da sem že na akademiji ustanovila planinsko skupino, šla na tečaj za mladinske vodnike za letne in zimske razmere, postala inštruktorica varstva gorske narave. Tako sem lahko vodila mlade in manj mlade po sredogorju in visokogorju. V primestni šoli, kjer sem delala, otroci že tako živijo z naravo, a je ne zaznajo. V planinski šoli so se poučili o vsem, kar je treba vedeti za pot. Na poti jim je bilo treba pokazati drobnega hrošča, živahnega metulja, poslušati ptice, si ogledati zanimiva drevesa, iskati pot, vzdržati tudi brez jedi, pijače in počitka, pomagati drugim, upoštevati najšibkejšega hodca, pozdravljati neznane planince, se ne pritoževati nad utrujenostjo, žulji, biti brez telefonov; veseliti se doseženega, zapeti prijetne planinske pesmi in se igrati v skupini. Vse to so vrednote, ki jih današnji otroci vse manj obvladajo, zato imajo taki pohodi še toliko večjo vrednost. Zelo radi so hodili, lepo smo se imeli, starši so bili hvaležni in lepo doživetje so mladi prenesli tudi na svoje otroke. Kolegice nadaljujejo to poslanstvo.

Učitelj, posebno slovenist, skrbi za jezik, za materino besedo. Kako ocenjujete odnos do slovenščine v samostojni Sloveniji?

Hudo mi je, ko spremljam vedno bolj malomaren odnos do maternega jezika, posebej med mladimi. Da ne omenjam raznih sporočil, komentarjev na družbenih omrežjih. Tam se najbolje vidi, kolikšno je spoštovanje do lastnega jezika. Spomnim se oddaj na TV in člankov v časopisih (Pet minut za boljši jezik). Sedaj lahko javno govori vsak, kakor se mu zdi. Brez odgovornosti do svojega jezika. Nekoč

sem v šoli za mesečno konferenco pripravila predavanje – raziskavo o učiteljskem odnosu do jezika. Kar nekaj časa sem zbirala cvetke iz njihovih pogovorov, opuščanje popravkov v kontrolnih nalogah, razlagi. Začudeni zaradi svojega govora so spremljali dokaze. Po tistem se je vsaj nekaj časa bolj pazilo na jezik, izgovor, popravo. Vedno sem vesela, ko me kdo pokliče za pomoč, kako se nekaj prav napiše. Menim, da je v naši šoli premalo ur namenjenih materinščini, bolj pomembna sta že dva tuja jezika v osnovni šoli.

Vaš mož ni veren. Kako sta sobivala v različnosti?

Za to izkušnjo sem potrebovala obilje Božje milosti. Poročila sem se s človekom, ki je bil dober, pozoren, delaven, odgovoren, humoren, empatičen, športnik, a neveren, organiziran v partiji od 18. leta. Začelo se je ob poroki, ko je v cerkvi uporno stal poleg mene. Dokler sva bila še sama, sva nekako premostila to neskladje. Z otrokoma je bilo dosti težje. Ni dovolil molitve z njima, ne maše, ne verouka. Oba sva bila zaposlena na isti šoli, on v partijski celici in se je bal. Ker sem bila veliko sama z njima, sem jima približala vero skozi pogovor, svetopisemske zgodbe, obiskom cerkve med tednom, veliko sem molila zanju in za moža. V najstniških letih sta se otroka sama odločila, da bosta hodila v cerkev, k verouku, k zakramentom. Danes sta odrasla, hčerka je končala teološko fakulteto, poročena sta in njihovi otroci živijo v toplem verskem ozračju. Vem, da je bil to za moža velik udarec, da je trpel in se zato še bolj zaprl v svoj svet. Hudo je, če se doma z najbližjim človekom ne moreš pogovoriti o tem, kar ti največ pomeni. Bilo je res hudo. Bog je posegel vmes, mož je preživel tri močne kapi. A ga tudi obsmrtna izkušnja, ko je videl vse črno in zaprt tunel, ni spremenila. Nikoli se nisem čutila prav sprejeto, vera naju še vedno preveč ločuje. Sedaj me toliko bolj potrebuje, ker je že 20 let na vozičku. Vsako jutro naju izročam v Božje varstvo in vsak dan prosim za potrpežljivost in blagoslov, da zmorem biti tu, kjer me Bog potrebuje. V njem me čaka.

Voščilo

Danes molim zate,
da bi bil zdrav,
da bi bil srečen.

Danes molim zate,
da bi bilo veselje
na tvojem obrazu
in mir v tvojem srcu.

Danes molim zate,
da bi zmogel
težka bremena,
da bi vsak dan
znova zaupal.

Danes molim zate,
da bi bil luč,
toplota, zavetje,
da bi bil sreča.

Danes molim zate.

Horvat, Anica (2006):
Pot čez črto je nevidna. Maribor:
Mariborska literarna družba.

Kaj vam pomeni poklic matere?

Kar nekaj let nama ni bilo dano starševstvo. Veliko trpljenja in ponižanja poznam. In ko nama je Bog naklonil dvoje čudovitih bitij, je življenje dobilo drug sijaj. Otroci tako hitro rastejo, zato je zelo pomembno, da se z njimi veliko pogovarjamo, skupaj delamo, ustvarjamo, smo čim več skupaj pri mizi in pri molitvi. Dom mora dišati po ljubezni, pripadnosti. Poklic matere je biti za druge, z ljubeznijo, s pravo mero. A s tem ničesar ne izgubljamo, nasprotno. Kako lepo je, ko si povemo – v vsakem obdobju – da se imamo radi, kakšno skrivnost, da smo v pomoč drug drugemu, rama za solzo, da si dajemo svobodo, smeh, radost. Vse to imamo, vse je zastonj, učinki pa osupljivi. Ni potreben denar, kupovanje, darila, bogata praznovanja. In kaj je še poklic matere? Da veliko moli za svoje otroke, da jih nenehno izroča v Božje varstvo, tudi ko so že odrasli. Najlepše plačilo je, ko vidiš, kako potem sami vzgajajo svoje otroke. Sin me je, ko je postal dr. znanosti, vpričo vseh objel, se zahvalil in me pokrižal. To je sad zrele materinske ljubezni, ki vzgaja z Božjo pomočjo. Hvaležna sem za ta dar.

Vrsto let se udeležujete duhovnih vaj. Kaj vam pomenijo?

Z duhovnimi vajami sem pričela kot študentka pri p. Vidru, že leta 1968 – z ignacijanskimi, v tišini, ob Božji besedi. Po poroki to ni bilo več možno, sem pa hodila na krajše – pettedenske DVŽ (duhovne vaje v vsakdanjem življenju). Šele po moževi bolezni sem spet iskala take okrepitve za duhovno življenje. Vseskozi ignacijanske. Najbolj mi ustrezajo, ker sem v njih samo v odnosu z Bogom in me ne raztresajo površni pogovori. Nanje se vedno pripravljam z molitvijo in prošnjo za odprtost. In Bog res obilno daje. Tako zmorem svoj vsakdan. Pesmi, ki so nastale na takih duhovnih vajah, nagovarjajo marsikoga, to vem po odmevih. Sad te duhovne bližine so tudi napisani uvodi za maše ABC, mesečni župnijski listi, številni zapisi …

Biti

Ne misliti in ne govoriti,
ne jokati in se ne smejati,

ustvariti v sebi tišino,
samo biti in zreti
to veličastje pomladi,

prebujanja, cvetenja,
žvrgolenja, brstenja,
biti sredi porajanja
novega življenja.

Anica Horvat

Kako spremljate in ocenjujete delo Društva katoliških pedagogov Slovenije?

Težko bi dala kakršno koli oceno, ker že dolgo ne spremljam več redno delovanja društva. Žal. Bila sem članica, ko sem bila še v delovnem razmerju. Takrat sem v naši zbornici seznanila kolege o društvu, o reviji Vzgoja, vendar ni bilo nobenega odziva, nasprotno, celo malo z omalovaževanjem so me poslušali, češ, religije pa nikar ne mešaj s šolstvom. Je pa krasna zamisel, da se verni učitelji lahko združujejo, se ob tem krepijo, dobijo več samozavesti; najdejo nekje svoj pristan, kjer so slišani, kjer rastejo nove ideje, nastaja primerna literatura, se ovrednoti njihovo delo, se družijo na romanjih … Vsako leto je lepo srečanje na Ponikvi. Žal nas je z mariborskega konca zelo malo. Tu nekako ni zaživelo, čeprav je tako cehovsko združenje res nujno potrebno. Hvala vam za to pobudo, delo in organizacijo.

Poklic matere je biti za druge, z ljubeznijo, s pravo mero. A s tem ničesar ne izgubljamo, nasprotno. Kako lepo je, ko si povemo – v vsakem obdobju – da se imamo radi, kakšno skrivnost, da smo v pomoč drug drugemu, rama za solzo, da si dajemo svobodo, smeh, radost.

Kaj vam pomeni naš zavetnik?

Blaženi A. M. Slomšek mi je zelo ljub zavetnik. Doma sem bila blizu Ponikve. Iz otroštva se spomnim prireditev, ki so se tam dogajale. Doma smo veliko vedeli o njem, saj nam je oče prebiral vse, kar je bilo o njem napisano. Veliko smo molili, da bi bil prištet med svete! Pravi zavetnik za učitelje. Samo premalo se mu priporočamo. Na šoli sem ob njegovi razglasitvi za blaženega pripravila kulturni dan za učence od 1. do 8. razreda. Lepo je uspel, še učitelji so marsikaj izvedeli o njem. Z navdušenjem sem pozdravila predlog duhovnika Hermana, ko je predstavil Slomškovo bralno priznanje. Z veseljem z veroučenci vsako leto obnovimo znanje o našem zavetniku in se mu priporočimo. Večkrat se ustavim na Slomškovem grobu v mariborski stolnici. Blizu mi je, tako domač.

Kaj se vam zdi najbolj pomembno za prihodnost šole?

Kar nekaj časa sem že v pokoju, delam z možem in z vnuki, v župniji in v planinskem društvu, tako sem malo izgubila stik s šolo in ne vem, kakšni so današnji trendi. Iz izkušenj vem, da brez vzgoje za splošne vrednote ne gre. Sicer pa učitelj vzgaja že, če zahteva disciplino, odgovornost do dela, spodbuja prijateljske odnose med sošolci, spoštovanje do učiteljev. Želela bi, da bi vsi učitelji in vodstva šol spoštovali tudi svetovnonazorsko usmeritev družin, iz katerih izhajajo učenci. Bogu hvala, vsaj na bolje gre. Pa brez faktografskega znanja, otroci že ogromno vedo in podatke znajo poiskati, torej je treba učno snov povezati z življenjem.

Kaj pa pri delu katehetov v župnijah? Tudi vi imate izkušnjo poučevanja verouka.

Samo eno leto sem redno poučevala verouk, po tistem samo suplence in bralno značko. Tudi za katehete velja, naj snov povezujejo z življenjem, z dejavno držo mladega kristjana, sicer bodo učenci še prej odšli, ker samo znanje po vprašanjih ni pravo. Sedaj ni več čas, ko bi ex cathedra podajali snov in togo sedeli v klopeh, kar se še prevečkrat dogaja. Res pa priprava na drugačno uro zahteva kar precej časa, a nam gre za učinek, ali ne? Pri starših največkrat ni podpore – ne v molitvi, ne pri obiskih maš, še manj v duhovnem življenju. Ostane to, kar smo naredili pri veroučnih urah. Zato jih kaže povabiti na romanje, pohod, duhovni vikend, če je možno, tudi v župnišču. Oratoriji so krasna reč, a ne zajamejo vseh. Katehet mora usmerjati, otroci naj sami iščejo odgovore. Ne vem, zakaj je tako težko redno pripraviti t. i. šolske maše, ki bi z živahnostjo pritegnile še druge. Vem, duhovniki so starejši, mlajši kateheti in katehistinje pa premalo zainteresirani. Za njihovo življenje tudi finančno ni poskrbljeno.

Kje naj naš sodobnik išče svoje sidrišče?

Če ga ne bo v Bogu, stalnici, v duhovnem življenju, se bo izgubil v plehkosti, kar se že dogaja. Glede prihodnosti pa: nič se ne zgodi brez Božje volje in vse se zgodi z namenom. In če ne bo molil, ga bo pobralo.

Slabe izkušnje in njihovo obdelovanje

Skupinsko socialno učenje IV

Jože Ramovš, prof. dr., antropolog, logoterapevt, ima opravljeno specializacijo iz partnerskega komuniciranja, je predstojnik *Inštituta Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje.* Metodo skupinskega socialnega učenja teoretično in praktično razvija v razvojnih programih za kakovostno staranje, lepše sožitje, osebnostno zorenje in terapevtsko reševanje psihosocialnih težav. Napisal je preko dvajset samostojnih knjig, njegova strokovna bibliografija v COBISS obsega nad tisoč enot.

Skupinsko socialno učenje je metoda za oblikovanje osebnosti in lepšega sožitja. V* Vzgoji *je bil lani objavljen njen oris, letos jo predstavljamo od bliže. Zadnjič smo se ustavili ob izkušnjah, ki so glavno učno gradivo pri skupinskem socialnem učenju: vsakdanje, dobre, slabe; lastne in izkušnje drugih. Danes so pred nami slabe izkušnje – te so kot bodeče kostanjeve ježice, ki nas zbadajo. Komur diši pečen kostanj, mora vedeti, da je v ježici. Kakšen smisel imajo slabe izkušnje?

Človeška osebnost je kot stavba, ki je zgrajena predvsem iz osebnih izkušenj. Če je stavba zgrajena iz obdelanih kamnov, je lepa in trdna. Zato je pri oblikovanju samega sebe in sožitja z ljudmi odločilno, kako obdelujemo in uporabljamo svoje in tuje izkušnje.

Surove življenjske izkušnje, ki jih doživimo sami ali vidimo pri drugih, so podobne kupu skal v kamnolomu; čim večji je kup, prej se podre. Nakopičene življenjske izkušnje postanejo lepi kamni za visoko stavbo naše človeške osebnosti, če jih obdelamo. Dobre izkušnje niso zahtevne za obdelavo, zahtevajo pa pozornost, da ne padajo v senco pozabe. S slabimi izkušnjami je ravno obratno – te nas v zavesti bodejo kakor trni kostanjevih ježic in žulijo kakor oster pesek v čevlju. Imamo samo dve možnosti, pa naj se tega zavedamo ali ne: ali nas pohabljajo ali pa jih predelamo v uporaben gradbeni material za svojo osebnost in sožitje. Ko pa slabo izkušnjo tako predelamo, ni več slaba, ampak se spremeni v dobro, enako kot kostanj iz ježice ne bode, ampak nam pečen ali kuhan tekne.

Vsak spor je neprijetno križišče: ena pot vodi iz njega v lepše odnose, druga v še bolj pohabljeno sožitje.

Odločilno vprašanje pri tem so orodja za predelovanje slabih izkušenj. Dobra novica je, da je danes na voljo veliko dobrih orodij za predelovanje slabih izkušenj v dobre. V 20. stol. so se razvijale razne smeri psihoterapije in vsaka od njih želi na svojem polju popravljati slabe izkušnje. Tudi osebnostna, socialna in specialne pedagogike kopičijo v svojem razvoju učinkovite metode za človeško osebnostno rast in rast v lepem sožitju.[1] Iz zakladnice teh spoznanj in metod lahko naberemo učinkovita orodja tudi za predelovanje slabih izkušenj v dobre. V naši antropohigieni ima razvijanje vsakdanje dostopnih metod za obdelovanje hudega in slabega prednostno nalogo, takoj za orodji za krepitev in razvoj dobrih lastnosti.[2]

Pogoste slabe izkušnje so prepiri in spori. Na tem značilnem primeru se bomo danes ustavili ob spoznanju, da je treba dojeti slabo izkušnjo v njenem bistvu in odkriti njen smisel; na tej osnovi bomo v naslednji številki – kot primer predelovanja slabih izkušenj – lahko prikazali vrsto učinkovitih orodij za reševanje sporov.

Prepiri in spori so v sožitju nevihtni časi, ki doletijo slehernega človeka. Zgodi se nesporazum, razdivja se prepir, pride napeto ozračje tihega tedna, nasršeno renčanje, grizenje drugega in sebe. Tudi hudega nasilja je največ med najbližjimi, večinoma nehote, ker se še nismo navadili upravljati svojih možganov tako, da bi na smiseln način krotili svoje čustvene izbruhe.

Vsak spor je neprijetno križišče: ena pot vodi iz njega v lepše odnose, druga v še bolj pohabljeno sožitje. Pravo smer kažeta dve želji v človekovem srcu: da bi se sporov izogibali in jih dobro rešili, če pridejo. Tega dvojega se lahko naučimo, toda – to moramo poudariti – ne z lahkoto in brez zavestnega truda.

»Če pa se med seboj grizete in obžirate, glejte, da se med seboj ne pokončate« (Gal 5,15)

Ta stavek je napisal apostol Pavel prvim keltskim kristjanom v Galatiji, kjer je nekaj let prej oznanjal Jezusov nauk o medsebojni ljubezni. Spori se dogajajo vernim in nevernim, mirnim in divjim značajem, bogatim in revnim, moškim in ženskam; tudi prvim kristjanom so se. Od nekdaj do danes se spori pojavljajo v družini, v službi in družbi. Najbrž je malokdo, ki bi ne imel brazgotine od kakega neprijetnega prepira ali hujšega spora.

Ljudi večinoma najbolj razjedajo pogosti majhni prepiri in nesoglasja v družini, med sosedi ter v službi. In to, da hodijo najbližji drug mimo drugega v jalovem molku.

Kdor se nauči izogniti jalovim prepirčkom, nesporazumom in tihim dnevom – tem nadležnim ušem vsakdanjega sožitja in sodelovanja – ali jih odstraniti, ko se pojavijo, ne bo padel v hujši spor, ki ga spremlja grdo besedno, čustveno ali telesno nasilje, ki se tu in tam konča celo z ubojem.

Če ste morda bolj navajeni na tujko *konflikt*, bi rekel, da tudi slovenska beseda in njene sorodnice iz istega korena povedo vso resnico: *spor* je potiskanje sožitja v *pri-por* ali celo v *za-por*, kjer se svoboda in možnosti pri vseh krčijo na medsebojni boj in uničevanje; nerešen spor je *u-por* proti razvoju, osebni rasti in zorenju vseh sprtih.

Ker so prepiri in spori neizbežen del sožitja, je dobro priti do odgovorov na dve vprašanji. Prvo: kakšen smisel imajo spori v življenju? In drugo: kako se naučiti izogibanja nepotrebnim sporom ter se navaditi veščin za njihovo reševanje?

Če so že neprijetni, so pa lahko vsaj koristni!

Prepiri in spori imajo nešteto vzrokov. Eden je slabe volje in nepremišljeno reče nekaj, kar drugega prizadene. Neredko se spor začne čisto po nesporazumu: eden drugega narobe razume in mu očita, ta se grdo brani, v resnici pa oba mislita isto. Včasih se enemu zdi nekaj zelo pomembno, drugi pa to prezirljivo omalovažuje ali ga sploh ne posluša. Ali pa eden drugega kaj vpraša, ta pa mu ne odgovori na vprašanje, ampak mu nekaj očita.

V prepire rada vodi slaba navada, da človek v pogovoru pogosto uporablja besede *ne, ampak, toda* … in podobne izraze zanikanja ali nasprotovanja. Tega ne dela iz resničnega nasprotovanja, ampak ker je navajen postaviti se ob pripovedi drugega na nasprotno stran.

Prepiri in spori nastajajo tudi zato, ker smo ljudje različni, ker vsak po svoje vidimo stvari in smo nagnjeni k temu, da *svoj prav in svoj jaz* (ego) napihujemo kakor nežen balonček z lahkim plinom, namesto da bi razvijali trdno osebnost. Svoj napihnjeni balon seveda potem ljubosumno čuvamo, da ga ne bi kaka ostra beseda predrla.

Globok vzrok za naše notranje in medsebojne spore so »porodne bolečine« ali »trenje« – ta neizbežni spremljevalec na vsej razvojni poti človekovega življenja v samostojno in zrelo osebnost ter v urejeno sožitje z drugimi v družini, skupinah in skupnostih.

Vsi našteti vzroki in povodi za spore imajo en skupni imenovalec: v človeku in njegovem sožitju škriplje in cvili nekaj nezrelega. Vsak prepir, spor in nezadovoljstvo kliče k novemu razvojnemu koraku v življenju in sožitju: naučiti se upravljati svoje možgane pri obvladovanju čustvenih izbruhov, navaditi se pozornega poslušanja, plodnega govorjenja s človekom, ne biti ljubosumen na svoj prav, ampak gledati na skupno dobro, potrpeti s seboj in z drugim, dokler eden in drugi ne ugledata prave rešitve.

Vsak prepir, spor in nezadovoljstvo kliče k novemu razvojnemu koraku v življenju in sožitju.

Vsaka stiska v sožitju je energija za naporno rojevanje novega, ki je potrebno za človekov osebni razvoj in za razvoj lepega sožitja. Energija, ki ne pomaga roditi, ubija. Spor, ki ne rojeva, uničuje.

Plodno reševanje spora je *sprava*. Kaj je torej sprava? Začetek reševanja spora je sprava s seboj: sem človek, ki se tudi moti in dela napake. Nadaljevanje je sprava z bližnjim: on je prav tako človek, tudi on se moti in dela napake. Zrel sadež življenja je sprava z našim življenjem in sožitjem, ki je pestro kakor vreme: so časi prijetnega vzdušja ubranosti, ki nas polnijo z veseljem; so časi sodelovanja, ko uspeva delo; in so časi neprijetnih sporov, ki človeka kličejo k novemu razvojnemu koraku.

Pri ravnanju v sporih nam je skozi vse življenje vzor otrok, ki se uči hoditi: naredi korak, pade, zajoka, vstane in gre, spet pade – in hodi čedalje bolje.

Foto: Peter Prebil

Opombe

1 Da mora vzgoja v vseh obdobjih življenja resno usposabljati ljudi tudi za obvladovanje in prenašanje izgub – torej učiti obdelovati slabe izkušnje – je pri nas izrecno utemeljeval pedagog Franc Pediček in to panogo vzgojeslovja poimenoval tanatagogika (glej Pediček, Franc (1992): *Pedagogika danes – poglavja za antropološko snovanje slovenske pedagogike*, str. 297–304). Metka Klevišar k nam prinaša spoznanja o življenjski umetnosti izpuščanja (npr. njena knjiga *Umetnost sobivanja*, 2009, str. 71–73), veliko spoznanj in metodike o tem je v knjigah Viktorja E. Frankla in Elisabeth Lukas, katerih imamo nad deset v slovenskem prevodu.

2 Antropohigienske metode in spoznanja za vsakdanje obdelovanje dobrih in slabih izkušenj so v knjigah Jožeta Ramovša *Sto domačih zdravil za dušo in telo 1 in 2* (1990 in 1994) ter v *Sožitje v družini* (2017), v kateri je obdelana tudi vsebina tega članka o sporih in njihovem reševanju.

Komunikacijska kompetentnost

Mateja Vodnik, mag. znanosti, prof. socialne pedagogike, integrativna psihoterapevtka, ima evropsko diplomo iz psihoterapije, na *Šolskem centru Novo mesto* poučuje psihologijo, etiko in komunikacijo ter psihiatrično zdravstveno nego. Poleg tega izvaja dodatno strokovno pomoč za dijake s posebnimi potrebami in svetovalno psihoterapevtsko delo. Ima 37 let delovnih izkušenj, od tega 24 let v šolstvu.

Kje je še kdo v tem čudnem času med nočjo in dnevom? Vpiješ in veš, ne prikličeš več glasu. (Ivan Minatti)

Komunikacija je veščina, ki temelji na odnosu in spoštovanju. Predstavljamo jo v kontekstu podpore in pomoči oziroma temeljne elemente terapevtske komunikacije.

Komunikacija je zahtevna

Konstruktivna komunikacija je zahtevna veščina. Temu smo trenutno priča v vrhu slovenske politike, ko nemočno opazujemo nesposobnost izvoljenih politikov, da ustvarijo dostojno koalicijo. Državotvornost in dobrobit naroda so, tako kaže, nadomestili osebni interesi in sla posameznikov po oblasti in revanšizmu. Ob tem mi prihaja na misel slovenski pregovor: *Kdor zna lajati, mu ni treba, da bi znal govoriti.*

Socialni odnosi 'potekajo' in ne le 'obstajajo'. Potekajo kot komunikacijsko dogajanje, v katerem udeleženci dogajanja drug drugemu predstavijo sebe, svoja videnja in odnose med njimi.

Ko naprej razmišljam o tej boleči temi, se zavedam, da se moramo prav vsi še veliko naučiti o komunikaciji, da ne bomo le lajali, ampak da postanemo zares komunikacijsko kompetentni.

Ljudi učijo vseh mogočih reči, samo tega ne, kako naj bodo zares ljudje. A njim sploh ni toliko do česa drugega kakor do tega, da bi bili res ljudje. Zahtevajo le, da izvedo tisto, česar jih ne učijo (Blaise Pascal).

Komunikacijska kompetentnost obsega znanje, veščine in zmožnost uporabljati načine prenosa, razumevanja in prejemanja idej, misli in občutij, in sicer z namenom natančnega prenašanja in izmenjevanja informacij in emocij. Imeti moramo torej znanje in biti vešči v tem, da lahko prenašamo informacije, ideje, emocije drugim tako, da jih ti razumejo. Poleg tega moramo dopustiti in upoštevati posameznika, ki pri prenašanju svojega sporočila ni vedno jasen in morda prehitro zaključuje in posplošuje. Prodorni slovenski psiholog in psihoterapevt Bogdan Žorž je rad zamenjal besedo komunikacija s sporazumevanjem, saj po njegovem beseda komunikacija ni enopomenska. Sporazumevanje vsebuje globlji pomen, saj vključuje odnose, cilje in okoliščine med sogovorniki. Pomembno je, da posameznik v sporazumevanje vlaga samega sebe – takega, kakršen je, in ne, kakršen bi rad bil. Pristen odnos se začuti in tudi drugega zavezuje k pristnosti (Žorž, 2009).

Foto: Marko Hrovat

Odnosno komuniciranje

Če govorimo o komuniciranju kot procesu, potem bi radi s tem poudarili povezave dogodkov, socialno interakcijo med udeleženci. Komuniciranje se večkratno in na več ravneh prepleta z odnosi med ljudmi, tako da v komunikacijski situaciji praktično ni mogoče razlikovati komuniciranja od odnosov. Zato izraz odnosno komuniciranje zajema mnogo oblik, načinov in ravni komuniciranja, predvsem pa se nanaša na proces komuniciranja v medosebnih odnosih, na socialne interakcije med ljudmi (Ule, 2005: 264).

Vsakdo nenehno sodeluje v komunikacijski dejavnosti. S tem spreminja druge elemente v procesu komuniciranja in ustvari povsem drugačen komunikacijski dogodek. Socialni odnosi 'potekajo' in ne le 'obstajajo'. Potekajo kot komunikacijsko dogajanje, v katerem udeleženci dogajanja drug drugemu predstavijo sebe, svoja videnja in odnose med njimi. Pravzaprav lahko govorimo kar o transakcijski naravi komuniciranja: komuniciranje je socialni proces, v katerem se dogaja nenehen medsebojni vpliv komunikacijskih partnerjev (Müller, 2002 v Ule, 2005). Transakcijska narava komuniciranja pomeni, da je vsako komuniciranje do neke mere edinstveno. Komunikacijska situacija nastopi z določenimi ljudmi v določenih situacijah in se nenehno spreminja, četudi udeleženci ostajajo isti. Sodobni svet zahteva nove odnose. Od nekdanje izrazito hierarhične družbe prehajamo na horizontalna razmerja in na vsestransko sodelova-

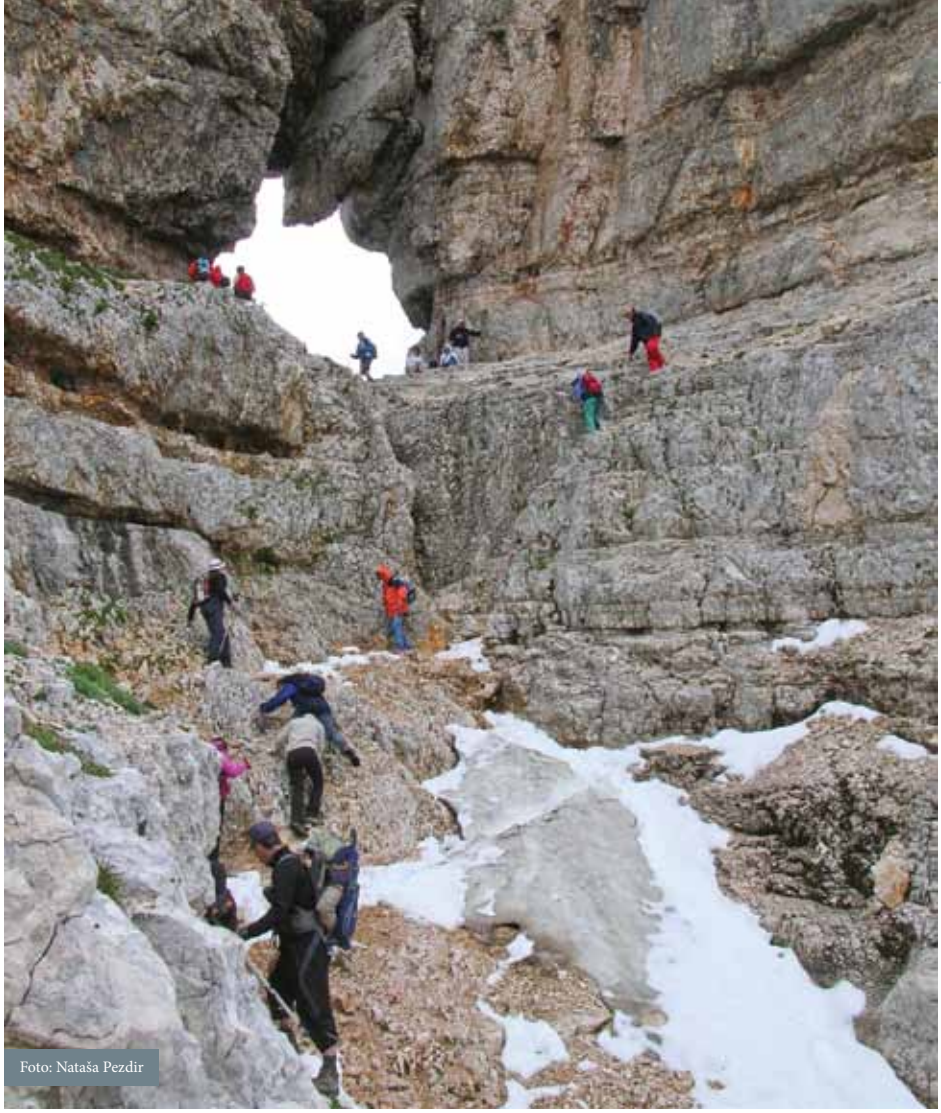

Foto: Nataša Pezdir

nje ob polnem upoštevanju dostojanstva vsakogar. Razviti svet spoznava, da je nadaljnji napredek človeštva odvisen bolj od sodelovanja kakor od pritiskov formalnih avtoritet oz. tako imenovanega direktivnega vodenja (Trček, 1998: 118).

Komunikacija v kontekstu podpore in pomoči oz. terapevtska komunikacija

Sprejemanje je temelj terapevtskega in hkrati katerega koli varnega odnosa. Drugi v odnosu z menoj namreč nikoli ni povsem tak, kot bi si ga želela, ampak drugačen v vsej svoji edinstvenosti. Drugačnost pa je vedno bogastvo in bolečina hkrati. Drugačnosti ne moremo pritrjevati, lahko jo le sprejmemo brez kakršne koli tendence po spreminjanju. Sprejeti drugega takega, kot je, in ne takega, kot bi si ga želeli, je umetnost odnosa. Brezpogojno sprejemanje je tisto, ki človeka prepriča, da je osebi vredno zaupati, ker pri tem začutimo legitimnost in komplementarnost svoje drugačnosti.

Spoštovanje je prav tako bistveni temelj odnosa, ki človeku vrača dostojanstvo in vero v lastno vrednost. Martin Buber v *Principu dialoga* poudarja: »Človek je tem bolj oseba, čim močneje v svoji človeški dvojnosti uveljavlja 'jaz' temeljne besede 'jaz – ti'« (Buber, 1982: 48; v Vodnik, 2015). To pomeni, da se kot osebnost lahko začutim v drugi osebi in da se druga oseba lahko začuti v meni. V spoštovanju človeškega dostojanstva torej odzvanjamo drug v drugem in ustvarjamo prostor pristnega dialoga.

Empatija je med komunikacijskimi veščinami najbolj prepoznavna. Oseba preprosto začuti empatijo drugega v smislu indijanskega pregovora, naj nikogar ne sodimo, dokler nismo prehodili dveh milj poti v njegovih mokasinih. Empatija je racionalno in čustveno dogajanje, ki temelji na sposobnosti postavljanja v položaj drugega in vživljanja vanj. To pomeni, da drugega razumemo in z njim sočustvujemo, se postavimo na njegovo stališče in analiziramo svet z njegove perspektive. Empatija je osebnostna značilnost in sposobnost, pa tudi etična norma.

Zaupnost je temeljna v smislu zagotovila diskretnosti, ki omogoča zaupanje v medsebojnem odnosu. Lahko bi rekli, da brez zaupnosti ni zaupanja in obratno: brez zagotovila, da bodo izrečene vsebine ostale varne v medsebojnem odnosu, bomo ostajali zgolj na ravni konverzacije, ne pa odnosne komunikacije.

Samorazkrivanje je osnova terapevtske komunikacije. Ne gre zgolj za razkrivanje klienta, ampak tudi terapevta, ko le-ta odpira svoje odzive na terapevtski proces. Po klasičnih analitičnih načelih naj bi terapevt ohranjal nevtralnost ter skrbno nadzoroval in odklanjal vsako morebitno osebno vpletenost v terapevtski proces. Novejši pristopi (tudi integrativna smer) pa poudarjajo, kako pomembno je iz lastnih odzivov in misli kreirati proces in ga nadgrajevati. Po integrativni metodi so povpraševanje (*inquiry*), uglašenost (*attunement*) in udeleženost (*involvement*) bistvene prvine terapevtskega procesa (Erskine, Moursund, 1988).

Površinski odnosi so lahki, lahko se pogovarjaš o politiki, kuhanju, športu za razvedrilo. To je lahko nekaj, s čimer zapolniš praznino, vendar drugemu v resnici ne pustiš blizu, ne odpreš se mu in si ne dovoliš biti ranljiv ter ne razkriješ zares, kdo si, piše Jean Vanier, ustanovitelj skupnosti za osebe z motnjami v duševnem razvoju. »Če ostajaš na strokovnem piedestalu in drugega sprejmeš le z glavo, nočeš pa ga sprejeti tudi s srcem in sočutjem, potem mu ne boš mogel pomagati« (Vanier, 2002: 68).

Samo če bomo poslušali drug drugega in se slišali, lahko pričakujemo zdrav razvoj posameznikov in družbe. Če bomo zares dopustili svoji ranljivosti, da nas nagovori, bodo naši odnosi pristnejši in bo prihodnost našega naroda bolj optimistična.

Literatura

- *Komunikacija na delovnem mestu.* Pridobljeno 20. 6. 2018 s spletne strani https://sl.wikipedia.org/wiki/Komunikacija_na_delovnem_mestu.
- Minatti, Ivan (1985): *Prisluškujem tišini v sebi.* Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Pascal, Blaise (1986): *Misli.* Celje: Mohorjeva družba.
- Vanier, Jean (2002): *Vsak človek je sveta zgodba.* Celje: Mohorjeva družba.
- Vodnik, Mateja (2015): *Doživljanje kompetentnosti socialnih pedagogov.* Magistrsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Zorec, Marjeta (ured.) (2004): *Najlepši slovenski pregovori in reki.* Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Žorž, Bogdan (2009): *Svetovati ali poslušati.* Priročnik za samopomoč in svetovanje v vsakdanjem življenju. Celje: Celjska Mohorjeva družba.

Sodelovati z učenci in jih postaviti v središče etične vzgoje

Skupaj se učimo, da skupaj živimo

Mateja Centa, dr., je raziskovalka in asistentka na *Teološki fakulteti* v Ljubljani. Sodeluje v mednarodnih projektih *Ethika* in *Little* ter kot sotrenerka v programu izpopolnjevanja za geštalt pedagogiko.

Osrednji namen prispevka je pokazati na tesno povezanost med značilnostmi teorije sodelovalnosti oz. vključenosti ter načeli etike skrbi. Oboje nam bo tudi pomagalo izpostaviti vlogo in pomembnost kakovosti odnosov med učitelji in učenci ter med učenci samimi. V zadnjem delu pa bomo izpostavili še, kako se lahko pri tem opremo na umetnost ter preko umetnosti odpiramo teme o etiki in vrednotah.

Sodelovanje in vključenost

Najprej kratko razmislimo o tem, na kaj sploh merimo z vključenostjo in sodelovanjem. Ali je vključenost moč izenačiti z motivacijo? Jennifer A. Fredericks, ki je ena izmed najpomembnejših raziskovalk tega področja, zatrjuje, da je med obojim zelo pomembna razlika. Motivacija se nanaša predvsem na posameznikove psihološke procese in vzorce, ki jih je zelo težko spremeniti, medtem ko se vključenost nanaša na naše vzpostavljanje odnosov z drugim, na izmenjave, ki jih imamo z drugimi. Glede na takšen pogled vključenost na primer v posamezno, skupno dejavnost vključuje večrazsežnostni spoj vsaj treh domen, tj. vedenjske, čustvene in miselne (Fredericks, Blumenfeld in Paris, 2004). Vsaka od teh je bistvena, če želimo razumeti vključenost učencev.

Vedenje vključuje dejavnost učencev, ki jo lahko opazujemo, le-to pa tvorijo:

- raven sodelovanja in vključenosti,
- vložen trud za posamezno dejavnost,
- sodelovalno in prosocialno vedenje pri razrednih dejavnostih.

Čustvenost se nanaša na učenčev čustveni odnos do šole, učenja, ostalih učencev ter učiteljev, tvorijo pa jo:

- pozitivni ali negativni odzivi na učitelje, učence in šolo,
- posameznikov občutek medsebojne povezanosti s šolo,
- občutek pripadnosti.

Miselni gradnik vključuje učenčeve predstave in prepričanja, ki so vezana na šolo in učenje, hkrati pa tudi dojemanje teh prepričanj. Tvorita ga:

- željnost, vztrajnost in premišljenost glede tega, da bi osvojil zapleteno znanje in spretnosti,
- posameznikove učne strategije.

(vir: Fredericks, 2014)

Kultura vključenosti

Kako izbrati najprimernejšo strategijo za kultiviranje vključenosti učencev, je odvisno od več dejavnikov, posebej pa od njihove starosti, zrelosti ter ciljev, ki vodijo vaše pedagoško delo (bodisi splošnih ali pa specifičnih za posamezno učno aktivnost). Vse študije s tega področja pa poudarjajo, da sta ključna za to kultura oz. vzdušje v učilnici. Pozitivno kulturo, ki bo pospeševala vključenost, lahko gradimo na podlagi treh temeljnih postavk, ki nam lahko služijo kot vodila. Te so:

- pozitivna in podpirajoča kultura med učenci,
- projektno zasnovano učenje,
- dobri odnosi med učiteljem ter učenci.

Pozitivna in podpirajoča kultura med učenci

Dinamika odnosov med učenci in vzdušje med njimi predstavljata tisto točko preloma, ki loči uspeh od neuspeha. Ta dinamika odnosov predstavlja spekter med sprejemanjem ali zavračanjem med vrstniki. Učenci, ki jih drugi zavračajo, občutijo čustva, kot so žalost, jeza ipd., ter imajo lahko težavo s tem, da vse to izražajo z agresijo. Razumevanje te čustvene dinamike je pomembno, za vse učence v razredu pa je še najbolj pomembno sprejemanje.

Foto: Petra Duhannoy

Opozorimo lahko tudi na naslednje pomembne etične razsežnosti ter točke za razpravo. Vsi posamezniki imajo svojo notranjo vrednost in dostojanstvo. Kakšne so naše osebne oz. lastne izkušnje s krutostjo ali s prijaznostjo? V naših odnosih z drugimi smo obogateni, zato bi morali ceniti raznolikost ter jo raziskovati. Čustva, ki jih doživljamo, strasti, ki smo jim podvrženi, občutki, ki jih gojimo, in razpoloženja, ki nas zadevajo, so temelj tega, kako sploh živimo v tem svetu. Ko smo soočeni z izrazom jeze ali razdraženosti, jih je treba razlagati kot tesno povezane z mislimi oz. s presojo o samem dogodku, ki se je zgodil ter sprožil neprijetno izkušnjo. Neprijetna čustva so tista, ki prekinejo naše dobre odnose z drugimi (Mortari, 2017).

Hkrati se lahko opremo tudi na več strategij poučevanja in učenja, ki nam pomagajo vzpostaviti takšno podpirajočo kulturo vključenosti. Najprej moramo z uporabo skupnih iger oz. iger sodelovanja ustvariti priložnosti, da učenci poznajo svoje sošolce. Uporabimo lahko tudi sokratski dialog in spraševanje ter ob tem metode razreševanja konfliktov, da bi učencem lažje ozavestili nasprotja, razhajanja in mnoštvo pogledov. V razredu naslavljamo tudi čustva ter se o njih pogovarjamo, posebej glede tega, da obstaja tesna povezava med tem, kako se počutimo in kako delujemo. Lahko uvedemo dogovor, ki bo učencem pomagal, da se naučijo slediti pravilom, posebej pa se lahko o pravilih, ki so pomembna za naše življenje izven šole, tudi pogovarjamo ter jih analiziramo. Uporabimo lahko zgodbe, ki podpirajo in spodbujajo učence v njihovem (etičnem) razvoju in delujejo tako na simbolni kot na operativni ravni. Umestimo jih v kontekst, o njih razpravljamo, vsak lahko pove svoj osebni premislek ter se v zvezi z zgodbo tudi k čemu zaveže. Izogibamo se negativni tekmovalnosti.

Projektno zasnovano učenje

Temeljna podlaga teorije vključenosti je, da morajo biti učenci smiselno vključeni v učenje, tako da jim dodelimo interaktivne in smiselne naloge. Učenje v šoli se zelo razlikuje od tistega, ki se dogaja zunaj šole. Pri tem pa so se strategije aktivnega učenja, zlasti projektno zasnovano učenje, izkazale kot zelo pomembne za vključenost učencev. Tudi če je včasih zamudno in zahtevno, da bi našli ustrezno ravnovesje med interesom učencev in učnimi načrti, je projektno zasnovano učenje pomembno orodje za to, da naredimo učenje smiselno. Pomembno je, ker tako učenci sami ustvarjajo znanje, namesto da bi ga zgolj reproducirali, saj učni proces poteka v stvarnem kontekstu, poleg tega pa se učijo to, kar sami že vedo, tudi deliti. Obstajajo različni sodelovalni gradniki učenja, ki pri tradicionalnem frontalnem učnem procesu običajno umanjkajo, in sicer *udeležba* (učenca pri lastnem učnem procesu), *odgovornost* (v povezavi z lastnim delom in tudi z vrstniki), *razmišljanje* (o pomenu lastnega dela in vloge kot učenca), *deljenje* (lastnih idej, informacij, gradiv, podatkov) in *skrb za druge* (skrb). Izkaže se tudi, da so najbolj uspešni programi etične vzgoje tisti, ki se izvajajo vsaj deloma ločeno od standardnih učnih načrtov in izven običajnih dejavnosti (Antes idr., 2009).

Tudi v zvezi s tem lahko izpostavimo nekaj premislekov za razpravo. Vsi imamo nalogo posvečati se razvoju lastnih idej, ki pa jih moramo soočati tudi z idejami drugih in si pri tem prizadevati, da bi pokazali moč ideje, je ne vsiljevali drugim, temveč poskušali doseči sporazum. Pomembno je, da gojimo tudi strast do iskanja odgovorov na bistvena vprašanja, npr. kaj tvori dobro življenje. Če se ukvarjamo z odgovorom na to vprašanje, je odgovor, ki ga je treba upoštevati, vedno začasen, nikoli dokončen in nam predstavlja obzorje, s katerim lahko ocenimo, ali so naša posamezna prepričanja in usmeritve ustrezne.

Dinamika odnosov med učenci in vzdušje med njimi predstavljata tisto točko preloma, ki loči uspeh od neuspeha.

Učne metode, pristopi in triki, ki nam pri vsem tem pomagajo, pa so naslednji. Za razpravo ali središče učenja izberite vprašanja oz. teme, ki jih imajo učenci o svetu okoli njih. Izberite teme, ki imajo tvorbeno kakovost, tj. ki so zanimive tako za učence kot tudi za učitelje ter so med seboj prepletene. Dopustite dovolj časa in prostora za premislek ter raziskovanje, ki ni nujno vodeno. Osveščajte učence, da rezultati njihovega dela niso vnaprej določeni ali popolnoma predvidljivi. Učence nagovorite k temu, da ustvarijo nekaj izvirnega in si pri tem sami izgradijo strokovno znanje. Za vse učence je pomembna raznolikost vstopnih točk in to, da lahko sami izbirajo naloge ter se k njim zavežejo.

Dobri odnosi med učiteljem ter učenci

Naj si to priznamo ali ne, naj nam bo všeč ali ne, ne moremo mimo pomembnosti čustvenega odnosa med učiteljem in učenci. Vsi učenci potrebujejo pozornost in skrb, prav tako pa tudi učitelji potrebujejo pozitivno povratno informacijo, da lahko začutijo, da imajo vlogo avtoritete in skrbnika. Stik z učenci lahko nauči učitelje, da skrben odnos ter delovanje lahko spremenita več kot enega posameznika; lahko spremenita celotno skupino. Gre za učitelje, ki izkazujejo skrb za druge, jih poslušajo ter se drugače odzivajo na svoje učence in srečujejo z osebnimi dilemami. Nihče ne trdi, da bo zgolj skrb v vzgoji in izobraževalnem procesu vse razrešila in uredila, vendar pa predstavlja zelo pomemben temeljni kamen vsake pedagoške oz. vzgojne dejavnosti (Noddings, 1999). Za krepitev sodelovanja, vključenosti ter za boljše odnose lahko uporabimo naslednje strategije: dovolite ali celo spodbudite različne oblike izražanja in pogledov; jasno določite merila za uspešnost; podajajte in zagotovite jasne, takojšnje in konstruktivne povratne informacije; podpirajte avtonomijo; bodite odzivni in spoštljivi ter pokažite tudi prijetna čustva.

Foto: Peter Prebil

Primer učne dejavnosti: glasba nas povezuje

Eden izmed načinov gradnje in krepitve kulture vključenosti je umetnost. Prav v umetnosti se namreč v največji meri prepletajo miselne, čustvene in delovanjske razsežnosti. Izbrali smo primer glasbe, ki lahko deluje tako povezovalno kot tudi izključevalno. Učna dejavnost, ki sledi, stremi k povezovanju znotraj učne skupnosti.

Umetnost je bistveni del človekovega življenja in se lahko uporablja kot sredstvo za izražanje, motivacijo, domišljijo, raziskovanje čustev in razpoloženja, vzpostavljanje odnosov z drugimi, izražanje pogledov na svet itd. Umetnost v sebi nosi potencial, da nas združuje in da lahko delimo izkustva. Pravzaprav je tudi osrednji del življenja vsakega posameznika in življenja v skupnosti, zato je pomembna tudi za etično vzgojo. V nadaljevanju predstavljamo niz učnih dejavnosti, ki lahko služijo kot izhodišče za etično refleksijo, uporabljajo pa aktivna in soustvarjalna učna načela ter hkrati spodbujajo razvoj višjih miselnih procesov.

Učno dejavnost lahko izvedete v treh delih. Te lahko povežete med seboj ali pa jih izvedete kot ločene dejavnosti. Zanje boste potrebovali: predvajalnik glasbe, glasbo (skladbe različnih zvrsti), zvočnike, računalnik, pametne telefone, voščenke in druga pisala, liste papirja ter dostop do interneta.

Prvi del dejavnosti

Prvi del se nanaša na razlike v glasbenih okusih in na to, kako lahko te razlike uporabimo za razmislek o njih. Dan pred izvedbo aktivnosti prosite učence, naj razmislijo, kakšna glasba jim je všeč. Prosite jih, naj s seboj prinesejo nekaj skladb, ki so jim všeč (npr. na njihovih telefonih). Pripravite tudi računalnik in omogočite dostop do interneta. Če vaša šolska pravila povsem strogo prepovedujejo uporabo pametnih telefonov v učilnici, lahko dejavnost izvedete tako, da učenci svoje skladbe pojejo. Začnite z uvodnim pogovorom o glasbi ter razpravljajte z njimi, kakšno glasbo poslušajo, katere skladbe raje in zakaj, kdaj poslušajo določeno glasbo in kaj jim je všeč pri njej. Nato povabite učence, naj vstanejo in pripravijo svoje skladbe na svojih telefonih ter se pomešajo po celotnem prostoru učilnice. Nato lahko predvajajo svojo glasbo na tak način, kot jim je všeč. Preden začnete s tem korakom, se skupaj z učenci odločite, kateri znak bo najavil začetek in konec te aktivnosti. Ko se dogovorite o znaku (npr. ploskanje z rokami ali dvig vaše roke), jih povabite, naj začnejo predvajati te skladbe, medtem ko se sprehajajo naokoli po učilnici. Na določeni točki ustavite dejavnost. Učenci se posedejo na mestu, kjer so obstali. Nato lahko z njimi začnete dialog.

Nekaj izhodiščnih vprašanj je lahko naslednjih: Ali ste lahko slišali skladbo, ki ste jo predvajali? Ali ste lahko slišali skladbo tistega, ki je bil najbližje vam? Ste uživali v poslušanju svoje skladbe? (Zakaj da/ne?) Ali je v redu, da poslušamo glasbo, ki nam je všeč, na glas? Zakaj da oz. zakaj ne? Na tej točki lahko daste učencem tudi kratko nalogo ali

pa nadaljujte z razpravo. Naloga je lahko, da jih prosite, naj najdejo ljubitelje podobne glasbe in oblikujejo skupine, ki temeljijo na tem, kar želijo poslušati. Vsaki skupini lahko nato podate naslednje vprašanje, o katerem se morajo med seboj pogovoriti ter napisati nekaj odgovorov, idej oz. rešitev: Kaj lahko storite, da vseeno ostanete povezani z drugimi skupinami in hkrati uživate v različni glasbi? Učenci lahko predlagajo nekaj idej za rešitev, skupaj pa jih potem lahko tudi preizkusite. Dejavnost lahko sklenete s kratko refleksijo ali razpravo.

Drugi del dejavnosti

Drugi del naslavlja to, kako glasba vpliva na naše telo in kako lahko izzove ali okrepi različna čustva. Učenci se bodo tako naučili tudi razmišljati o glasbi, ki jo poslušajo, in razumeti, kako poslušanje glasbe vpliva na njihovo življenje. Učence prosite, naj se začnejo sprehajati po razredu, medtem ko vi predvajate izbrano skladbo, in sicer naj to traja kakšno minuto. Potem glasbo ustavite, vsak učenec pa mora s svojim telesom oblikovati trden kip v hipu, ko se glasba prekine, in to na podlagi čustev in občutij, ki jih je imel pri poslušanju. Po eni minuti lahko učenci sprostijo svoja telesa, tako da stresejo noge in roke, kratko poskočijo ipd. Nato predvajate drugo, od prve različno skladbo. Ta del dejavnosti ponovite vsaj trikrat.

Na koncu povabite učence, naj sedejo v krog, in skupaj razpravljajte o dejavnosti. Tukaj je nekaj vprašanj, ki jih lahko uporabite: Kako ste se vi oz. vaše telo počutili v določenem položaju oz. kipu? Ali je bilo težko prepoznati ali povezati čustvo z vsako izmed skladb? Ali je bila posamezna skladba stresna ali sproščujoča? Zakaj? Kako bi bilo, če ne bi bilo glasbe? Če in kako gluhi 'slišijo' glasbo? Ob koncu oblikujte nekaj sklepnih opazk, če pa imate čas, ustvarite preprost ples z učenci. Plesati morate brez posnete glasbe; zvoke lahko ustvarjate samo z rokami in nogami ter tako ustvarite ritem kot podlago za ples.

Tretji del dejavnosti

Tretji del naslavlja to, kakšno sporočilo nosi določena glasba ali skladba in zakaj je tako pomembno, da se pogovarjamo o njih. Osnovni primeri, ki jih lahko smiselno vključite, so protestne skladbe, uporniške pesmi, himne ipd. Pričnite z uvodno razpravo o protestnih skladbah ter drugih podobnih glasbenih zvrsteh. Vprašajte učence, ali poznajo katere od teh skladb. Kaj predstavljajo? Kdo jih je napisal in kdo se običajno odloči za izvedbo teh skladb? Zakaj in kako se razlikujejo od preostale glasbe? So vam takšne skladbe všeč? Je v redu, če ti posamezna skladba ni všeč? Nato predvajajte eno izmed teh skladb. Izberite takšno, ki je širše znana, ter učence prosite, naj pozorno prisluhnejo. Pozorni naj bodo na besedilo, melodijo in ritem. Učence vprašajte, ali skladbo poznajo. Pogovorite se o njeni vsebini. Kakšno sporočilo nosi? Razpravljajte o melodiji in ritmu skladbe. Ali je skladba za poslušanje prijetna? Kakšna čustva zbuja? Ali jim je všeč? Kaj jim je všeč? In kaj če ne marajo te pesmi? Ali je moralno dopustno, da s takšnimi skladbami tudi manipuliramo? Kako lahko preko glasbe opolnomočimo posameznike in skupine? Na koncu lahko razredu podate tudi navodilo, da skupaj ustvarijo in napišejo skladbo, ki predstavlja razred. Pozorni naj bodo na besedilo, melodijo in ritem. Pesem mora biti preprosta, a hkrati takšna, da predstavlja vse skupaj – kot razred.

Foto: Nataša Pezdir

Literatura

- Antes, Allison; Murphy, Stephen T.; Waples, Ethan O.; Mumford, Michael D.; Brown, Ryan P.; Connelly, Shane; Deveport, Lynn D. (2009): A Meta-Analysis for Ethics Instruction Effectiveness. *Sciences Ethics and Behavior,* 19 (5), 379–402.
- Fredricks, Jennifer A. (2014): *Eight Myths of Students Disengagement: Creating Classrooms of Deep Learning.* Los Angeles: Corvin.
- Fredricks, Jennifer A.; Blumenfeld, Phyllis C.; Paris, Alison H. (2004): School Engagement: Potential of the Concept, State of the Evidence. *Review of Educational Research*, 74 (1), 59–109.
- Mortari, Luigina (2017): *La sapienza del cuore, pensare le emozioni, sentire i pensieri.* Milano: Raffaello Cortina Editore.
- Noddings, Nel (1999): Caring and Competence. V: Griffin, Gary A. (ur.): *The Education of Teachers.* Chicago: National Society of Education.
- Spletni tečaj projekta *Little:* https://learning.educatetogether.ie/course/view.php?id=144.

Projekt *Learn together to live together – Skupaj se učimo, da skupaj živimo* (LITTLE*) je mednarodni projekt, v katerem sodelujemo: irsko združenje šol Educate Together, Teološka fakulteta, društvo Mala filozofija s Hrvaške in inštitut Steps iz Italije. Glavni cilj projekta Little je okrepiti sposobnosti in veščine učiteljev za naslavljanje tem s področja etike in vrednot v okviru predšolske in šolske vzgoje. Pri tem sledimo usmeritvam EU, ki spodbujajo aktivno državljanstvo in gojenje skupnih vrednot svobode, strpnosti in nediskriminacije, h krepitvi družbene kohezije in k nudenju pomoči mladim, da postanejo odgovorni, odprti in aktivni člani naše raznolike in vključujoče družbe. Več o projektu in morebitnem sodelovanju lahko preberete na spletni strani http://ethicaleducation.eu/.

**Projekt je sofinanciran s strani Evropske komisije in irske nacionalne agencije za program Erasmus+. Vsebina prispevka je izključna odgovornost avtorice ter v nobenem primeru ne predstavlja stališč ali odgovornosti Evropske komisije.*

Sam doma

Neža Miklič, univ. dipl. soc. del., univ. dipl. sociologinja; dolgoletna kriminalistka, ki se je aktivno ukvarjala s preiskovanjem najrazličnejših oblik zlorab in nasilja v družini. Je avtorica preventivnega projekta *Policist Beno, kaj pa zdaj?*. Sedaj je predavateljica kriminalistike na *Višji policijski šoli* na *Policijski akademiji*.

Kdaj lahko otrok ostane sam doma, se zdi 'zvito' vprašanje, odgovor nanj pa ni enoznačen. Nekaj pa je gotovo: dojenčkov, zelo majhnih otrok ali otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo, ne puščamo nikoli samih doma, niti za kratek čas. »Zelo trdno spi in se prav nikoli ne zbudi« ni ustrezen izgovor. Vse preveč nesreč se namreč največkrat zgodi prav doma ali v okolici doma.

V letošnjem letu smo lahko v medijih zasledili nasvete, kako bi odrasli preprečili, da v poletni vročini v avtomobilih ne bi pozabljali otrok. Priznam, da so me ti nasveti sprva šokirali, ko pa so se čustva pomirila, sem spoznala, da je to le odraz sedanjega časa. Mediji se v vsebino niso poglabljali, meni pa se je kar naprej zastavljalo vprašanje, kaj je pravzaprav več vredno, kaj nam je pomembno. Nasveti namreč dajejo prednost stvarem in ne živim bitjem. Sporočajo mi, da na telefon, torbico ne bom pozabila, zato naj to v avtomobilu pustim poleg (svojega) otroka. Po telefon se bom namreč hitro vrnila, takrat bom morda opazila še, da sem v avtu (za)pustila tudi otroka. Vse to v času neoliberalizma, ki istočasno sporoča, da je otrok neprecenljiv, je središče »sveta in naše pozornosti« in da zanj noben produkt ni dovolj dober. Otroci so še kako potrošniško zanimivi ves čas, tudi v času po pouku ali v času šolskih počitnic, ko so za njih na razpolago številni projekti počitniškega varstva. Katerih programov se bo otrok udeležil, je odvisno od številnih dejavnikov, dejstvo pa je, da otroci ostajajo sami doma, in to ne zgolj med šolskimi počitnicami.

Otroke je treba navajati na samostojnost. Otrok namreč potrebuje občutek, da mu starši zaupajo. Potrebuje potrditev, da zmore.

Kdaj lahko otrok ostane sam doma

Kdaj pravzaprav lahko otrok ostane sam doma, se zdi 'zvito' vprašanje, odgovor nanj pa ni enoznačen. Nekaj pa je gotovo: dojenčkov, zelo majhnih otrok ali otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo, ne puščamo nikoli samih doma, niti za kratek čas. »Zelo trdno spi in se prav nikoli ne zbudi« ni ustrezen izgovor. Vse preveč nesreč se namreč največkrat zgodi prav doma ali v okolici doma.

Koliko je lahko ali mora biti otrok star, da sploh ostane sam doma? Zdi se, da se vse vrti okoli opredelitve starostne postavke. Zakonodaja o puščanju otrok samih doma ne govori. Po slovenski kazenski zakonodaji je otrok kazensko odgovoren, ko dopolni 14 let, kar pomeni, da od takrat dalje za svoja dejanja odgovarja povsem sam. Laično navedeno pomeni, da če otrok izvrši kaznivo dejanje, zoper njega (ne starša) steče postopek, sprva na policiji, kasneje pa lahko tudi na sodišču. Če se v tematiko poglobimo, kaj hitro ugotovimo, da je spolna nedotakljivost otroka opredeljena z mejo 15 let. Zakon o kazenskem postopku otroku nadalje omogoča, da otrok samostojno poda prijavo na zapisnik (npr. na policiji) od svojega 16. leta starosti dalje. Z 18 leti pridobi volilno pravico, in če želi, se lahko zaposli že bistveno prej. Še pred polnoletnostjo se lahko tudi poroči ali sklene zakonsko zvezo, če se s tem strinjajo njegovi starši, za kar lahko hudomušno pripomnimo zgolj, da gre v tem primeru le še za spomin ne neko preteklo zgodovinsko obdobje.

Vrnimo se k naši osrednji tematiki in se še bolj poglobimo v starostno postavko. V osnovni šoli se pričakuje, da otroka v prvem razredu v šolo pripelje in iz nje odpelje odrasla oseba. Od drugega razreda dalje lahko otrok v šolo prihaja in jo zapušča samostojno. Po predhodnem pisnem obvestilu in podpisu odrasle osebe otroka od 2. razreda dalje lahko prevzema starejši sorojenec, ki je že dopolnil 10 let.

Zakon torej odločitev o tem, kdaj naj otrok ostane sam doma, prepušča staršem. Vse dokler se 'kaj ne zgodi', kajti kazenski zakonik se ukvarja s posledicami. Ko pride do dejanja, dogodka, nezgode ali katere koli druge oblike, zakon prednostno preverja starševsko odgovornost za nastalo situacijo. Zanemarjanje otroka je kazensko opredeljeno v 192. členu KZ-1B. Je bil slučaj, nesreča ali so starši otroka prepustili samega sebi iz osebnih vzvodov? Pred leti je mama pustila svoja dva majhna otroka sama doma in s svojim novim partnerjem za nekaj dni odšla v tujino. Njune krike so na srečo slišali sosedje. Otroka sta bila sestradana in pomaranče, ki sta jih našla na tleh, sta 'olupila do golega'. Druga mama je otroka pustila sama v stanovanju, oba sta bila osnovnošolca, sama pa živela v drugem stanovanju, resda v bližnjem kraju. Oglasila se je enkrat na teden, prinesla jima je kruh in mleko. Treba se je zavedati, da so starši različno funkcionalno zreli, zato se vsako situacijo preverja individualno. Če se med postopkom ugotovi, da so s svojim ravnanjem otroka ogrozili, ker so ga pustili samega doma, lahko starši/skrbniki za svoje dejanje kazensko odgovarjajo.

Kdaj torej, če je vse prepuščeno presoji staršev? Kot starši se vprašajte, kaj menite, da bi vaš otrok počel doma, ko boste odsotni. Vprašajte se tudi, kdaj boste odsotni (podnevi, ponoči) in za koliko časa. Bi se bil otrok pripravljen soočiti z morebitnim neznanim, nevarnim ali nepričakovanim? Bi se bil sposoben v nevarnosti prav odzvati?

Posebna pozornost naj velja tako osebnostni zrelosti kot značaju otroka. Kakšna je njegova zrelostna stopnja in kako se odziva v različnih situacijah? Praviloma naj otrok v starosti do 12 let ne bi dlje časa puščali samih doma, saj v kritičnih ali nevarnih situ-

acijah ne bodo znali ali zmogli prav ravnati. O tem, da otrok ostane sam doma, se starši vedno najprej pogovorite z otrokom in odgovorite na njegova vprašanja. Če se otrok boji, izkazuje strah in nelagodje pred tem, da ostane sam doma, ga ne puščajte samega. Preverite, ali obstaja druga odrasla oseba, npr. sosed, znanec ali član družine, ki lahko preveri otroka oz. h kateremu se otrok lahko zateče, če bi bil v stiski. Biti sam doma je lahko 'carsko', prav tako pa je to lahko tudi velika stiska, strah, občutek nemoči ter osamljenost, o čemer otrok ne govori rad. Od njega se pričakuje, da bo »velik, pogumen in samostojen«, pri tem pa ni prostora za izražanje nelagodja. Neka deklica je ostala sama doma. Mama je odšla k frizerju, in ko je v dogovorjenem času še ni bilo, ni pa se oglašala na svoj mobilni telefon, je deklica v strahu za mamo poklicala policijo. S tem ni nič narobe; policisti in mama so 'na vrata' prišli istočasno. Pri frizerju je bila gneča, mama pa ni slišala telefona.

Če se vam zdi, da je nek otrok ostal sam doma, vi pa veste, da to zanj ni dobro, se ne obrnite stran. V obeh prej omejenih primerih so se odzvali sosedje, ki jim je bilo mar. Pozanimajte se, poglejte in povprašajte, ob tem pa se zavedajte, da ni nujno, da gre za zavestno dejanje neodgovornega starša. Lahko se zgodi tudi kaj nepredvidljivega, naključje, lahko se zgodi še kaj hujšega – nesreča, hospitalizacija ali celo najhuje – smrt.

Po pouku

Dotaknimo se še časa po šoli, tistega, ki ga starši radi napolnijo s številnimi dejavnostmi, ter šolskih počitnic. Otroke je treba navajati na samostojnost. Otrok namreč potrebuje občutek, da mu starši zaupajo. Potrebuje potrditev, da zmore. Predvsem šolske počitnice omogočajo umik od šolskih obveznosti, prosti čas, sprostitev in veliko samostojne igre brez vmešavanja kogar koli. Zdaj pa se vprašajte, kako naj otroci to storijo, če vsega tega ne poznajo več.

Predstavniki generacije pred pojavom množične tehnologije se radi spominjamo druženja in iger, neskončnih poletnih potepanj, ko smo se umazani in lačni 'privlekli' domov pozno zvečer – šele ko je mama klicala, naj pridemo na večerjo. Vse to so lepi, nostalgični spomini. Realnost je drugačna in to smo ustvarili prav mi. Poslušam pogovore drugih staršev in slišim tudi, da se bojijo počitnic, ker »sedaj bo pa otrok dva meseca doma.« Zato sklenejo: »Za vse počitnice ga bomo peljali k starim staršem,« ali pa rečejo: »Meni je najbolje, ko pride na obisk k mojemu sinu, ne eden, temveč več njegovih sošolcev, potem so, kot da jih ni …« In dodajajo: »Ne pusti mu, da samo igra igrice, jih že doma igra kar naprej.«

Otroke smo usmerjali, njihova življenja smo načrtovali do minute, zdaj pa bi si želeli miru, časa zase, da osvojijo gozdove, se prepustijo valovom domišljije in si trgajo hlače na drevesih. Sami seveda. Otroci tega ne znajo, teh samostojnih izzivov smo jih oropali. Ne moremo se povsem in takoj umakniti. Otroci nas še malo potrebujejo – ravno toliko, da gremo skupaj z njimi ven, saj se sami tam ne znajdejo več. Naj otroci pripeljejo s seboj še svoje prijatelje. Zanje na začetku pripravimo lov za zakladom, jim pokažemo, kako se spleza na drevo, z njimi ležemo v poletno travo ter opazujemo nebo, jih peljemo do potoka, tam pa jim zgolj namignemo, da se da marsikaj početi. Kmalu ne bodo opazili, da smo blizu, ne bodo se več zanimali za nas. Morda nam bodo ob koncu povedali, kaj vse so naredili, izkopali in kam vse padli. Ne bom pozabila najstnika, ki je ob koncu takšnega dneva dejal, da je bil to zanj najboljši poletni dan. Naša naloga je zdaj le še umik in priprava palačink za zvečer. Kajti če boste 'splanirane' otroke le pustili, se ne bodo šli sami igrat na igrišče, če pa že, bodo s seboj vzeli svoje pametne telefone in čas preživeli ob igrišču, eden poleg drugega, ne da bi se pogledali.

Foto: Petra Duhannoy

Pomembna je zrelost

Naš čas mladosti in sedanji čas najstnikov se močno razlikujeta. Ne moremo zgolj skopirati preteklega časa in reči otroku, naj gre. Otroci sedanjega časa so radi sami doma; ni nevarnosti, da bi šli sami ven in se ure in ure igrali na dvorišču, v parku ter se družili z vrstniki. Pred kratkim sem opazovala deklici, ki sta prišli na počitnice k starim staršem. Sedeli sta pod drevesi, tudi po več ur skupaj, z rokami na pametnem telefonu. Tehnologija je našim otrokom vse in tega se niso naučili sami.

Se lahko tudi dolgočasijo in dan prelenarijo? Seveda. Vsem nam pripada tudi takšen čas. Takrat lahko dozorijo najboljše ideje in kreativnost lahko plane navzven.

Kdaj točno lahko ostane otrok sam doma, torej ni odvisno zgolj in samo od dosežene starosti, temveč zrelosti – tako njegove kot njegovega starša. Se še spomnite, s katero vsebino se je pričel ta sestavek? Zakaj so vendar potrebni nasveti? Pravo vprašanje bi moralo biti, kako je sploh mogoče, da otroka pozabiš v avtomobilu.

Nesmrtni apostol slovenskega duha

Irina Rahovsky Kralj: Škof Anton Martin Slomšek blaženi, 1999

Milček Komelj, dr. znanosti in pesnik, je do upokojitve leta 2011 predaval na *Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske* fakultete v Ljubljani. 10 let je bil predsednik *Slovenske matice*. Je redni član *Slovenske akademije znanosti in umetnosti*, redni član *Evropske akademije znanosti in umetnosti* v Salzburgu in častni občan Novega mesta. Njegova bibliografija obsega nad 1500 objav, od tega več kot 30 knjig in vrsto katalogov.

Telesni lik škofa Antona Martina Slomška nam je znan po fotografiji in sočasnih dokumentarno verodostojnih upodobitvah, ni pa še doživel dovolj pomembnejših ustvarjalnih umetniških interpretacij, ki bi skušale posvetiti v luč njegovega oznanjevalskega duha, tako kot so si umetniki v 20. stoletju prizadevali prodreti v poetičnega duha Slomškovega največjega ustvarjalnega vrstnika Franceta Prešerna, čigar resnična vidna podoba nam ostaja mnogo manj razvidna.

Pred prihodom papeža Janeza Pavla II. v Maribor, kjer je bil leta 1999 Slomšek razglašen za blaženega, je bil razpisan škofijski natečaj za njegovo upodobitev. Nanj se je odzvala cela vrsta zlasti ljubiteljskih slikarjev, ki so ga naslikali tudi kot pedagoga med skupinami učencev ali v vinorodnem štajerskem okolju. Vendar se je izkazala za slavnostno okrasitev posvetilnega oltarnega prizorišča v naravnem amfiteatru še vedno najprimernejša starejša podoba Staneta Kregarja, ki s svojo umirjenostjo in barvno ubranostjo poudarja predvsem škofovo blagost. A v Slomšku smo Slovenci gledali svetnika že dolgo pred tem. O »kriku našem po svetniku« je na Koroškem pred vojno vzneseno govoril na primer že domoljubni dr. Franc Sušnik in si ob »očetu slovenske krščanske prosvete« zaželel, »da bi njegova podoba ne ostala v sijajnih dvoranah in na veličastnih proslavah, ampak da bi šla z nami v tihe domače kote, da bi se vanjo odelo hrepenenje naše svetosti«. Že pred tem ga je zanj v duhu svojega plastično poudarjenega realizma v akvarelu naslikal Janez Mežan. Slikar Tone Kralj je Slomška, tako kot tudi škofa Barago, v času 2. svetovne vojne v trentarski vasici Soča preroško uvrstil med naslikane slovanske svetnike. V letu 1999 pa ga je že kot resnično blaženega povzdignila v eno svojih značilnih barvitih slik slikarka Irina Rahovsky Kralj.

Obliki in belini škofovega obličja odzvanjajo med zvonikom in škofom nanizani lebdeči, dvigajoči se pokončni ovali in kot zračni mehurčki jadrajo prek sinjine neba, ki ji poduhovljeni škof pripada.

Zamislila si ga je v reprezentativni duhovniški podobi, v slovesno črnem škofovskem oblačilu, sicer pa je sliko premišljeno uskladila v jasnih svetlejših tonih, sinjini, belini in purpurno tonirani škofovski vijolični barvi. Temno postavo še posebej poživlja vijolična rdečina, ki v tankih linijah obroblja robove draperije, se osredotoča na poudarjeno širino pasu in izzveneva v škofovski čepici, odzvanja pa ji barva fotelja, iz katerega upodobljenec resnobno motri gledalca. Premišljenemu ritmu barvnih razmerij se na sunkovito naslikani podobi enakovredno pridružuje dinamična eksplozija kvišku stremečih, nepremakljivega škofa obdajajočih diagonal in zaokroženih oblik.

Slomškovega obličja umetnica ni opazneje izrazno preoblikovala, kot je to bolj ali manj korenito storila z obrazi upodobljencev, ki jih je lahko videla v živo in osebnostno začutila, ampak se je raje oprla na škofovo standardno predstavitev. A vzravnano sedeči dostojanstvenik se je izmaknil togi simetrali slike in se v pogledu od vznožja navzgor postopoma oži ter prirašča proti levemu robu v blagi diagonali. Ne glede na čvrsto posajenost v škofovski sedež v sinjem brezprostorju v svoji sploščenosti hkrati tudi lebdi, njegovo povsem belo obličje pa se iz telesnostne konkretnosti dviga v prosojnost duhovnega privida.

Kot véliki učitelj ljudstva (ki pa je v duhovno omejenih desetletjih po vojni skorajda izginil iz šolskih učnih programov) s svojim zaupanjem v večnostno smiselnost človeškega obstoja ter s temeljnimi nauki o nujnosti ljubezni do domovine in maternega jezika tako vse bolj postaja nepogrešljiv vzgojitelj tudi za rodove današnjih Slovencev.

V škofovem izrazu je umetnica poudarila resnobno zazrtost, predvsem pa živost pogleda (posebno v strmečem sijaju rahlo rožnato obrobljenega desnega očesa) in z rahlo dvignjenostjo obrvi, morda komaj opazno namrščenostjo, poudarila njegovo čuječno zbranost. V skladu s svojim dojemanjem je moža poduhovila tudi z nekoliko zoženo oziroma razpotegnjeno obliko obličja, ki jo poudarjajo še pokončne gube in zareze, kar vse stopnjuje predstavo o Slomškovi odločnosti, doslednosti in premočrtnosti. Podobo pa je dopolnila še z atributi, ki jih je dojela tudi kot del njegovega duhovnega, ne le konkretnega ambienta, saj so tudi ti pretopljeni v duhovno belino, ki prevladuje

Foto: reprodukcija

v ustvarjalni oživitvi njegovega nebesnega ambienta.

Kot znamenje škofovega zgodovinskega pomena nad Slomškom poševno kipi v nebo zvonik mariborske stolnice in se kot v prividu imaterialno podvaja še v belem obrisu, ki s križem izzveneva v levi rob slike. V protiutež tej poševnosti nad levico, s katero škof drži knjigo, enako poševno prirašča proti nasprotnemu robu slike splet belih linij in se usklaja v obris godalnega inštrumenta, v linijah njegove silhuete pa lahko s svobodo domišljije razberemo tudi črko B, iz katere se izvija manjši N, pri tem pomislimo na Blažeta in Nežico iz Slomškove nedeljske šole in se vprašamo še o knjigi v škofovi roki. Na njej ni ne imena ne naslova, gotovo pa gre za eno od Slomškovih knjig. (Slikar Mežan je na svoji konkretnejši upodobitvi v škofovo dlan namestil nekoč popularni letopis *Drobtinice*.) V spletu belih linij se prikazuje še škofov klavir in nad njegovo dlanjo se mu temnejši liniji znotraj glasbila uvijata v violinski ključ, kar vse poudarja Slomškovo (pa tudi slikarkino) srčno privrženost glasbi.

Obliki in belini škofovega obličja odzvanjajo med zvonikom in škofom nanizani lebdeči, dvigajoči se pokončni ovali in kot zračni mehurčki jadrajo prek sinjine neba, ki ji poduhovljeni škof pripada. Slikarka je vanje vrisala križe, od katerih glavnina s svojo obliko nakazuje na pravoslavje, in je tako Slomška, opremljenega tudi s škofovskim križem, opredelila kot ekumenskega oznanjevalca krščanske vere, ki jo je izžareval tako rekoč sam od sebe, kot bi od nje živel in jo sproti izdihaval. (Slikarka je bila po očetovi strani ruskega rodu in je na enem od avtoportretov enak križ zarisala tudi v lastno obličje.)

Posvečenega ustvarjalnega moža je tako postavila hkrati na škofovski 'prestol' in na univerzalno krščansko nadzemeljsko obnebje. V počivajočo desnico in pregib rokava mu je vdahnila še kanec svoje magične, značilno klorofilne zelene barve, s kakršno je ponekod prežarila tudi sodobnejša cerkvena obličja, med njimi mater Terezijo ali kardinala Rodeta. Slomškov čas pa nam približuje razčlenjeni okras foteljskega naslonjala, ki z izrezljanimi cvetovi, volutami in ptičjimi oblikami spominja na bidermajerski šopek in ornamentira pogled proti vrhu cerkvenega zvonika.

Ne glede na to, da je sliko očitno spodbudilo škofovo napovedujoče se svetništvo, sodi podoba v motivni sklop umetničinih primarnih zanimanj za osebnosti duha. Slikarka je upodobila tudi papeža Janeza Pavla II. in še nekaj sodobnih slovenskih škofov, med njimi dr. Alojzija Šuštarja. Prav tako sodi portret v njeno serijo kulturnih veličin, saj se je umetnica zavedala tudi Slomškovega kulturnega in prosvetiteljsko-pedagoškega poslanstva. (V srednji šoli jo je od pedagogov najbolj pritegnil dr. Franc Pediček, ki jo je sprva usmeril v študij psihologije, posluh za človeka pa ji je pozneje najbolj koristil pri portretnem slikarstvu.)

V novejšem času, še zlasti v dobi slovenskih osamosvojitvenih prizadevanj, se je pričela ponovno širiti tudi zavest o Slomšku kot narodnem buditelju in pedagogu slovenskega ljudstva. Še posebej je Slomškova duhovna navzočnost zaživela na Štajerskem, kjer ga odkrivamo naslikanega kot učitelja tudi v kaki prekmurski kapeli, in to celo na isti kompoziciji s prvima slovanskima učenikoma sv. Cirilom in Metodom, kajti zavest o njunem usodnem pomenu za slovanski svet je na novo oživil prav njun predani občudovalec in zgodovinski naslednik Anton Martin Slomšek. Kot véliki učitelj ljudstva (ki pa je v duhovno omejenih desetletjih po vojni skorajda izginil iz šolskih učnih programov) s svojim zaupanjem v večnostno smiselnost človeškega obstoja ter s temeljnimi nauki o nujnosti ljubezni do domovine in maternega jezika tako vse bolj postaja nepogrešljiv vzgojitelj tudi za rodove današnjih Slovencev; in prav tak, kot neumrljiv apostol krščanskega ustvarjalnega duha, neizprosno strmi tudi z umetničine reprezentativno učinkovite, a hkrati inventivno zgrajene slike.

Pomen šol v Afriki

Jana Lampe, prof. geografije in sociologije, v Slovenski karitas dela na področju mednarodne razvojne in humanitarne pomoči ter globalnega učenja (priprava didaktičnih gradiv in izobraževanj za učitelje ter delavnic za mlade).

Slovenska karitas od leta 2006 izvaja dobrodelno akcijo Za srce Afrike. *Z njo v sodelovanju s slovenskimi misijonarji, ki delujejo v posameznih afriških državah, glede na potrebe lokalnega prebivalstva podpiramo razvojne in humanitarne projekte s področja oskrbe z vodo in hrano ter zdravstva in šolstva.*

Težko življenje

Afriško celino, ki je med vsemi najrevnejša, poleg splošne revščine pestijo še mnogi drugi problemi. Države in njeni prebivalci se vse težje spopadajo s posledicami podnebnih sprememb, ki povzročajo hude in dolgotrajne suše. Že v času, ko ni suše, družine na podeželju, kjer se večina ljudi ukvarja s poljedelstvom, težko pridelajo dovolj hrane za preživetje. Drugih možnosti za delo in zaslužek skoraj ni. Državam primanjkuje tudi sredstev za gradnjo in delovanje osnovne infrastrukture, kot so zdravstveni centri in šole. Konflikti in bolezni pa še dodatno poslabšujejo osnovne pogoje za življenje in napredek ljudi. Slovenski misijonarji v te razmere ljudem prinašajo trajno upanje z zdravstveno oskrbo, šolami, vodnjaki, hrano za podhranjene otroke in priložnostmi za delo domačinov.

Na terenskih obiskih v Ruandi in Burundiju redno spremljam projekte, ki jih tam v sodelovanju z misijonarji podpira Slovenska karitas, zato bom v naslednjih vrsticah pisala predvsem o izkušnjah iz teh dveh držav. Ob obiskih se pogovarjam z njimi o tem, kaj bi najrevnejšim pomagalo izkopati se iz revščine. Misijonarji pravijo, da je zelo pomembno, da starši dobijo možnost za delo in zaslužek tudi izven kmetijstva in s tem možnost dostojnega preživljanja družine. Kot odgovor na te potrebe smo na Slovenski karitas v letu 2010 začeli z dobrodelno akcijo *Z delom do dostojnega življenja*, o kateri si lahko več preberete v zloženki, priloženi tej številki revije *Vzgoja*. Druga stvar, ki je zelo pomembna za zmanjšanje revščine, pa je, da bi imeli vsi otroci v Afriki možnost hoditi v šolo ter biti deležni dobre izobrazbe in s tem boljše prihodnosti. Sestra Vesna Hiti, misijonarka v Ruandi, je ob tem dejala: »Sama sicer delam v zdravstvu, mislim pa, da je najpomembneje, da daš otroku izobrazbo, da bo potem lahko drugače sprejel svoje življenje, odgovoril na izzive v življenju in se tudi znal obnašati v družbi. Drugače si bo znal zaslužiti tudi vsakdanji kruh. Šolanje je res najboljše, kar lahko daš tem otrokom. Zato res najlepša hvala vsem, ki podpirate te projekte. Samo Bog je lahko plačnik.«

Šolstvo v Ruandi in Burundiju

V Ruandi in Burundiju, kjer ima možnost zaključiti osnovno šolanje le okoli 60 % otrok, je premalo šolskih zgradb za vse otroke, še posebej na revnem podeželju. V javnih šolah je v razredu pogosto več kot 100 otrok in 1 učitelj, ki je ponavadi tudi zelo slabo plačan. V tako številčnih razredih se otroci malo naučijo. Po nekaj letih šole mnogi otroci še ne znajo dobro brati in pisati. Včasih tudi učitelj ne pozna imen vseh svojih učencev. Mladim je dobra izobrazba dostopna le v zasebnih šolah, ki si jih zaradi visokih šolnin lahko privoščijo samo bogatejši. Otroci so pogosto tudi odsotni iz šole, ker morajo doma pomagati v gospodinjstvu; še posebej dekleta s prinašanjem vode, čiščenjem hiše, delom na polju. Odsotni so tudi zaradi bolezni, kot so malarija, diareja, ali pa zaradi hude podhranjenosti, ki lahko pusti otrokom posledice v razvoju za celo življenje. Mnogi starši otrokom zaradi hude revščine ne morejo plačati šolnine ali kupiti obvezne uniforme, zato sploh ne obiskujejo šole. Včasih morajo družine zaradi konflikta ali hudih posledic podnebnih sprememb zapustiti svoj dom in se seliti v druge kraje ali države, kjer imajo otroci zopet manj možnosti za izobraževanje. Na Slovenski karitas zato skupaj z misijonarji posvečamo veliko pozornost podpori šolstva v Afriki, hkrati pa tudi omogočanju možnosti za delo in plačilo staršem, da lahko otrokom omogočijo preživetje in šolanje.

Domačini pri gradnji OŠ, Nyangungu, Burundi (foto: arhiv Jane Lampe)

Učenci v novozgrajeni šoli, Kigali, Ruanda
(foto: arhiv Jane Lampe)

V zadnjih dvanajstih letih nam je na Slovenski karitas ob dobroti Slovencev s pomočjo akcije *Za srce Afrike* ter ob sofinanciranju Ministrstva za zunanje zadeve RS in Misijonskega središča na misijonih v Ruandi in Burundiju uspelo zgraditi ali obnoviti in opremiti 1 vrtec, 6 osnovnih šol in 1 srednjo šolo. Misijonarji ob tem skušajo zagotoviti revnim otrokom dobre učitelje in učinkovito osnovno šolanje v razredih, ki niso prenatrpani. Šolnine so simbolične ali pa jih starši povrnejo s svojim delom na misijonu. Na misijonskih osnovnih šolah otrokom zagotovijo tudi dnevni obrok, česar v javnih šolah ni. Vsi pa vemo, da se je brez hrane zelo težko učiti. Mnogi misijoni imajo tudi vrtce, da tako otroci dobijo predznanje in dobro vzgojo že pred vstopom v šolo in niso prepuščeni samim sebi, ko njihovi starši delajo na polju. Zelo pomembne so tudi srednje šole. V Afriki je namreč malo mladih, ki lahko obiskujejo srednjo šolo in s tem pridejo do poklica, da bi se lahko izkopali iz revščine in imeli lepšo prihodnost.
Sledita dva primera projektov dobre prakse v povezavi s šolstvom v Afriki, ki ju je podprla Slovenska karitas.

Nova šola v Nyangungu

V letih 2015–2017 smo podprli projekt izgradnje nove osnovne šole v Nyangungu v Burundiju, kjer je v letu 2012 hud vihar močno poškodoval zgradbo osnovne šole, ki je bila zidana z blatom. Zato mnogi šoloobvezni otroci iz tega kraja več let niso mogli hoditi k pouku. Starši in ravnateljica šole so zato prosili slovensko misijonarko s. Bogdano Kavčič, ki tam deluje, da bi Slovenija pomagala s sredstvi za gradnjo nove šole. Na Slovenski karitas smo z veseljem priskočili na pomoč. Ob sofinanciranju Ministrstva za zunanje zadeve RS se je zgradilo in opremilo 12 učilnic, zbornico ter 6 stranišč za deklice in 6 za dečke. Šola je zidana zelo kakovostno, iz žgane opeke, da je noben vihar v prihodnje ne bo mogel več uničiti. Za oskrbo z vodo sta se kupili in ob šoli namestili tudi dve 10.000-litrski cisterni, kamor se zbira deževnica s streh šole, saj druge možnosti za oskrbo z vodo ni. V vsa gradbena dela je bilo vključenih 192 lokalnih delavcev iz Nyangunga in okolice. Med njimi je bilo veliko staršev 895 otrok, ki sedaj že hodijo k pouku v to šolo. Eden izmed staršev, vključen v gradnjo šole, je dejal: »Delo pri tej šoli mi je veliko pomenilo, ker vem, da se bodo naši otroci lahko tukaj učili in tudi mi kot družina si sedaj lahko kaj kupimo. Hvala za to pomoč.« Na terenskem obisku v aprilu 2017 sem obiskala učence in učitelje v novozgrajeni šoli v Nyangungu. S petjem in plesom so se zahvalili Sloveniji za to veliko pomoč. Pripravili so transparente z napisom: »Hvala, Slovenija!« V šoli uči 17 lokalnih učiteljev in ravnateljica. Ravnateljica šole, ga. Maria Rosa, je povedala: »Sedaj, ko je zgrajena nova šola, je tu zopet tudi življenje. Imamo zares dobre pogoje za delo, tudi zbornico, kjer se lahko z učitelji pogovorimo in načrtujemo pouk. Učenci imajo lepe učilnice in šolske klopi. Za kar smo posebej hvaležni, so stranišča, ki jih prej nismo imeli. Učence poučujemo tudi o higieni prostorov.« Učitelj po imenu Anton, ki poučuje že 23 let, je povedal: »Zelo smo zadovoljni, ker ste nam dali takšne pogoje za delo. Tudi učenci so zelo zadovoljni in se dobro učijo.« Starejši, že upokojeni učitelj pa je povedal: »Pogoji v šoli so sedaj odlični v primerjavi s tistim, kar je bilo včasih. Zelo sem tudi vesel, ker vidim mnogo deklic med učenkami, v mojih časih je bilo to bolj redko.« Učenka Edisa, ki obiskuje 7. razred, pa je povedala: »Zelo sem vesela, ker lahko hodim v to šolo. Se dobro učim. Rada bi postala medicinska sestra.« V letu 2017 smo preko akcije *Za srce Afrike* za učence od 7. do 9. razreda te šole kupili tudi učbenike za šolski sklad. Tako imajo učenci sedaj vsak svoj učbenik. Kakovost pouka se je zelo izboljšala.

Nova šola v Kigaliju

V letih 2013 in 2014 smo v sodelovanju s s. Vesno Hiti ob sofinanciranju Ministrstva za zunanje zadeve RS in Missio zgradili novo osnovno šolo s sedmimi razredi, sanitarijami ter cisternami za vodo za revne otroke v Kigaliju, glavnem mestu Ruande. Tudi v tej šoli pouk poteka zelo kakovostno, v razredu je do 42 učencev, na voljo imajo dovolj učbenikov in drugih didaktičnih pripomočkov. Učitelji, ki so vsaj enkrat letno deležni tudi dodatnih usposabljanj, so zelo zadovoljni s pogoji dela v tej šoli. Ker pa je ta misijonska šola zasebna in jo obiskuje veliko revnih otrok, katerih straši ne morejo plačati šolnine, sestre usmiljenke težje pokrijejo plačilo za delo vseh učiteljev. Slovensko karitas so zato prosile za pomoč. Z dobrodelno akcijo *Z delom do dostojnega življenja* in ob dobroti mesečnih darovalcev iz Slovenije z darom 6, 12, 24 ali 30 evrov že tretje leto 'pokrivamo' plačilo za delo učiteljice Séraphine Tuyisenge, ki poučuje v tej šoli, in sicer v mesečni vrednosti 150 evrov. Tako podpiramo tudi delo vzgojiteljic v vrtcu pri sestrah v Burundiju in na Madagaskarju.
Potreb po podpori dela učiteljev in vzgojiteljev je na misijonih v Afriki še veliko. Vabljeni k solidarnosti. Na *Slovenski karitas* se v imenu naših misijonark in misijonarjev ter vseh otrok, ki so deležni dobre izobrazbe v misijonskih šolah, iskreno zahvaljujemo vsem, ki jih podpirate preko projektov Karitas. Hvala iz srca!

S strani Slovenske karitas je za slovenske šole možna tudi predstavitev življenja otrok v Afriki in kako jim pomagajo misijonarji. Več informacij na **jana.lampe@karitas.si.**

Molitev

Branka Roškar, prof. geografije in teologije, je učiteljica geografije na *OŠ Radlje ob Dravi.*

Letošnje poletje smo spremljali zgodbo tajskih fantov, ki so po nesrečnem naključju ostali ujeti v jami globoko pod zemljo. Brez možnosti rešitve, kot se je zdelo na prvi pogled. Po poročanju medijev so bili fantje takrat, ko so jih reševalne ekipe našle, telesno sicer zelo oslabljeni, a hkrati zelo mirni. Kje je skrivnost preživetja? Trener, ki je bil z njimi, je bil nekdanji budistični menih. Fante je miril s pomočjo meditacije, tako omilil njihov strah in s tem preprečil paniko, ki bi lahko zavladala.

Leta 1986 je papež Janez Pavel II. v Assisiju zbral več kot 150 različnih verskih voditeljev, ki so se združili v skupni molitvi za mir. To je bilo zgodovinsko srečanje, saj je povezalo skoraj 4 milijarde ljudi različnih veroizpovedi v skupni želji: moliti za mir v svetu. Ljudje vseh veroizpovedi molijo.

Kaj je molitev

Pogosto razumemo, da je molitev kot 'kovanec', ki ga vržemo v 'božji avtomat', prosimo za določeno stvar in pričakujemo uresničitev pričakovanega. In takrat bomo srečni, odrešeni. Veliko razočaranje nastane, ko 'porabimo' več 'kovancev', a reža ostaja prazna. Bog ni servisna služba ali avtomat in molitev ni kovanec za uresničitev naših želja.

Molitev je brezmejni vir Božje ljubezni, ki jo človek potrebuje, da lahko duhovno živi in preživi. Kot potrebujemo hrano in pijačo, da naše telo raste in ima moč za fizična opravila, tako je molitev naša duhovna hrana, ki daje našemu duhovnemu telesu moč, da rastemo v duhu in opravljamo dejanja ljubezni. Nekoč so trdili, da je molitev povzdigovanje duha k Bogu. Danes pogosto ponavljamo, da je molitev pogovor z Bogom, kot pravi tudi SSKJ. Toda je več kot to. Molitev je povezanost z Bogom, s Svetim. Z njim se povezujemo na različne načine, zato imamo veliko vrst molitve: pogovor, meditacija, kontemplacija, ustna molitev. Glede na vsebino pa poznamo slavilno in zahvalno molitev, molitev priprošnje itd. Zadnja je pogosta in jo omenja tudi SSKJ, ko molivec svoje potrebe in želje izraža Bogu in prosi, da se vse uresniči po njegovi volji, po Božjem načrtu.

Oblike molitve

Med kristjani je prav gotovo najbolj poznana in razširjena *ustna molitev*. To je molitev, pri kateri izgovarjamo že vnaprej pripravljena besedila ali pa jih spontano oblikujemo v stiskah ali ob zahvalah Bogu. Med najbolj razširjenimi so prav gotovo molitve Oče naš, Zdrava Marija, rožni venec, litanije, jutranje in večerne molitve, bogoslužne molitve Vera, Slava, Svet, pa tudi psalmi itd. Ponavljamo pa lahko tudi samo določen stavek iz Svetega pisma ali preprosto Jezusovo ime. Ko nekaj časa ponavljamo besedo, jo počasi posvojimo, ponotranjimo. Takrat ne govorijo več ustnice, ampak srce. Taki molitvi rečemo *notranja molitev*. To se zgodi, ko začne srce samo ponavljati v ritmu utripa ali dihanja, npr. »Jezus«. Če človek ponavlja molitev, izgovarja svete besede, se misel spušča v srce in tam se dokončno zbere vsa človeška pozornost. Tako molitev opisuje svetovna uspešnica *Pripoved ruskega romarja* (Ognjišče, 2017: 132).

Krščanska *meditacija* temelji na premišljevanju prebranega zapisa iz Svetega pisma, bogoslužnih besedil, spisov duhovnih ljudi ali zrenju v sveto podobo. Njen cilj ni samo razmišljanje o prebranem, ampak nas besedilo pripelje do osebnega pogovora z Bogom. Tako meditacija preide v pogovor.

Kontemplaciji po slovensko rečemo tudi zrenje, saj gre za gledanje z duhovnimi očmi. Pri kontemplaciji, kot jo uporablja sv. Ignacij Lojolski v *Duhovnih vajah*, uporabljamo tudi domišljijo, moč vizualizacije, ko preko podobe Jezusa, Boga, svetih skrivnosti molivec vzpostavi stik s temi resničnostmi in tiho, srčno biva z njimi. Mnogi razumejo kontemplacijo kot privilegirano pot notranje povezanosti z Bogom.

Zavedati se je treba, da je molitev le pot, ki nas odpira za Božje delovanje. Bog deluje preko vere, ljubezni in zaupanja.

Bog prvi najde pot do človeka, ga nagovori (1 Mz, 1). Človek na njegove pobude odgovarja. Bog nas išče in nagovarja preko različnih stvari, dogodkov ali ljudi. Na nas pa je, da mu odgovorimo. Več človek moli, prej prepozna Božji nagovor.

Boga prosimo, se mu zahvaljujemo in ga slavimo

Človek je najbolj odprt za molitev, ko se znajde v stiski. Ko spozna, da s človeškimi močmi in denarjem ne more rešiti situacije, išče dalje. Mnogo je ponudb za reševanje stisk. Ko vse te odpovedo, se obrnemo na nekoga, ki je Vsemogočen, Večen in brezpogojno ljubi. Zatečemo se k *prosilni molitvi*. Bistvo prosilne molitve je v tem, da zaupamo v Božjo voljo in verjamemo, da bo Bog obrnil vse dogodke tako, kot je za nas najbolje. Pogosto se nam zdi to težko, saj so velikokrat naše želje drugačne od Božjih. A kaj se zgodi, ko z zaupanjem prosimo in prepustimo svojo težavo Bogu? To je tako, kot bi na ramenih nosili težko vrečo. Kolena komaj zdržijo težo. Noge bolijo, telo se šibi. Ko svoje breme in sebe z zaupanjem izročimo Bogu, naše breme ne izgine, a naenkrat noge niso več obremenjene, telo ne trpi. Zakaj? Ker nas Bog nosi v svojih rokah in vreča ni več težka, saj leži poleg nas v njegovih dlaneh.

Danes se nam zdi veliko stvari samoumevnih. Samoumevno je, da imamo otroke, da smo zdravi, da hodimo v službo, da nas

ima zakonec/partner rad, da je v naši domovini mir … Nič ni samoumevno. Vse je dar. Zato se za vse zahvaljujmo. Pa ne samo Bogu; tudi ljudem, ki nas obkrožajo. *Zahvalna molitev* bi morala biti v srcu vsakogar, ki veruje, saj zahvala bogati, krepi, dviga upanje in daje tolažbo. Največkrat se Bogu zahvaljujemo za uslišane prošnje. V zahvalo se darujejo svete maše, nekoč so v zahvalo postavljali kapelice, znamenja, hodili na večdnevna romanja, kjer so odprtih src zapeli zahvalno pesem »Te Deum laudamus« ali »Tebe, Boga, hvalimo«.

Moč molitve je v tem, da odpira dušo za dobro, lepo in radostno, od tod prihaja *slavilna molitev*. Boga slavimo, ker je Bog, ker je mogočen, ker je čista ljubezen, usmiljenje in dobrota. Ker je čista lepota. Ob spoznanju veličine Boga človeku zastane dih, je ganjen, zato svojo molitev dvigne k njemu, ga časti in slavi.

Neprenehoma molite (1 Tes 5,17)

K molitvi je poklican vsak kristjan. Prava molitev ni samo molitev ustnic, ampak molitev celega človeka, duše in telesa, molitev celega življenja. Človek naj bi živel v stanju molitve tudi, ko dela. Če bomo zjutraj Bogu izročili dan, tako da bo vse, kar bomo delali, mislili in govorili, njemu v čast, bo celoten dan dobil neko molitveno vrednost. Ruski romar je želel odkriti, ali je možno neprenehoma moliti. Z močno željo, vztrajnostjo, s pomočjo starca (ruskega meniha) in z ljubeznijo do Boga je to dosegel. Celo naše življenje postane ena sama hvalnica Bogu, ko je Bog v našem središču.

Je misel na Boga že molitev?

Opat Anton Nadrah pravi, da je molitev tudi, ko na splošno mislimo na Boga, ne da bi izrekali kakšne besede, saj nas misel poveže z njim. Molitev je povezanost z Bogom, ta pa se vzpostavi z besedami, s čustvi, z ljubeznijo, voljo, mislijo … (Dolenc, 2006).

Previdnost pa je potrebna, ko se pojavljajo misli in besede, ki omenjajo Boga, pa jih ne navdihuje Sv. Duh. Kletev je zelo nespoštljiv, žaljiv izraz o Bogu, svetih osebah ali stvareh (SSKJ). Izvorno je malo slovenskih kletev, a zelo veliko je udomačenih iz tujih jezikov. Te besede nam v srce polaga hudi duh. Ko se nam kaj zalomi, zlo želi, da se od Boga še bolj oddaljimo, ga zanikamo, ga zasramujemo ali se mu v srcu odrečemo. To pomeni preklinjanje. Danes preklinjanje opravičujemo s tem, da trdimo, da sprošča zadržano jezo, zmanjša tesnobo, zato se potem bolje počutimo. Z duhovnega vidika se lahko strinjamo s starimi mojstri duhovnega življenja, da je taka razlaga samo slepilo zla, ki s tem doseže, da ostanemo brez Božje pomoči. Zato raje slavimo Boga, kot da ga preklinjamo, raje ga prosimo za pomoč, raje se mu zahvaljujmo, da bomo povezani z njim.

Moliti k svetnikom in k Devici Mariji

Devica Marija in svetniki so imeli izkušnjo čiste predanosti Bogu. So naši vzorniki v molitvi. So naši sredniki in priprošnjiki, ki za nas prosijo pri Bogu. Tako kot v Kani na svatbi Jezus ni zavrnil prošnje svoje matere (Jn 2,1–11), je tudi danes ne. Mnogo ljudi poroča o čudežih, ki so se jim dogajali po molitvi k Devici Mariji ali po romanju v kakšno Marijino svetišče. Bili so deležni Božje pomoči, Božjega dotika.

Molitev Slovencev

V primerjavi z današnjim časom je bilo v preteklosti življenje mnogih slovenskih družin prepojeno z molitvijo. Družina se je zbrala zjutraj, ko so že opravili prva jutranja dela. Preden so zaužili jed, so jo blagoslovili in zmolili. Če so se pripravljali na kakšno večje opravilo, so le-to izročili Bogu z molitvijo. Zvečer so se zbrali ob bogkovem kotu in molili rožni venec ter prebirali življenjepise svetnikov ali besedila iz Svetega pisma. Nedelje so bile poseben dan v tednu. Ne samo da so bili prosti težjega dela, imeli so tudi več časa za Boga kot med tednom. Čas med letom so krojili cerkveni prazniki, razne ljudske pobožnosti in na vsakega od njih so se pripravljali z molitvijo. V poletnem času so se radi udeleževali romanj. Romali so peš, včasih več dni. Med potjo so molili. Nepregledno število rožnih vencev so zmolili! Na žegnanjski dan so bili prisotni pri vseh svetih mašah. Molili so ob rajnih. Ob krstah so z molitvijo poskrbeli za pokoj duše. Darovali so za svete maše, saj so zaupali, da lahko rajnim najbolj pomagajo s Kristusovo daritvijo. Molitev je ljudi povezovala. Starši so molili za svoje otroke, jih predajali v Božje varstvo, jih blagoslavljali, da so bili obvarovani nesreč in vsega, kar je sad delovanja teme.

Molitev nam pomaga, da lahko živimo v večji povezanosti z Bogom, saj v naši notranjosti odpira prostor in naredi pot, po kateri lahko njegova ljubezen, milost in moč prehajajo v naše srce. Ko iskreno molimo, se slabe misli in naklepi umaknejo. Zanje ni več prostora. Kjer je svetost, se mora zlo umakniti, odpira pa se prostor ljubezni.

Molitev nas varuje, so dokazali tajski dečki. Enako izkušnjo ima čilski rudar Omar Reygadas, ki je bil leta 2010 s še 32 rudarji 69 dni ujet pod zemljo. Pravi, da so mu preživetje omogočili vera, molitev in humor.

Naj molitev postane sestavni del našega življenja – kot dihanje. Naj nas pomirja, osvobaja, razbremenjuje, povezuje, razveseljuje, daje zagon, tolaži, raziskuje, išče, spametuje … In kliče mir na vse človeštvo.

Literatura in viri

- Dolenc, Katja (2006): *Pogovor ne le z besedami, marveč tudi s čustvi in voljo.* Pridobljeno 1. 8. 2018 s spletne strani: https://www.druzina.si/ICD/spletnastran.nsf/clanek/55–29-Duhovnost-5.
- *Katekizem katoliške cerkve.* Pridobljeno 1. 8. 2018 s spletne strani: http://www.kapitelj.com/molitev_katekizem_katoliske_cerkve_4.del.html.
- *Pripoved ruskega romarja: s spremno študijo Marka I. Rupnika* (2017). Koper, Ognjišče.
- *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ). Pridobljeno 1. 8. 2018 s spletne strani: http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html.
- *The coach of the Thai cave boys taught them to meditate to survive their ordeal* (2018). Pridobljeno 2. 8. 2018 s spletne strani: https://www.stuff.co.nz/world/asia/105262172/the-coach-of-the-thai-cave-boys-taught-them-to-meditate-to-survive-their-ordeal.

Foto: Marko Hrovat

Odločitve v Krstu pri Savici

Silvo Šinkovec, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije *Vzgoja*, duhovni asistent *DKPS* in direktor *Inštituta Franca Pedička*.

V prvem članku (*Vzgoja 77*) smo predstavili Prešernovo izpoved vere ali bolje rečeno, Prešernovo predstavo o Bogu. V drugem članku (*Vzgoja 78*) smo predstavili življenjske boje, ki jih predstavi Prešeren v* Krstu pri Savici*; ključne težke izkušnje so vojna in samomorilne misli. Noben človek ni brez preizkušenj, pomembno pa je, kako gre skozi tak čas. V tem članku govorimo o odločitvah, ki jih Prešeren predstavi v svoji pesnitvi.

Bogomila se odloči za krst

Ko se je Črtomir poslovil od Bogomile na Blejskem otoku *(»ko te je ladja nesla preč od mene«)*, kjer sta se zaljubila in družila eno leto *(»ki célo leto je cvetla obema«)*, ter odšel v vojno, je Bogomila ostala sama z gorečo ljubeznijo v srcu in s strahom, kaj se bo zgodilo z njenim izvoljencem. Ljubezen se ni ohladila, ni prešla kot val, ki ga zažene veter. Vojna vihra divja naprej, novic o Črtomirju ni, skrbi jo, živi v strahu in trepeta pred strašno novico. V sanjah velikokrat vidi Črtomirja mrtvega: »*… večkrat sem v sanjah vidla glavo čedno, / bledó ležati na mrtvaškem prti*«. Ljubezen, ki jo nosi v srcu, jo spravlja v veliko stisko in obup. »*Te misli, ko odšel si v hude boje, / miru mi niso dale več siroti. / V nevarnosti življenje védet tvoje, / zaprte vse do tebe videt póti, / ni védlo kam se djati sŕce moje, / tolažbe nisem najdla v taki zmoti. / Obupala sem skorej tákrat reva.*«

V tem stanju sreča misijonarja. Duhovnik njej in njenemu očetu predstavi Boga. »*Doma očetu, meni razodeva.*« Ker sta mu z zaupanem prisluhnila, sta oba sprejela vero in bila krščena: »*… ker sva mu vse verjela, naju kŕsti*«. Bogomila in njen oče Staroslav skrbita za svetišče boginje Žive *(»Tam bógnje vežo Staroslav in lepa / njegova hči odpira in zaklepa«)*, zato je njuna spreobrnitev pomenljiva. Nekaj poudarkov o tem, kako Prešeren predstavi krščanskega Boga, smo navedli v prejšnjih dveh številkah.

Bogomila se odloči za Bogu posvečeno življenje

Kaj sedaj? Vojni vihri ni videti konca. Črtomirja ni in Bogomila ne upa več, da bi se lahko kdaj srečala in zaživela skupaj: »*… al mesta ni nikjer, ni zvezde mile, / kjer bi ljubjóče srca se sklenile*«. Ker se poslovi od tega upanja, sklene, da življenje posveti Bogu. Krščanstvo pozna stan poročenih in samski stan. Ljudje, ki svoje življenje posvetijo partnerstvu in družini, se poročijo in sprejmejo zakrament svetega zakona. Bogomila bi si to želela, toda za to ne vidi nobene možnosti. Ker pa je imela Črtomirja neizmerno rada, ne želi iskati novega partnerja, zato sklene, da se ne bo poročila. Drugi stan v krščanstvu je posvečena samskost. Duhovniki se v Katoliški cerkvi ne poročijo, redovniki izberejo posvečeno samskost in se zaobljubijo čistosti. Tudi osebe, ki ne vstopijo v kako ustanovo, lahko iz osebnih razlogov izberejo posvečeno samskost in naredijo osebno posvetitev. To pot je izbrala Bogomila. Ni šla v samostan, ampak je ostala doma pri očetu: »*Domú je Bogomila šla k očeti.*« To pot izbere človek zaradi ljubezni do Boga, iz nagiba, da bo življenje posvetil Božjemu kraljestvu. Bogomila vidi svojo pot v tej smeri: »*Bogú sem večno čistost obljubila, / in Jezusu, in materi Mariji.*«

Foto: Albert Bačar

Preizkušnja za Bogomilo

Zgodilo pa se je, da je po njeni odločitvi za samskost do Bogomile prišel ribič in ji povedal, da Črtomir živi in da jo želi srečati: *»Enkrat videt želi podobo milo.«* Kaj storiti sedaj? To je zanjo nova situacija. Naj ostane zvesta odločitvi, s katero je svoje življenj posvetila Bogu, ali naj to odločitev spremeni? Črtomir je živ! Želi jo srečati! Kakšna drama za Bogomilo. Odloči se, da obišče Črtomirja in mu pove svojo zgodbo o spreobrnjenju: *»Povedat moram ti, de sem kristjana, / malikov zapustila vero krivo.«* In da se je odločila za pot posvečene samskosti. Nazaj ne more. To je naredila pred Bogom in pred Materjo Marijo, po premisleku in svobodno.

Črtomirju pa lahko predstavi podobo krščanskega Boga iz osebne izkušnje in ne ideološke, z umazano vojno zapacane podobe Boga. Kolikokrat si je želela, da bi sredi noči, teme v duši, tudi Črtomirju zasvetila luč vere: *»… kak sem želela v noči ti svit dneva«*. Skrbelo jo je, da Črtomir ne bi bil pogubljen: *»Al ena skrb me je morila vedno, / de tí med njimi si, ki Bog jih črti.«* Jo bo Črtomir slišal? Bo sprejel njen nasvet? Bogomila sedaj ve, kakšno moč ima molitev, kajti ko bi Črtomir v najhujši noči lahko dvakrat izgubil življenje, je ostal živ, in to ravno takrat, ko je ona zanj veliko molila. Tudi na to pot se odpravi z molitvijo. Bogomila moli, da bi Črtomirju lahko predstavila svojo največjo željo, da bi se odprl Božji milosti, ki jo človek sprejme s krstom: *»… je uslišana bila molitev moja«*.

Črtomirjeva odločitev za vero

V drugem članku smo prikazali Prešernovo mojstrovino, s katero v tej pesnitvi postavi na tehtnico eno največjih vprašanj, ki se vleče skozi vse človeštvo in je še danes aktualno. Kakšen je *»Bog ljubezni«*, če pa je na svetu toliko gorja? Gržan se sprašuje, kaj dela Bog v nebesih, če je na zemlji toliko zla. Vprašanje, s katerim se ukvarjajo vsi veliki misleci, tudi npr. Dostojevski v Bratih Karamazovih.

Črtomirjev upor in njegov dvom v vse to, kar pripoveduje njegova izvoljenka, je premočan, da bi kar sprejel njeno vero. Ne pomaga niti to, da o Bogu govori njemu najdražja oseba. Potrebuje avtoriteto. Ne formalno, ampak duhovno avtoriteto. Človeka, ki s svojim življenjem pričuje to, kar veruje. Za Bogomilo je takšna avtoriteta misijonar. Ta božji mož postane avtoriteta tudi za Črtomirja, ko razmeji, kaj je božje in kaj človeško delo: Valjhun povzroča vojno zaradi svojih idej in zgrešenih predstav. To ni Božja volja: *»Valjhun ravna po svoji slepi glavi, / po božji volji ne.«* Misijonar ne brani cerkvenih predstavnikov, predstavi pa bistvo Boga in njegovo vizijo življenja na zemlji: vsi smo Božji otroci, vsi bratje, med seboj naj bi živeli v miru in ljubezni. Duhovnikova osebna izpoved vere se dotakne srca in tu se začne Črtomirjeva osebna vera, njegovo novo oprijemališče. Misijonarjeva beseda dobi težo in moč avtoritete, ki Črtomirju pomaga, da se osebno odloči. *»Ljubezni vere, in miru in sprave.«* Črtomir razume, da je to Bogomilina vera. To sprejme in tu se odpirajo vrata do drugih odločitev.

Ljubezen do Bogomile pa je še vedno živa. Črtomir upa, da se bo s sprejemom krsta lahko tudi poročil z njo. Toda sedaj, ko pod slapom Savice posluša njeno izpoved, izve, da je šlo njeno življenje naprej, da je njen položaj sedaj drugačen. Njene odločitve so jo peljale po poti, ki je on ne pozna. Tako tuje mu zvenijo njene besede: *»Ne združenja, ločitve zdaj so časi, / šel naj vsak sam bo skoz življenja zmede; / de b' enkrat se sklenile póti naji, / me tukaj vidiš zdaj v samotnem kraji.«* Bogomila je jasna in Črtomir vidi njeno odločenost. Spoštuje jo, ljubi jo, ne pregovarja je. Sprva še misli, da bi sprejel vse, samo zato da bi bil lahko z njo. V ljubezenskem zanosu ji obljubi vse: *»… ti sužno moje bo življenje celo, / ti gospoduj čez vero, misli, delo«*. Sprva preračunljivo razmišlja, ko sprejme krst zato, da bi se lahko poročil z Bogomilo: *»Ak sklene me s teboj krst, Bogomila! / kdaj bo zakóna zveza me sklenila?«* Toda Bogomila nastopi jasno in nepreračunljivo. Jasno pove: *»… pustila vnémar sem željé narslaji, / pustila vnémar dni na sveti srečne, / sem odpovedala se zvezi naji; / ... / Ne smem postati jaz nevesta tvoja. / Bogú sem večno čistost obljubila.«* Črtomir posluša njeno izpoved, posluša njeno srce. Čuti, da je to, kar mu pripoveduje, najčistejši izraz njene ljubezni. Črtomir spoštuje njeno odločitev. Zato je sedaj on na vrsti, da se odloči: lahko jo pusti in gre svojo pot; lahko tudi on sprejme vero, toda sedaj ve, da tudi če sprejme vero, se z Bogomilo ne more poročiti.

Skrivnost krsta

Bogomila se ne zadovolji, da bi Črtomir šel svojo pot z vero v srcu, zato pravi: *»O čakaj, mi dopolni prošnjo eno!«* Želi, da sprejme tudi krst, zato nadaljuje: *»… se pričo mene odpovej zmotnjavi, / dokler te posveti krst, se zamúdi«*. Kajti Bogomila želi, da bi bil Črtomir deležen milosti zakramenta svetega krsta. Ona ve, da krst zapre skrivna vrata, ki so odprta temi, da deluje v srcu vsakega človeka zaradi izvirnega greha. Zato je treba ta vrata zapreti. To je strategija novega vojskovodja. Ne tistega, ki se bori z mečem proti človeku v drugem taboru, ampak vojskovodja, ki se bori na strani luči, proti sovražniku luči, gospodarju laži in teme, ki bojuje duhovni boj. O njem govorijo številni psalmi, najbolj slikovito pa apostol Pavel v pismu Efežanom: »Nadenite si celotno Božjo bojno opremo, da se boste mogli upirati hudičevim zvijačam« (Ef 6,11).

Bogomila spodbuja: če imaš vero, če imaš željo, je sedaj vse, kar je potrebno za krst, pripravljeno: *»… vodá je blizo, in duhovni tudi«*. Črtomir sprejme odločitev: *»Molče v to prošnjo Črtomír dovoli.«* Ko je vse pripravljeno, ko je odločitev v srcu narejena, se zgodi obred. Preprost, a svečan in svet dogodek Prešeren opiše: *»… z duhovnim bliža slapu se Savice, / molitve svete mašnik, on z njim moli, / v imeni krsti ga svete Trojice. / So na kolenah, kar jih je okoli, / se od veselja svet' obraz device …«*

Črtomir ne zna moliti, zato ponavlja molitve za duhovnikom. Svetost in zbranost trenutka izraža klečeča drža vseh zbranih, velika ponižnost pred Bogom, od katerega prihaja vsako dobro.

Kako s premoženjem, ki je ostalo?

Časa ni bilo veliko, toda vse se je odvilo, kot si je Bogomila želela. Črtomir je bil na koncu tega srečanja drugačen človek. Prešernov opis te novosti je podoben klicem, ki jih srečamo v evangeliju. Ko Jezus na primer, pokliče cestninarja Zaheja in ga obišče na njegovem domu, se mnogi pohujšujejo. Govorijo, da se je ustavil pri grešnem člo-

veku. Jezus pa pozna srce tega moža in se mu zdi pomembno, da mu posveti čas in pozornost. Sredi srečanja cestninar začuti novost v srcu. Če mu je še včeraj denar pomenil veliko in si je z njim služil ugled in čast v mestu, sedaj vidi, da je to ničvredno. Zahej pravi: »Gospod, glej, polovico svojega premoženja dam ubogim, in če sem koga v čem prevaral, mu povrnem četverno« (Lk 19,8). Vrednost je v človeškem srcu, v svetosti, ki jo čuti ob Jezusu. Črtomirju so prinesli zlato iz njegovega skritega zaklada: *»… de Staroslav, se spomni, z Bogomilo / mu v skrivnem kraji tovor zláta hrani«*. Ob slovesu z njim poplača ribiču za uslugo, ki mu jo je naredil *(»dar ribču da«)*, drugim, ki so pomagali pri tem podvigu skrite poti *(»njim, ki so ga nosili«)*, obdrži zase, kar misli, da bo še potreboval *(»kar misli, de bo v sili / zlatá mu treba, si od mož ga vzame«)*, kar pa je ostalo od zaklada, nameni ubogim: *»Kar Staroslav zlatá še hrani zame, / daj ga sirotam.«* To je njegova odločitev in tu začenja novo življenje.

Črtomirjeva pot po krstu

Kaj naj stori sedaj? Duhovnik mu pomaga. Življenje ne gre po željah in načelih trenutnega ugodja. Življenje je treba pripeljati v ravnotežje. Nekaj bo treba storiti tudi za odkupitev svojih grehov. Če je v vojni pobil veliko ljudi, je treba storiti nekaj za zadoščenje svojih grehov. Ne ubijaj, ne pričaj po krivem ... Deset zapovedi vedno velja. Duhovnik poda svojo ganljivo izpoved, da je tudi on spreobrnjenec, da je oznanjal prazno vero, *»druid sem z zmoto jaz slepil rojake«*, zato se je odločil, da se odpove zakonu. Postal je duhovnik, da oznanja Boga ljubezni. Kot je grešil on, je grešil tudi Črtomir; z mečem je branil ljudem do vira milosti, zaradi njegovega meča je mnogo vdov: *»… ak bi ne bil dajal tvoj meč podpore, / kdaj vgásnila bila bi kriva vera, / bi vdova ne bila žen marsiktéra!«* Pravi, da je treba prevzeti osebno odgovornost. On se je odpovedal zakonu, šel v Oglej in postal duhovnik. To priporoča tudi njemu: *»Tvoj pot je v Oglej, de položil nate / roké bo patriarh, /… / ko si pogubljal jih, oteti brate, / duhovnega te storil bo, ko mene.«* Toda ne na silo, samo če res želi, »ak duh te žene«, če ga duh kliče na to pot. Ta pot ni brez sadu. *»V deželah jutra čakajo bogate / te žetve, ne zamúdi je nobene.«* Zanimivo je, da Prešeren doda še ta verz: *»De bodo znani božji jim obéti, / jih oznanvat pojdi v slovenske mesta.«* Evangelij o Bogu ljubezni naj slišijo rojaki v slovenskih mestih. Črtomir gre v Akvilejo, v Oglej, tam študira Sveto pismo, postane mašnik in misijonar: *»… med svoje rojake / Slovence gre, in dálej čez njih mejo, / do smrti tam preganja zmot oblake«*.

Črtomir se je odločil za pot duhovništva; da bo tudi on oznanjal veselo novico o Bogu ljubezni. Ne o bogu vojne. Je to, kar potrebuje človeštvo?

Foto: Peter Prebil

Osnovno sporočilo

Vsi sprejemamo odločitve. Pogosto nanje vplivajo zunanje okoliščine: nenadno srečanje, kot je bilo med Črtomirjem in Bogomilo, vojne okoliščine, nevednost, nova spoznanja (misijonarjeva pripoved), osebni premislek, preračunljivost, pričevanje tistih, ki jim verjamemo. Po Čopovi smrti in izgubi odnosa s Primičevo Julijo je Prešeren pisal *Krst pri Savici*, v katerem je hotel pokazati, da je zemlja 'skušnje kraj', kraj velikih preizkušenj, ne kraj sreče. Vse, kar je lepega in osrečujočega, odnosi, ki se rojevajo, vse to hitro mine, ima 'kratek rok trajanja'. Človek je namreč končno bitje. Svoj smisel pa najde v presežnem, v neskončnem. Romanje na zemlji je kratko. Zemlja je kraj skušnje in Črtomir skupaj z Bogomilo upa, da si bo z odpovedjo in služenjem Bogu prislužil nebesa. Kajti Bog je vse ljudi ustvaril za nebesa, *»kjer glorja njega sije brez oblaka, / oko ni vidlo, slišale ušesa / veselja, ki izvoljene tam čaka«*.

Odločitve prinesejo mir srca. Bogomila je v svojih odločitvah trdna in jasna, mirna in predana. Njena vera v srečo v posmrtnem življenju je jasna. To ne pomeni, da ji ni težko, toda ostaja zvesta. V tej jasnosti je lepa. Verjetno je to največja moč, ki prepriča Črtomirja. O moči ljubezni bomo spregovorili v naslednjem članku.

Žarki Božjega usmiljenja dosegli brezdomca

Barbara Peterlin, dipl. medicinska sestra, je redovnica v *Družbi Marijinih sester čudodelne svetinje*, od leta 2011 je misijonarka v Ukrajini. Tam služi predvsem bolnikom na njihovih domovih in brezdomcem na ulici in v bolnišnici.

»Petintrideset let sem sedel,« med vožnjo v avtomobilu zaupa brezdomec svojo življenjsko zgodbo prostovoljcu Dimu. Dima v trenutku postane poten, v grlu začuti velik cmok, v glavi pa misli bežijo sem in tja od strahu, da morda tako iznenada, med vožnjo, ko sta v avtomobilu sama, tudi njemu ne stori kaj hudega. »Le kaj je storil, da je tako dolgo sedel,« se sprašujemo skupaj s prostovoljci: »pa menda ni koga ubil?«

Prejem zakramenta v bolnišnici
(foto: arhiv Barbare Peterlin)

Z brezdomcem se kot prostovoljci srečujemo že nekaj tednov v eni izmed kijevskih bolnišnic. Majhne postave, suh, kot se za brezdomca spodobi, nad kolenom amputirana desna noga, na levi pa nekaj manjših ran, zaradi katerih so ga sprejeli v bolnišnico. Že ob prvem srečanju želi, da ga obrijemo. Počasi pa je pripravljen tudi na pomoč pri umivanju. Vedno je tih in zadržan, tako da kaj dosti ne izvemo od njega. Star je komaj 59 let, doma iz vzhodnega dela Ukrajine, kjer je sedaj vojna. Nekega dne po končanem umivanju prosi za pomoč z dokumenti. Pokaže mi, kaj vse ima: potni list s stalnim bivališčem, potrdilo o invalidnosti, davčno številko in še dokument, da je izpuščen iz zapora. Da je sedel, razumem, ne morem pa verjeti, da ima toliko dokumentov, saj brezdomci običajno nimajo niti enega od osebnih dokumentov. Oči se mi kar zasvetijo, da se je le našel nekdo, ki ima dovolj dokumentov, da mu lahko pomagamo do pokojnine in naselitve v centru za brezdomce. Vse fotografiram in poiščem sobnega zdravnika, da ga poprosim, če se lahko skupaj lotimo urejanja ostalih potrebnih dokumentov. Gleda dokumente, se čudi, nato pa glasno prebere, da je bil petkrat obsojen. Strinja se, da mu pomagamo, kot predlagam, kar pa pomeni, da bo še nekaj tednov ležal pri njih.

Prostovoljec Dima se takoj zagrize v nelahko delo, urejanje dokumentov na raznih koncih Kijeva. Najbolj nas preseneti, da je imel brezdomec že pred dvema letoma napotnico za center, pa si je premislil, ko je bilo treba oditi. Bojimo se, da bo tokrat enako; da bomo porabili ogromno časa, moči in sredstev, na koncu pa ne bo želel iti. Ob naslednjem srečanju želim, da se jasno odloči, ali želi, da mu pomagamo le do pokojnine ali tudi v center. Zatrjuje, da želi tudi v center. Ni prav prepričljiv, a vseeno nadaljujemo s pridobivanjem dokumentov. Zaplete se tudi v bolnišnici. Šef oddelka odredi, da ga je treba odpustiti iz bolnišnice. To me preseneti, saj smo se dogovorili, da gremo v postopek za naselitev v center. Zdravnika prosim, da bi ga še malo obdržal v bolnišnici, da se postopek približuje koncu, da bomo že kmalu dobili napotnico za center. Zdravnik vztraja pri svojem: da nimajo prostora, da je že zdrav in še kup podobnih izgovorov. Znajdem se v škripcih, a vseeno poizkusim s ponovnimi prošnjami, naj nam vendar da še kak teden časa, da uredimo dokumente. Čeprav ne preveč rad, pristane, da ga obdržijo na oddelku.

Tako Dima nadaljuje z urejanjem dokumentov in med vožnjo z brezdomcem od enega do drugega urada izve tudi to, da so ruski vojaki pred dvema letoma zajeli zapor, v katerem je sedel, in vse zapornike vzeli v plen. Ker se ni želel boriti proti Ukrajini, je pristal na ulici in kmalu, kot se brezdomcem velikokrat zgodi, izgubil nogo.

Ko čez teden dni spet pridemo v bolnišnico, je brezdomec v precej slabem stanju. Ne more niti v kopalnico in zelo težko diha. Sam misli, da je kaj narobe s srcem, saj je preživel že dva infarkta. Prosim zdravnika, da bi ga pregledal. Takoj odredi preiskave, ki pokažejo, da ima zelo veliko tekočine v pljučih. Zdravniki mu hitro pomagajo, da bi mu olajšali stanje. Doma se sprašujemo, ali bo preživel. Potreben bi bil obisk duhovnika. Takoj naslednji dan se s s. Marto odpraviva v bolnišnico. Brezdomcu je že lažje, pa vseeno še vedno težko diha in je videti kar preplašen zaradi resnega stanja, v katerem je. Nič ne ovinkariva. S. Marta kar takoj pove, zakaj sva prišli. Brezdomec pravi, da bi se rad spovedal, saj je ubil človeka. To nas pretrese do kosti. Potrebuje en dan, da se pripravi na sv. spoved. Ko se po sv. spovedi pogovarjam z njim, kot vedno ni prav zgovoren. Najbolj zgovorne so njegove srečne oči ter stavek: »Sedaj ni nič več strašno.« Da se prepričam, vprašam: »Tudi umreti ne?« In pritrdi: »Tudi umreti ne.«

O, moj Gospod, sedaj razumem in se nič več ne jezim, zakaj brezdomec že pred leti ni odšel v center, saj si je želel, da bi prej srečal tebe in doživel tvoje brezmejno usmiljenje. Hvala ti, da nam tudi preko ubogih razkrivaš svoj usmiljeni obraz, kdo v resnici si.

Razvijanje tehniškega mišljenja v vrtcu

Petra Krašna, diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok, je vzgojiteljica v vrtcu *Vrtiljak* v Miklavžu na Dravskem polju. Je vodja strokovnega aktiva in koordinatorica nekaterih projektov v vrtcu.

Prispevek je nastal na podlagi raziskovalne naloge v skupini otrok v vrtcu. Pišemo o razvijanju tehniškega mišljenja predšolskega otroka in prepletanju tehnike s področji Kurikuluma za vrtce***, kjer tehnika ni zapisana kot samostojno področje.***

Tehnična vzgoja je v *Kurikulumu za vrtce* (1999) prepletena z vsemi področji, ni pa opredeljena kot samostojno področje dejavnosti. Pomembna je celotna medpodročna prepletenost delovno-tehnične vzgoje z vsemi ostalimi področji v kompleksen vzgojni program, kjer gre tudi za uvajanje otrok v svet dela. Brez tega ni popolnega razvoja mišljenja. Prav gotovo je največ teh možnosti v okviru narave, kjer so zapisani tudi globalni in konkretni cilji, ki so prepoznavni kot cilji tehnike in tehnologije (Papotnik, Katalinič in Fošnarič, 2005). V vrtcih mora obstajati prepletenost intelektualne, telesne, likovne, higiensko-zdravstvene, glasbene in plesne vzgoje z delovno-tehnično vzgojo.

Med cilji, zapisanimi v *Kurikulumu za vrtce*, lahko razberemo, da otrok med igro odkriva namembnost in uporabnost stvari ter spoznava, kako le-te delujejo. Vzgoja v vrtcih temelji na učenju predšolskega otroka ob njegovi neposredni aktivnosti s predmeti in pridobivanju konkretnih izkušenj z ljudmi, s stvarmi, z razmislekom o dejavnostih ter z oblikovanjem predstav in predpojmovnih struktur na osnovi pravih generalizacij; temelji na notranji motivaciji in reševanju konkretnih problemov ter pridobivanju socialnih izkušenj.

»Kako pa to deluje?« je ključno vprašanje, s katerim otroci stremijo k tehnološki pismenosti že v zgodnjem otroštvu. Otrok spoznanja pridobiva preko igre in dejavnosti tako, da opazuje, posnema, se pogovarja, konstruira, gradi, izdeluje, preiskuje, razstavlja in zbira (Papotnik, 1988). Otrok svoje znanje aktivno uporablja pri risanju, načrtovanju igre, konstrukciji, preizkušanju, eksperimentiranju, reševanju problemov in sprejemanju odločitev o najboljših rešitvah za svoje življenje.

Otroci ob tehniških dejavnostih zadovoljujejo potrebo po aktivnosti in ustvarjalnosti, uveljavljanju in samopotrditvi. Tehnično delo lahko vpliva na oblikovanje značaja, razvijanje ustvarjalno-tehniškega mišljenja, odkrivanje lastnih sposobnosti in interesov, otrok pa ima tudi motivacijo za produktivno delo. Otrokom nudi vrsto vzgojnih možnosti, kot so: spoznavanje gradiv, koordinacija gibov, natančnost, vztrajnost, doživljanje lepega, razvijanje urejenosti in ustvarjalno dopolnjevanje vsebin, oblik in delovnih tehnik. Če se je ob lastni aktivnosti otrok nekaj naučil ali ustvaril in je to hkrati koristno in uporabno, je zadovoljen. Takrat obstaja velika možnost, da bo s to aktivnostjo nadaljeval in se bo želel naučiti še več. Uspehi ga bodo vodili v iskanje novih postopkov, s tem pa se mu bodo razvijale specifične telesne in umske sposobnosti. Dojel bo koristnost svoje aktivnosti, zato se bo v njej še izpopolnjeval, samoiniciativno bo iskal nove dopolnitve, dobival nove ideje. To mu bo porajalo občutek ponosa. Rezultati dela razvijajo v otrocih samozaupanje in težnjo po uveljavljanju z delom. Z znanjem, razvojem lastnih sposobnosti in s svojim izdelkom otrok krepi pozitivne medsebojne odnose (Lipar Kadunc, 1995).

Predšolski otrok se nenehno srečuje z odpadnim materialom. Prav tako se dnevno srečuje s tehniko. Zato v vrtcu velikokrat nudimo dejavnosti, ki se izvajajo preko igre in so povezane s tehniko. Tako se seznani s prvimi spoznanji in izkušnjami tehnike in tehnologije. Med načrtovanimi dejavnostmi otrok pridobiva nova spoznanja, kako preoblikovati odpadne materiale in ugodno vplivati na lastno okolje.

Otroci predšolske skupine *Kapljice* v vrtcu *Vrtiljak* Miklavž na Dravskem polju so izdelali štiri izdelke. Z raziskovalno nalogo smo želeli ugotoviti, ali so otroci zmožni izdelovati iz odpadnega materiala, ali so materiale poznali že pred uporabo, ali znajo samostojno uporabljati in poimenovati orodja in pripomočke. Zanimalo nas

Končni izdelki iz: kovine (tablica z imenom), blaga (denarnica), kartona (stojalo za barvice) in plastike (preprosto brenkalo).

je tudi, ali so sposobni izdelovati in hkrati dojemati delovne procese. Tehniške dejavnosti smo izbrali skupaj z otroki v oddelku tako, da smo jim vedno postavili neko problemsko situacijo. Le tako lahko otroka dobro motiviramo, da uvidi rešitev in cilj lastnega dela. Stremeli smo k temu, da lahko otroci ugotovijo, kako lahko sami ugodno vplivajo na okolje, tako da stare predmete preoblikujejo v nove in uporabne. Za vsak izdelek smo uporabili nova tehnična orodja in nove materiale, katerih lastnosti smo šele odkrivali. To so bili: karton, plastika, kovina in blago.

Cilje raziskovalne naloge, ki smo si jih zastavili, smo dosegli, saj smo otrokom približali odpadne materiale, jih naučili le-te preoblikovati in razvijati boljšo predstavo o njih. Otrokom smo omogočili izkušnjo, kako lahko sami prispevajo k ohranjanju čistega okolja in zmanjševanju odpadkov.

Preko praktičnih dejavnosti so se otroci naučili, da ob izvajanju tehnološke dejavnosti potrebujejo orodje, materiale, gibanje, varnost in načrtovanje. Samo z lastno aktivnostjo so prišli do spoznanja, da se veliko teh področij nanaša na njihovo vsakdanje življenje.

Otrokom smo omogočili okolje, v katerem so lahko ustvarjali, pridobivali nove izkušnje in razvijali ustvarjalno-tehniške sposobnosti. Seznanili so se s kovino, blagom, plastiko, kartonom, ki so jih preoblikovali s pomočjo pravilne in varne uporabe novih orodij.

Ob rokovanju z novimi orodji in pripomočki so si otroci pridobili nove tehnične izkušnje. Ob delu so uživali in kazali zanimanje zanj, zato menim, da bi morali strokovni delavci v vrtcih večkrat izbrati tehniške dejavnosti. Ob izvedenih praktičnih dejavnostih so otroci razvijali fino motoriko, koordinacijo roka – oko, spretnost, natančnost in vztrajnost.

Vzgojitelji, pa tudi starši, moramo otroku omogočiti, da spozna čim več tehnoloških področij. O le-teh pa se je treba z njim veliko pogovarjati in razpravljati.

Literatura

- *Kurikulum za vrtce* (1999). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Lipar Kadunc, Valerija (1995): *Učimo se ročnih ustvarjalnosti.* Ljubljana: Captain.
- Papotnik, Amand (1988): *Tehnika za najmlajše: prispevki k delovno-tehnični vzgoji v vzgojno-varstvenih organizacijah.* Novo mesto: Društvo pedagoških delavcev Dolenjske, Pedagoška obzorja.
- Papotnik, Amand; Katalinič, Dane; Fošnarič, Samo (2005): *To zmoremo že sedaj: z opazovanjem, raziskovanjem in ustvarjanjem v svetu naravoslovja in tehnike.* Limbuš: Založba Izotech.

Družina, mojstrovina narave

15. maj – mednarodni dan družin

Tina Polajžer, prof. slovenskega jezika in vzgojiteljica predšolskih otrok, je vzgojiteljica v *Vrtcu pri OŠ Kungota, enota Zg. Kungota.*

Ko v vrtcu beseda nanese na družino, otrokom zažarijo oči in imajo toliko povedati, saj se s pojmi in situacijami, povezanimi z družino, vsakodnevno srečujejo. V Vrtcu pri OŠ Kungota***, v skupini*** Dežniki ***(homogeni oddelek otrok, starih 4–5 let), smo mednarodni dan družin in teden družin obeležili s 3-tedenskim projektom*** Družina, mojstrovina narave.

Kaj je družina

Generalna skupščina Združenih narodov je leta 1993 razglasila 15. maj za mednarodni dan družin. Mednarodna skupnost želi ob tem dnevu opozoriti na pomen in vpliv družin na sodobno družbo. 15. maj pa pri nas ni le dan družin, temveč tudi uvod v teden družin (15.–22. maj), ko Zveza prijateljev mladine Slovenije in Zveza družin v sodelovanju s kulturno-umetniškimi organizacijami ponujata brezplačne vstope v muzeje in galerije, vsako leto pa v tem času potekajo tudi številni dogodki, namenjeni družinam.

Veliko sociologov in psihologov se je ukvarjalo z vprašanjem, kaj je družina in kaj jo sestavlja. Glede na raziskave in preučevanje družine so se razvile številne definicije, ki imajo veliko skupnega.

»Družina je najmanj dvogeneracijska družbeno varovana skupnost, temelječa pretežno na zakonski zvezi, vendar to ni nujna podlaga. Njena osnovna vloga je rojstvo, nega in vzgoja otrok ter zagotavljanje čustvene varnosti za vse, ki ne morajo skrbeti zase.« (Leksikon Cankarjeve založbe, 1998: 223)

»Družina je družbena skupina, za katero je značilno skupno bivanje, ekonomsko sodelovanje in reprodukcija. Vključuje odrasle obeh spolov, med katerimi najmanj dva vzdržujeta družbeno priznano seksualno razmerje, in enega ali več otrok, lastnih ali posvojenih, ki živijo skupaj.« (Haralambos in Holborn, 2005: 325)

»Družina je prav gotovo ena najpomembnejših oblik vsakdanjega življenja ljudi. Zaradi močne povezanosti med starši in otroki so njihovi medsebojni odnosi dolgotrajni. Takšnemu tipu v sociologiji pravijo

primarna družbena skupina. Vendar pa ima tudi družina vse lastnosti družbene institucije, ki potekajo znotraj družine. To so vzreja in vzgoja otrok, opravljanje različnih dejavnosti, ki so pomembne za vsakdanje življenje ter pripravljanje otrok za sprejemljivo vedenje v družbi.« (Barle Lakota idr., 2010: 86)

Družina je nekakšen sistem, družinsko življenje pa proces. Družina se nenehno spreminja, tako zaradi razvoja in sprememb, ki jih doživljajo posamezni člani družine, kot tudi zaradi dogodkov in situacij, ki zadevajo celo družino.

Potrudimo se, da bo družina največje zavetje za posameznika, kraj varnosti.

»Danes najbrž ni pomembnega misleca in najbrž sploh ne razsodnega človeka, ki ne bi priznaval velikanskega pomena, ki ga ima družina za posameznika, družbo in za duhovno kulturo. Družina je temeljni posrednik človeškega obstoja – v čisto biološkem, naravnem svetu, v družabnem svetu in v svetu duha in kulture. Brez družine človek ne bi mogel biološko obstati, brez družine ne bi mogla eksistirati nobena družba, brez družine se ne bi mogla oblikovati osebnost posameznika, v vseh treh svojih razsežnostih: naravni, družbeni in duhovni. Izjemno vlogo družine priznavajo vse družbe in kulture, danes in v preteklih obdobjih. V vseh se pojavljata družina in družinsko življenje kot vrednota in ne samo to, tudi svetinja.« (Musek, 1995: 19)

»Vsaka družina je svet zase. Ima svoje značilnost in pravila. Njeno ravnovesje lahko porušijo številni dejavniki, kot so bolezen, brezposelnost, rojstvo novega otroka ali smrt katerega izmed družinskih članov. Ob takih kriznih razmerah poskušajo družine najti način, da ponovno vzpostavijo ravnovesje.« (Asen, 1998: 11)

Statistični urad Republike Slovenije je ob zadnjem popisu prebivalstva (Barle Lakota idr., 2010: 86) družino opredelil kot življenjsko skupnost:

- staršev (enega ali dveh) in njihovih neporočenih otrok;
- moža in žene, ki živita v zakonski skupnosti;
- partnerjev, ki živita v zunajzakonski skupnosti.

Statistična definicija družine je torej širša od sociološke, saj vključuje tudi partnerske zveze brez otrok.

Najpogosteje uporabljena beseda pri predšolskih otrocih ni mama ali oče, kot bi si marsikdo predstavljal, temveč je to beseda dom. Dom označuje družino. Brez družine tudi doma ni. Družina je zelo pomembna, ker vpliva na optimalni razvoj otroka. Je najpomembnejši dejavnik uspešne vzgoje in zdravega načina življenja otroka. V vzpodbudnem okolju otrok pridobi prve pomembne izkušnje za življenje. Družina je tista, ki otroku daje ljubezen, pohvalo in varnost. V njej otrok doživlja in uresničuje procese socializacije ter se srečuje z drugimi vlogami, s katerimi se uči njihove vsebine.

Projekt Družina, mojstrovina narave

Ko otrokom v vrtcu omenimo družino, se razgovorijo in imajo veliko povedati. Mednarodni dan družin in teden družin smo v *Vrtcu pri OŠ Kungota*, v skupini *Dežniki* (homogen oddelek otrok, starih 4–5 let), obeležili s 3-tedenskim projektom *Družina, mojstrovina narave.*

S projektom sva s sodelavko želeli doseči, da otroci:

- spoznajo, da se družine med seboj razlikujejo;
- razumejo, da morajo vsi člani družine med seboj sodelovati, si pomagati, da se lahko v družini dobro počutijo;
- poleg svoje družine spoznajo tudi družine svojih prijateljev;
- v vsakdanji komunikaciji poslušajo jezik, so vključeni v komunikacijske procese z otroki in odraslimi;
- samostojno opisujejo, pripovedujejo;
- razvijajo sposobnost izražanja istih doživetij v različnih umetniških jezikih.

Nekaj dejavnosti je bilo načrtovanih vnaprej, druge so se odvile povsem spontano.

Za uvodno motivacijo smo prebrali pravljico *Doma je najlepše* (Jonathan Emmett). Pogovorili smo se o vsebini. Nato sem na sredino kroga položila barvice. Vsak si je lahko izbral eno. Nadaljevala sem z navodili. Kdor je položil barvico na sredino kroga, je lahko govoril ali odgovarjal na zastavljeno vprašanje. Ostali so ga tačas poslušali. To smo nadaljevali, dokler ni vsak položil svoje barvice na sredino. Otroke sem spraševala, kje živijo, kaj najraje počnejo v svojem domu, kako se doma počutijo … Sledilo je barvanje lesenih sladolednih palčk, iz katerih so otroci kasneje, ko so bile suhe, zlepili svojo hiško. Ampak njihove hiške so bile prazne …

Zato smo naslednjega dne prebrali še slikanico *Hiša, ki bi rada imela sonce* (Mojca Osojnik). Ugotovili smo, da ima hiša sonce, če v njej živijo ljudje. In tako so otroci na liste papirja s črnim flomastrom narisali svojo družino in jo pobarvali po svojih željah. Vsak otrok je svojo risbo prilepil v svojo hiško, ki jo je prejšnji dan ustvaril. Ker otroci še ne znajo pisati, sem na vsako napisala, katera družina živi v njej.

Arhiv: Tina Polajžer

Izdelane hiške z družinskimi člani so bile odlično izhodišče za dejavnosti v prihodnjih dneh. V enega od pogovorov smo vključili tudi lutko, fanta Petra, ki je otroke spraševal o njihovih družinah in družinskih članih. Lutka se v skupini odlično obnese, saj spregovorijo tudi otroci, ki sicer manj govorijo. S Petrovo pomočjo so otroci nato prešteli družinske člane, ki so jih prilepili v svoje hiške, uporabljali so izraze za primerjanje po geometrijskih lastnostih posameznih članov: velik, majhen, večji, manjši, težji, lažji … Izdelali smo tudi plakat o družinah in povedali, da se družine med seboj razlikujejo in da so med seboj enakovredne (ožje/razširjene/enostarševske družine …).

Naslednji dan je Peter v jutranji krog povabil tudi svojo prijateljico, lutko Majo. Otrokom je zaupal, da se imata z Majo rada in da si zelo želita otroka. Spodbudil jih je k razmišljanju, kako bi lahko dobila otroka in postala starša. Otroci so povedali, da jima ga lahko prinese štorklja, nekateri so ga nagovarjali, da morata ponj v porodnišnico, en deček je celo predlagal, naj Maja poje drobno pikico, iz katere bo zrasel dojenček. V pogovor sem se vpletla tudi sama in Petru predlagala, da si z Majo ogledata lutkovni film *Dobili bomo dojenčka.* K ogledu sem povabila tudi otroke. Otroci so tako spoznali, kako v resnici nastane dojenček. V slikanici, ki prikazuje posamezne faze človekovega razvoja, smo nato opazovali dojenčke, malčke, otroke, odrasle in stare starše. Pogovarjali smo se o spočetju, razvoju, rojstvu in negi dojenčka (demonstracija na plastičnem dojenčku). Prebrali smo tudi slikanico *Metkina družina* (Annette Aubrey) in se pogovorili o posvojitvi otroka. Primerjali smo še belopoltega in temnopoltega dojenčka (plastični igrači). Ugotavljali smo, v čem se razlikujeta, v čem sta si podobna. Cilj je bil, da so otroci razumeli, da imata enako srce in da smo ljudje, ne glede na barvo polti, enakovredni.

V naslednjih dneh smo se osredotočili na posamezne družinske člane. Prebrali smo slikanico *Moj očka* (Guido Van Genechten). Nato smo se pogovarjali o naših očetih, kakšni so, kako jim je ime, kaj počnejo skupaj z otroki, zakaj jih imamo radi … Odgovore sem zapisovala. Otroci so se naučili tudi deklamacijo *Očka korenjak* (Mojca Pečnik). Ob zaključku projekta so jo na srečanju družin deklamirali očetom, nato pa je vsak otrok svojemu očetu podaril še voščilnico, v kateri je bilo prilepljeno, kar je otrok povedal o svojem očetu. Na prvi strani je bil upodobljen očka.

Odlično izhodišče za pogovor o mamah je bila slikanica *Franček reče »Rad te imam«* (Paulette Bourgeois). Tako kot Franček smo tudi mi izdelali presenečenje za mamice. Posneli smo video, v katerem so se otroci razgovorili o svojih mamicah. Na zaključnem srečanju smo videoposnetke predvajali in veselje je bilo nepopisno. Pri mamicah in otrocih. Otroci so mamicam podarili tudi hijacinte, ki so jih sami izdelali.

Včasih se zgodi, da se mamica in očka odločita, da zaradi nesoglasij ne bosta več živela skupaj. S pomočjo knjige *Mamica in očka sta se skregala* (Jennifer Moore - Mallinos) smo se pogovorili o strahovih, ki jih otroci občutijo, ko izvejo, da se bo njihova družina spremenila. Podobno kot deklica v knjigi, ki pravi, da sta se njena starša včasih dobro razumela in je bila srečna. Ves čas so bili skupaj. Nenadoma pa se je vse spremenilo. Starša sta bila žalostna in neprestano sta se prepirala. Mislila je, da je za vse kriva ona ... Govorili smo o tem, zakaj se starši ločijo, kako se otrok takrat počuti, kako lahko otrok ob prepirih staršev svojo stisko ublaži, zakaj je lahko ločitev včasih tudi koristna ...

Pomemben del razširjene družine so tudi babice in dedki, zato smo tudi njim posvetili svoj čas. Obiskali smo *Hišo vseh generacij* v Zg. Kungoti, kamor otroci iz naše skupine s svojimi starimi starši pogosto zahajajo. Tam skupaj pečejo piškote, kruh, kegljajo, se pogovarjajo … Iz likov iz barvnega papirja so otroci nato izdelali svojo babico (krog, trikotnik) in dedka (krog, kvadrat). Narisali so jima še oči, ušesa, nos, usta, lase … Lika so med seboj zlepili in ju nato prilepili na leseno sladoledno palčko. Z lutkami so se otroci v času proste igre igrali v lutkovnem kotičku v igralnici. Z zgodbo smo se v jutranjem krogu dotaknili tudi teme smrti. Pravljica *Mislili bomo nate, babica* (Antonie Schneider) je nežna zgodba, ki otrokom pomaga razumeti in prebroditi izgubo starih staršev. Deček v naši skupini je že izgubil babico. Menim, da ga je prav zgodba spodbudila, da je spregovoril o svojih občutkih. Z otroki moramo o smrti govoriti odkrito, vendar na njim primeren način, da lahko razumejo.

Otroci so povedali, da v družino sodijo tudi živali. Spontano je nastal plakat o tem, kdo v skupini ima hišnega ljubljenčka in kdo ne. V kotičku »dom« so se otroci veliko igrali z dojenčki, jih previjali, jim kuhali, pripovedovali. Razdelili so si vloge družinskih članov, se igrali posamezne poklice svojih staršev ...

Zaključek projekta *Družina, mojstrovina narave* je predstavljalo popoldansko srečanje družin. Starše smo prijazno povabili v naš vrtec in se s kratkim programom dotaknili njihovih src. Prikazali smo, kaj vse smo se naučili o družini. Ob koncu programa mi je bilo v veselje opazovati nasmejane, zadovoljne obraze družinskih članov, objeme in poljubčke.

Družina naj bo varna in ljubeča

Potrudimo se, da bo družina največje zavetje za posameznika, kraj varnosti. Otroci, ki odraščajo v toplem okolju, si tudi svet predstavljajo kot topel in ljubeč kraj ter si ga želijo spoznati. In kot je nekoč zapisal neznani avtor: »Ko človek odraste, nosi podobo svoje družine s seboj. Njena toplina ga naredi sočutnega, njena trdnost mu daje življenjsko moč in njene vrednote so mera njegove dobrote …«

Literatura in viri

- Asen, Ela (1998): *Družine.* Ljubljana: DZS.
- Barle Lakota, Andreja idr. (2010): *Sociologija. Učbenik za 280-urni predmet sociologije v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja.* Ljubljana: DZS.
- Haralambos, Michael; Holborn, Martin (2005): *Sociologija: teme in pogledi.* Ljubljana: DZS.
- *Leksikon Cankarjeve založbe* (1998). Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Musek, Janek (1995): *Ljubezen, družina, vrednote.* Ljubljana: Educy.

Literatura in viri, uporabljeni v projektu

- Aubrey, Annette (2009): *Metkina družina.* Murska Sobota: Pomurska založba.
- Bourgeois, Paulette (2013): *Franček reče »Rad te imam«.* Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- Emmett, Johnathan (2005): *Doma je najlepše.* Tržič: Učila International.
- Genechten, Guido van (1999): *Moj očka.* Ljubljana: Kres.
- Moore - Mallinos, Jennifer (2010): *Mamica in očka sta se skregala.* Radovljica: Didakta.
- Osojnik, Mojca (2001): *Hiša, ki bi rada imela sonce.* Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Schneider, Antonie (2010): *Mislili bomo nate, babica.* Ljubljana: Kres.
- Zavod za zdravstveno varstvo (2009): *Lutkovni film Dobili bomo dojenčka* [videoposnetek]. Ljubljana: Video Oskar. Dostopno na: https://www.youtube.com/watch?v=8O-T6H-KArA0.

Lanja Čerin

Človekove pravice – je Splošna deklaracija človekovih pravic res začetek zavedanja ali iznajdevanja človekovih pravic?

Magistrsko delo

Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, 2018

Konec letošnjega leta mineva 70 let od sprejema Splošne deklaracije človekovih pravic. Le ta od 10. decembra 1948 vsakomur priznava dostojanstvo in enake ter neodtujljive pravice, ki so temelj svobode, pravičnosti in miru širom sveta.

70 let Splošne deklaracije človekovih pravic

»Polno spoštovanje človekovih pravic je predpogoj za vsako demokratično družbo, za trajnostni razvoj, varnost in dolgotrajen mir.«

Splošna deklaracija nedvomno predstavlja odgovor mednarodne skupnosti na hude zločine proti človeštvu in množične kršitve človekovih pravic pred letom 1948. Je dokument z veliko moralno močjo, ki naj bi mu pri zagotavljanju človekovih pravic sledila tako mednarodno kot tudi nacionalno pravo. Splošna deklaracija predstavlja zgodovinsko prelomnico pravnega urejanja človekovih pravic in je kot taka omenjena v več kot 50 mednarodnih dokumentih. Je izhodišče, temelj za sprejemanje univerzalnih in regionalnih aktov o človekovih pravicah, njeni standardi pa večkrat služijo kot kriterij za ocenjevanje politike in pravnega urejanja posameznih držav – največkrat preko mednarodnih nevladnih organizacij, kot je npr. Amnesty International. S splošno deklaracijo so tako človekove pravice dobile mednarodno razsežnost in ne sodijo več v izključno domeno posamezne države.

Poudarimo naj, da je skrb za uveljavljanje in varstvo človekovih pravic ter svoboščin v zadnjih 70 letih postala predmet prizadevanja mednarodne skupnosti in ne zgolj notranje ureditve posamezne države. Temeljne oz. klasične človekove pravice ter svoboščine so namreč pridobitev tisočletnega boja med imetniki neomejene in samovoljne družbene moči ter oblasti in družbenimi sloji, ki so bili podrejeni tej oblasti.

Kljub široki razsežnosti in razvitosti mednarodnih norm s področja človekovih pravic smo še vedno vsak dan soočeni z njihovim sistematičnim in obsežnim (grobim) kršenjem širom po svetu. Še zmerom se pojavlja vse preveč rasizma in rasne diskriminacije, posilstev, mučenja, omejevanja in zatiranja svobode govora ter misli, samovoljnih odvzemov prostosti in še bi lahko naštevali.

Izviren dokument z zgodovinskimi posledicami

Druga svetovna vojna je s skoraj nepredstavljivimi 60 milijoni žrtev postavila nova merila primitivnosti oz. barbarstva. Večina med njimi je bila civilistov, kar 6 milijonov Judov pa je bilo ubitih zgolj zato, ker so bili Judje. Konec vojne je zapustil milijone beguncev, mnogi med njimi so živeli v taboriščih in so si le s težavo predstavljali lastno prihodnost. Vse vojskujoče se strani so v nekem trenutku prizadele civiliste, vendar so ob koncu vojne razkritja o obsegu zločinov, storjenih s strani nacističnega režima, šokirala javnost. Fotografije, posnete ob osvoboditvi nacističnih koncentracijskih taborišč, so razkrile grozljive posledice antisemitizma[1]. Mednarodna skupnost je tako na hude zločine proti človeštvu in množične kršitve človekovih pravic pred letom 1948 odgovorila s sprejetjem Splošne deklaracije človekovih pravic. V preambuli Deklaracije je pojasnjeno, zakaj je takšna formalna izjava postala nujna: »… ker sta zanikanje in teptanje človekovih pravic pripeljala do barbarskih dejanj, žaljivih za človeško vest«.

Pred njeno razglasitvijo leta 1948 noben drug dokument ni tako temeljito in celovito urejal področja človekovih pravic. Splošna deklaracija človekovih pravic je prva mednarodna deklaracija nasploh, ki je celovito uredila omenjeno področje. Od 10. decembra 1948 vsakomur priznava dostojanstvo in enake ter neodtujljive pravice, ki so temelj svobode, pravičnosti in miru na svetu. Že skoraj 70 let predstavlja temeljni dokument za vse zagovornike človekovih pravic širom po svetu.

Iz zgodovinskega pregleda razvoja človekovih pravic in temeljnih svoboščin je razvidno, da so bili že pred Splošno deklaracijo človekovih pravic sprejeti določeni pomembni akti s področja človekovih pravic, npr. Velika listina svoboščin oz. Magna Charta Libertatum, Listina pravic oz. Bill of Rights, Ustava Združenih držav Amerike itd. Pustili so pomemben pečat in bili podlaga za nadaljnji, ustreznejši ter celovitejši razvoj človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Vendar pa se kljub temu pomembno razlikujejo od Splošne deklaracije. Bistvena razlika je torej v tem, da nobeden izmed prej sprejetih dokumentov s področja človekovih pravic ni tako generalno, torej na svetovni ravni, urejal omenjenega področja.

Splošna deklaracija namreč predstavlja prvi temelj mednarodnega varstva človekovih pravic. Vsebuje obsežen katalog človekovih pravic, ki naj bi jih države zajamčile in varovale v svojih nacionalnih pravnih redih.

Kot je zapisano v preambuli Deklaracije, ta izhaja iz »ponovne potrditve vere ljudstev Združenih narodov v temeljne človekove pravice in dostojanstvo ter vrednost človekove osebnosti«. Preambula izhaja iz predpostavke, da pomeni »priznanje prirojenega človeškega dostojanstva vseh članov človeške družbe in njihovih enakih in neodtujljivih pravic temelj svobode, pravičnosti in miru na svetu«. Iz teh razlogov je »Splošna deklaracija o človekovih pravicah skupen ideal vseh ljudstev in vseh narodov z namenom, da bi vsi organi družbe in vsi posamezniki, vedno v skladu s to Deklaracijo, pri pouku in vzgoji razvijali spoštovanje do teh pravic in svoboščin ter s postopnimi državnimi in mednarodnimi ukrepi zagotovili in zavarovali njihovo splošno in resnično priznanje in spoštovanje, tako med narodi držav članic samih, kakor tudi med ljudstvi ozemelj pod njihovo oblastjo«.

Iz omenjene dikcije izhaja močan prizvok razsvetljenskih idej in idej iusnaturalizma ter neposreden prizvok dokumentov o ga-

rancijah in varstvu človekovih pravic iz 18. stoletja. Temeljni besedni zvezi »prirojeno človeško dostojanstvo« (inherent dignity) ter »enake in neodtujljive pravice« (equal and inalienable rights) sta uporabljeni tudi v drugih temeljnih zgodovinskih dokumentih o človekovih pravicah, npr. v Virginijski deklaraciji o pravicah iz leta 1776 in ameriški Deklaraciji o neodvisnosti. Tudi francoska Deklaracija o pravicah človeka in državljana jamči »naravne, nezastarljive in neodtujljive človekove pravice«. Prav tak vpliv razsvetljenskih in naravnopravnih idej je mogoče zaznati v 1. členu Splošne deklaracije o človekovih pravicah, ki določa: »Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice. Obdarjeni so z razumom in vestjo in bi morali ravnati drug z drugim kakor bratje.«

Kljub temu Splošna deklaracija o človekovih pravicah predstavlja zgodovinsko prelomnico pravnega urejanja človekovih pravic. Je izhodiščni temelj za sprejemanje regionalnih in univerzalnih aktov o človekovih pravicah in za zaščito človekovih pravic, saj so z njo človekove pravice pridobile mednarodno razsežnost in ne sodijo več v izključno domeno posamezne države. Je precej abstrakten model, ki naj bi mu pri zagotavljanju človekovih pravic sledila tako mednarodno pravo kot tudi nacionalne ureditve. Je dokument z veliko moralno močjo, njegovi standardi večkrat služijo kot kriterij za ocenjevanje politike in pravne ureditve posameznih držav s strani mednarodnih nevladnih organizacij.

Kje smo danes?

Brez ustreznega zagotavljanja in spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svobočin si dandanes ne znamo več predstavljati učinkovitega demokratičnega sistema.

V medijih sicer vedno znova zasledimo, da je kršitev na omenjenem področju še vedno preveč. Tudi organizacija Amnesty International (AI) v poročilu ugotavlja, da je Slovenija v lanskem letu kršila pravice izbrisanim, beguncem in Romom. Še zmerom se nadaljuje diskriminacija in marginalizacija Romov, nobenih novih korakov ni bilo narejenih proti dolgoletnim kršitvam pravic izbrisanih, prav tako pa se nikakor ne moremo pohvaliti pri sprejemanju beguncev. Ob tem AI dodaja, da so to teme, s katerimi so se v preteklem letu v Sloveniji ukvarjali, a to ne pomeni, da v Sloveniji ni tudi drugih kršitev človekovih pravic. V poročilu opozarjajo, da je Slovenija delovala v nasprotju z begunskim pravom, prav tako naj bi bile razmere Romov pri nas še vedno katastrofalne. Romi naj bi še zmeraj marsikje po državi živeli v naseljih brez dostopa do vode, elektrike in pravne varnosti nastanitve.

V poročilu so prav tako zapisali, da se na milijone ljudi po vsem svetu spopada z vedno slabšim dostopom do osnovnih potrebščin, kot so hrana, zdravstvena oskrba in bivališča, ter opozorili, da bo možnosti za nemire še več, če se vlade po svetu ne bodo spoprijele z vzroki neenakosti in revščine.

Viri

- Amnesty International: 60 let Splošne deklaracije človekovih pravic. Pridobljeno 18. 3. 2018 s spletne strani: http://www.amnesty.si/media/uploads/files/Priloga_AA_03_2008.pdf.
- Hunt, Lynn (2007): Inventing Human Rights: A History. W. W. Norton & Company, Inc.
- Jambrek, Peter; Perenič, Anton; Uršič, Marko (1988): Varstvo človekovih pravic. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kamenarič, K. AI: Slovenija krši pravice beguncem, izbrisanim in Romom. Pridobljeno 19. 6. 2018 s spletne strani: https://siol.net/novice/slovenija/amnesty-international-slovenija-premalo-skrbi-za-begunce-izbrisane-in-rome-460661.
- Lampe, Rok (2010): Pravo človekovih pravic: sistem človekovih pravic v mednarodnem, evropskem in ustavnem pravu. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- MMC RTV SLO: Varstvo človekovih pravic: »Ena sama kršitev je že preveč«. Pridobljeno 20. 3. 2018 s spletne strani: https://www.rtvslo.si/slovenija/varstvo-clovekovih-pravic-ena-sama-krsitev-je-ze-prevec/440129.

Opomba

1 Antisemitízem je nazor, gibanje, ki je proti semitom, Židom.

Foto: Petra Duhannoy

Slomškov dan

Vabljeni na tradicionalno srečanje učiteljev, vzgojiteljev, katehetov in staršev, ki bo 22. septembra 2018 na Ponikvi. Srečanje bo potekalo pod naslovom Bodimo prijatelji napredka k dobremu. Slomškova priznanja in naziv častni član DKPS bo podelil nadškof Zore.

Predviden pa je naslednji dnevni red:

9.00 Zbiranje pred rojstno hišo bl. A. Martina Slomška na Slomu

9.30 Pozdrav

9.45 Predavanje: dr. Dejan Hozjan: Vera in kristjan v javnosti

11.00 Kulturni program s podelitvijo Slomškovih priznanj in naziva častni član DKPS

12.30 Sv. maša v župnijski cerkvi sv. Martina na Ponikvi

14.00 Kosilo v Osnovni šoli Blaža Kocena na Ponikvi

Kdor bo želel, bo lahko po kosilu odšel na Zagorje in Pilštanj.

Pedagoška maša

Pri Sv. Jakobu v Ljubljani bo vsak 3. četrtek ob 18.30 sv. maša za učitelje, vzgojitelje in pedagoge. Po maši bodo srečanja, predavanja in delavnice v organizaciji OS Ljubljana.

SIESC 2019

64. srečanje SIESCa bo v avstrijskih Tinjah, v domu Sodalitas, od 22. do 28. julija 2019. Tema srečanja bo inkluzija v šoli.

Prostovoljci, vabljeni v program Človek za druge!

Vabljen/-a, da se v novem šolskem letu pridružiš programu socialnega prostovoljnega dela Človek za druge, ki deluje v okviru Društva katoliških pedagogov Slovenije. Program popelje na pot prostovoljstva ljudi, ki imajo željo in zagnanost pomagati družbi in njenim posameznikom.

Kot prostovoljec/-ka lahko pomagaš na 8 različnih področjih v Ljubljani in Postojni:

- obiskovanje starostnikov,
- preživljanje prostega časa z begunci,
- spremljanje para in tetraplegikov
- spremljanje slepih oseb,
- pomoč pri rehabilitaciji otrok na bazenu,
- učna pomoč učencem,
- druženje z mladimi s posebnimi potrebami,
- delo z otroki v vrtcu.

Več o programu:
http://clovekzadruge.blogspot.si/.

Dan naprej

S podporo MJU in MOL.

Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote

Vabi k sodelovanju nove prostovoljce v Ljubljani, Novi Gorici ali na Mirenskem Gradu. Delo poteka po dogovoru, v spodaj navedenih terminih in področjih dela.

- Delo z otroki in družinami v Centru za družine Mirenski grad:

Varstvo predšolskih otrok: od ponedeljka do petka med 8.30 in 18.00, na Mirenskem Gradu.

Učna pomoč: od ponedeljka do petka od 14.45 do 18.00, na Mirenskem Gradu.

Učenje glasbe: po vnaprej določenem urniku med 16.00 in 18.00, na Mirenskem Gradu.

Kontakt: Maja Prinčič, 040 348 481

- Delo z brezdomci v Novi Gorici: vsak dan med 18.00 in 19.00, v Novi Gorici.

Kontakt: Katja Kovšca, 031 748 387

- Delo z brezdomci v Ljubljani:

Dnevni center za brezdomce: vsak dan od ponedeljka do petka od 8.00 do 11.00 in od 15.00 do 20.00, v Plečnikovem podhodu.

Terensko delo: vsak četrtek od 13.00 do 15.00, zbirna točka v Plečnikovem podhodu.

Kontakt: Simona Stegne, 040 753 425

Romanje

Vabljeni na 4-dnevno romanje v San Giovanni Rotondo in Loreto, ki bo od 27. do 30. 10. 2018.

Duhovno vodstvo: p. Silvo Šinkovec.

Program in ostale podrobnosti: www.dkps.si/drustvo/duhovnost/romanja/.

Seminarji 2018/19 za osebno in strokovno rast

Seminarji za pedagoške delavce, starše in ostale, ki želijo osebno in strokovno rasti. V Društvu katoliških pedagogov Slovenije jih izvajamo že več kot 20 let.

Dobro obvladovanje stresa pri pedagoških delavcih

Prepoznavamo izgorelost strokovnega kadra in destruktivno delovanje majhnega dolgotrajnega stresa na naše možgane. Predstavimo znanja in tehnike, kako si pomagati pri obvladovanju stresnih situacij v pedagoškem poklicu. Praktično se usposobimo za tehnike samopomoči in samoregulacije v stresni situaciji.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana, v oktobru 2018, prijave: do 5. 10. 2018

Vodi: Marjeta Krejči Hrastar

Moteči, nevidni in travmatizirani učenci

Prepoznavamo otroke in mladostnike v stiski in se seznanimo z možnimi posledicami travmatskih izkušenj. Usvojimo veščine, ki pomagajo graditi kakovosten stik z otrokom, sodelavci in starši s področja učinkovitega sporazumevanja, gradnje kakovostih odnosov, uravnavanja obrambnih vedenj in veščin reševanja problemov. Prepoznavamo svoje notranje vire moči in točke rasti.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana, 6. 10. 2018, prijave: do 24. 9. 2018

Vodi: Julija Pelc

Supervizija za pedagoške delavce

Udeleženci v mali skupini osvetljujejo različne situacije in vprašanja, povezana z vzgojnim, pedagoškim in drugim strokovnim delom ter iščejo odgovore nanje.

DKPS v novih prostorih

V poletnih dneh smo pisarno DKPS z Ulice Janeza Pavla II. 13 preselili na **Rožno ulico 2** v Ljubljani. Pisarna je v II. nadstropju stavbe za cerkvijo sv. Jakoba na Gornjem trgu.
Veseli bomo vašega obiska!
Naši kontakti ostajajo isti.

Supervizija je proces, ki v varnem okolju omogoča hitrejše učenje in preizkušanje idej, s tem pa tudi strokovno in osebno rast.
Obseg: 24 ur (8 srečanj, na 3 tedne); največ 8 udeležencev
Izvedba: Ljubljana, 17. 10. 2018–13. 3. 2019, prijave: do 3. 10. 2018
Vodi: Julija Pelc

Inteligentna čustva

Spoznamo čustva, njihov pomen v človekovem življenju in najpogostejše težave, ki jih imamo s čustvi. Čustvena pismenost predpostavlja poznavanje osnovnih čustev: jeze, strahu, žalosti, krivde, sramu, ponosa, ljubezni. Pri vsakem čustvu spoznamo, o čem nas informira, kako ga doživljamo in kako ga dobro ali slabo uporabimo.
Obseg: 16 ur
Izvedba: Ljubljana, 19.–20. 10. 2018, prijave: do 8. 10. 2018
Vodi: dr. Silvo Šinkovec

Vpliv gibanja na razvoj in učenje otrok

Spoznamo ključne vzroke, ki vplivajo na možgansko delovanje otrok 21. stoletja (nemirnost, uravnavanje pozornosti z zdravili, nemotiviranost, porast bralno-napisovalnih, učnih in čustvenih težav). Teoretično in praktično spoznamo nove pristope k poučevanju, ki temeljijo na novejši nevroznanosti ter vključujejo gibanje in optimizacijo možganskega delovanja v vse procese vzgoje in učenja.
Obseg: 8 ur
Izvedba: Ljubljana, 10. 11. 2018, prijave: do 29. 10. 2018
Vodita: Marjeta Krejči Hrastar in Tatjana Jakovljević

Učinkovito govorno nastopanje

Spoznamo pomen, vlogo in osnovna načela govornega nastopanja, usvojimo pravila učinkovitega predstavljanja misli, idej in spoznanj, uporabljamo posamezne elemente govorne prepričljivosti v različnih govornih položajih, se usposabljamo za spretno argumentiranje ter oblikujemo živ slog govorjenja.
Obseg: 8 ur; največ 15 udeležencev
Izvedba: Ljubljana, 17. 11. 2018, prijave: do 5. 11. 2018
Vodi: mag. Hedvika Dermol Hvala

Osebni dnevnik

Naučimo se uporabljati osebni dnevnik kot metodo osebnostne rasti. Urejamo svojo notranjost, da pridemo od tesnobnega razpoloženja do notranjega miru. Prebujamo ustvarjalnost. Ozavestimo pretekle življenjske izkušnje in jih povežemo v smiselno celoto (narativna filozofija).
Obseg: 32 ur (2 vikenda)
Izvedba: Ljubljana:
1. del: 11.–13. 1. 2019, prijave: do 28. 12. 2018
2. del: 22.–24. 2. 2019
Vodi: dr. Silvo Šinkovec

Večplastna interpretacija umetniškega besedila: Krst pri Savici

Raziskujemo, kako z večplastno interpretacijo umetniškega besedila nagovoriti učence pri iskanju spodbudnih dejavnosti za zmanjševanje osebnih stisk. Prisluhnemo recitalu Krst pri Savici. Prepoznavamo in ozaveščamo prisotnost različnih narodnostnih in verskih identitet v razredu ter spodbujamo (samo)spoštovanje med njimi.
Obseg: 8 ur
Izvedba: Vrba na Gorenjskem, 19. 1. 2019, prijave: do 7. 1. 2019
Vodijo: dr. Silvo Šinkovec, Anatol Štern, ddr. Verena Perko, Dragica Motik

Krizne situacije v razredu in šoli

Opolnomočimo se za soočanje z različnimi kriznimi situacijami v razredni skupnosti in/ali šoli ter spoznamo možne pristope za delo z učenci, starši in sodelavci (npr. zaradi nenadne izgube sošolca, starša, učitelja, dolgotrajne bolezni, prometne nesreče, samomora itd.). Prepoznavamo posledice, obrambno odzivanje in pomen načrtovanja ustreznih korakov pomoči.
Obseg: 8 ur
Izvedba: Ljubljana, 19. 1. 2019, prijave: do 7. 1. 2019
Vodita: Julija Pelc in Nina Ahčin

Spodbujanje razvoja samozavesti in samospoštovanja

Kaj je samospoštovanje, kako se razvija, kateri so znaki osebnostne krhkosti, visokega in nizkega samospoštovanja ter kakšen je pomen občutka lastne vrednosti za različna področja osebnosti. Seznanimo se z obrambnim vedenjem kot posledico nizkega samospoštovanja ter mehanizmi, ki vzdržujejo nizko samospoštovanje.
Obseg: 16 ur
Izvedba: Ljubljana, 25.–26. 1. 2019, prijave: do 14. 1. 2019
Vodi: dr. Silvo Šinkovec

Učitelji, starši, učenci – ustvarjanje spodbudnega odnosa

Ugotavljamo in vrednotimo primerne ter trajne oblike stikov učiteljev z učenci in starši. Pridobimo potrebne komunikacijske veščine za razvijanje sodelujočega odnosa med vsemi deležniki. Usposobimo se za vodenje šole za starše.
Obseg: 16 ur
Izvedba: Ljubljana, 9. in 23. 3. 2019, prijave: do 25. 2. 2019
Vodijo: dr. Silvo Šinkovec, Dragica Motik, Irma Veljić

Informacije in prijave:
Društvo katoliških pedagogov Slovenije (DKPS)
Rožna ulica 2, 1000 Ljubljana
01/43 83 987
dkps.seminarji@gmail.com
http://www.dkps.si

Pedagoški delavci lahko udeležbo na seminarjih uveljavljate pri predlogu za napredovanje zaposlenih v vzgoji in izobraževanju. Seminarji so uvrščeni v ***katalog KATIS****.*
Seminarje po dogovoru izvajamo tudi za učiteljske zbore in zaključene skupine.
Cene seminarjev so objavljene na spletni strani http://www.dkps.si.
10-odstotni popust imajo člani DKPS in tisti, ki pridobijo dodatnega udeleženca. Posebni popusti veljajo za študente. Popusti se ne seštevajo.

Katarina Kesič Dimic

Vzgojarije

64 skrivnosti, norosti in radosti vzgajanja

Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2018
248 strani, cena: 23 €

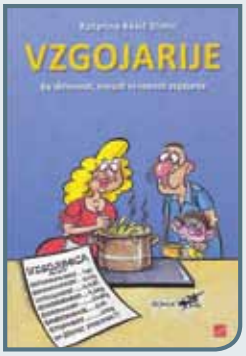

Knjiga je zasnovana v obliki dnevniških zapisov, v katerih avtorica, specialna pedagoginja, ob konkretnih primerih iz svojega poklicnega vsakdanjika obravnava različna učna in vzgojna vprašanja (npr. učenje poštevanke, bralne težave, hiperaktivnost, odkrivanje prezrtih razvojnih zaostankov, uživanje sladkarij …). Ob problemih nakaže tudi pot reševanja. Vzgoja oz. učenje za življenje nista lahka in se ne zgodita kar sama po sebi. Od staršev in vzgojiteljev terjata tudi ali predvsem žrtvovanje, odpovedovanje in nikakor ne lagodnega zavijanja otrok v vato.

Jordan B. Peterson

12 pravil za življenje

Protistrup za kaos

Ljubljana: Družina, 2018
363 strani, cena: 29,90 €

Priznani psiholog dr. Peterson na široko potuje po človeški psihi in razpravlja o pomembnosti discipline, svobode, pustolovskega duha in odgovornosti ter pri tem modrost sveta povzame v 12 praktičnih in globokih pravilih za življenje. Duhovito, presenetljivo in poučno nam pripoveduje, zakaj moramo fante in dekleta med rolkanjem pustiti pri miru, kakšna grozna usoda čaka tiste, ki preveč zlahka kritizirajo, in zakaj bi vedno morali pobožati mačko, če jo srečamo na ulici.

Knjiga je bistroumen priročnik za samopomoč, uvod v filozofijo, mitologijo in proučevanje uma ter praktičen, privlačen vodnik za boljše življenje.

Christian Gostečnik

Bolečina ločenosti

Ljubljana: Brat Frančišek, Teološka fakulteta, Frančiškanski družinski inštitut, 2018
344 strani, cena: 19 €

Zelo boli, ko razpade odnos, ko odide dekle, ko se fant ne javi več. Še bolj pa bolita izdajstvo, prevara, ko partner odide drugam. Ni hujšega čustvenega razcepa in žrela, ki srka nedolžne žrtve, otroška srca, kakor je razpad družine. Tedaj ni več varnosti, ostaja le krik bolečine.

Avtor piše o doživljanju vseh vpletenih v ločitev in o poti naprej, kako se o tem pogovarjati z otroki in z njimi živeti dalje, kako na novo najti upanje, razrešiti svoje notranje stiske in iti naprej.

Jessica Joelle Alexander, Iben Dissing Sandahl

Vzgoja po dansko

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2017
191 strani, cena: 22,95 €

Priročnik je zrasel iz danskega koncepta hygge, ki označuje domačnost, sproščenost in dobro počutje v krogu najbližjih in je po prepričanju nekaterih temelj za srečno in izpolnjeno življenje. Promovira danski način življenja in zlasti vzgoje. Izhaja iz predpostavke, da so Danci statistično najsrečnejši ljudje na svetu, in trdi, da je to zaradi njihovega načina vzgoje, ki dopušča svobodo in spodbuja empatičnost, razsvetljenost in umirjenost – v nasprotju z vzgojo otrok v »kapitalistične monstrume«, ki so osredotočeni na materialnost in potrošnjo, vendar prikrajšani za občutek izpolnjenosti in notranjega miru.

Cvetko Zagorski

Pika

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2017
16 strani, cena: 14,99 €

Huiqin Wang

Jaz, Marco Polo

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018
32 strani, cena: 17,99 €

Ambrož Kvartič

Kdo in kaj? Razvozlaj!

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018
16 strani, cena: 14,99 €

Katarina Minatti (prir.)

Čarovničin dvorec

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018
16 strani, cena: 14,99 €

Meta Brulec

Kroki in prijatelji

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018
24 strani, cena: 14,99 €

Julia Donaldson, Axel Scheffler

Pet grdin

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018
32 strani, cena: 17,99 €

Slomškova priznanja 2018

V soboto, 22. 9. 2018, bo na Ponikvi tradicionalno srečanje učiteljev, vzgojiteljev, katehetov in staršev. Tam bomo **Slomškova priznanja** podelili **ddr. Stanku Gerjolju, ge. Anamariji Štimec** in **ge. Ireni Zevnik**. Naziv častni član DKPS bo prejel prof. Bogomil Jakopič. Tu povzemamo utemeljitve priznanj, prejemnikom iskreno čestitamo in se zahvaljujemo za njihovo delo.

Ddr. Stanko Gerjolj (roj. 1955) je študiral teologijo na *Teološki fakulteti* v Ljubljani, magistrski (1982) in doktorski študij (1986) pa je zaključil na *Teološki fakulteti* Univerze v Innsbrucku. Študiral je tudi pedagogiko in psihologijo na *Fakulteti za humanistične* vede Univerze v Innsbrucku in ponovno doktoriral (1995).

Po študiju teologije je deloval kot kaplan in župnik, sodeloval je pri ustanavljanju *Škofijske klasične gimnazije* v Šentvidu nad Ljubljano in tam dve leti vodil svetovalno službo. Tri leta je bil ravnatelj *Študentskega doma Vincencij.* Na fakulteti je zaposlen od l. 1996, od l. 2011 ima naziv rednega profesorja. L. 2008 je bil izvoljen za dekana in imenovan *za člana Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje,* v okviru katerega je deloval do leta 2012.

Ob rednem pedagoškem in pastoralnem delu se je izobraževal v geštalt pedagogiki. Od leta 2001 sodeluje kot trener in supervizor pri *Inštitutu za integrativno geštalt pedagogiko* v Gradcu (Avstrija), ob tem pa že tretji mandat predseduje *Zvezi inštitutov in društev za integrativno geštalt pedagogiko* na evropski ravni. Zaslužen je za inkulturacijo geštalt pedagogike v slovenski prostor. Več generacij študentov je usposobil, da pri svojem delu v šolstvu, pri katehezi ali na širšem pastoralnem področju vključujejo elemente geštalt pedagogike.

Poleg več monografij in znanstvenih člankov je (prvi) avtor veroučnih učbenikov, ki so namenjeni veroučencem od 6. do 9. stopnje osnovne šole. V zadnjih letih dejavno sodeluje pri pripravi Slovenskega katehetskega načrta, ki želi v katehetski proces zajeti posameznika v vseh starostnih obdobjih in stopnjah razvoja.

Kot sodelujoči predavatelj je sodeloval z več tujimi univerzami. V zadnjem desetletju je član *Evropske ekipe katehetov*. Z veseljem sprejme povabila na predavanja v slovenskem prostoru, vključuje se v program katehetskih simpozijev in študijskih posvetovanj za katehetske sodelavce.

Pri vsem prizadevanju na pedagoškem in katehetskem področju se izražajo njegova vztrajnost, jasna misel, prepoznavanje duha časa in izjemen posluh za posameznikovo iskanje resnice in bistvenih vrednot.

Ga. Anamarija Štimec se je kot profesorica zgodovine in zemljepisa razdajala številnim generacijam mladih na *Srednji šoli za medicinske sestre – babice, na Srednji zdravstveni šoli in na Gimnaziji Jožeta Plečnika* v Ljubljani. Svoje pedagoško poslanstvo je opravljala z umirjeno resnostjo in strokovnostjo ter si tako zagotavljala neoporečno avtoriteto in odlične učne uspehe svojih dijakov. Njena predavanja so bila vselej zanimiva, saj jih je dopolnjevala s predavanji uglednih osebnosti, blizu stroke ali aktualnosti časa. Zato je bil za mlade njen pouk zgodovine vedno privlačen in aktualen.

Ni le podajala učne snovi, temveč je bila pozorna, skrbna in pronicljiva razredničarka, ki je znala dijake razumeti, jim pomagati ter jih zanesljivo pripeljati do končnega uspeha na maturi. Bila je odprta za pogovor z dijaki in kolegi o problemih in načrtih. Njeno pedagoško in metodično delo se je odražalo tudi v sodelovanju z oddelkom za zgodovino na filozofski fakulteti, kjer je sodelovala pri didaktiki zgodovine. Na gimnaziji je skrbno in poglobljeno pripravljala dijake na maturo iz zgodovine in bila mentor ekipam mladih zgodovinarjev na državnih tekmovanjih, za kar je dobila tudi priznanja.

Zavzeto je pripravljala strokovne ekskurzije po Sloveniji in tujini, ki so bile večplastne, saj so povezovale zgodovino, umetnost in slovenščino. V letih 1996 in 1998 se je pedagoško izpopolnjevala na *Pedagogisches Institut des Bundes in Kärnten* (Celovec).

Uspeh njenega pedagoškega pristopa izhaja iz njene osebnosti, človeške naravnanosti in njenega dojemanja življenja. Prihaja iz Mirtovičev v občini Osilnica. Vsa leta je odhajala ob koncu tedna domov kmetovat, ohranjat dom in zemljo, ki jo je sprejela z ljubeznijo in spoštovanjem do tradicije domače hiše.

Od tod njena življenjska energija, posebna modrost, hranjena z globoko vernostjo. Z dijakinjami se je že v tistih težkih časih srečevala na duhovnih vajah. Njen zgled je mlade opogumljal in navdihoval ter marsikoga ohranjal v veri. Neverbalno jim je predala krščanske vrednote, etična načela, kar je bilo za bodoče medicinske sestre enako pomembno kot učna snov.

V 90. letih je bila neprecenljiva njena podpora za ohranitev in zidavo *Srednje zdravstvene šole* v Ljubljani, ki ji je grozila ukinitev. V tem času je vodila izobraževanje ob delu, kar je bilo predvsem organizacijsko težko in povezano z izobraževanjem beguncev iz bivših jugoslovanskih republik.

Kot podžupanja občine Osilnica je s svojim vplivom rešila obstoj osnovne šole v Osilnici, ki je bila uradno že ukinjena. V Osilnici je organizirala odmeven vseslovenski materinski dan s priznanjem družinam z veliko otroki.

Zanjo najtežja preizkušnja je bila povezana z vabilom g. Krkoviču, da bi predaval na *Gimnaziji Jožeta Plečnika.* Razprava se je selila celo v parlament, kjer se je izkazala kot dosledna in nepopustljiva bojevnica, saj odpoved Krkovičevega predavanja ni bila le škoda za dijake, ampak hkrati zrcalo našega časa in naših odnosov.

Za svoje delo je dobila številna priznanja, morda ji je še najbližja spominska plaketa za zasluge pri izobraževanju babic (2003), pri čemer velja omeniti, da je prof. Štimčeva poskrbela tudi za ureditev celotnega arhiva babiške šole, ki je delovala neprekinjeno od ustanovitve (1953–1984). To so tiha in pomembna dela, ki so jih zmožni odgovorni in veliki ljudje.

Ga. Irena Zevnik, roj. l. 1962, je odraščala na Ponikvi, kjer je obiskovala tudi osnovno šolo. Po *Srednji pedagoški šoli* v Celju je nadaljevala študij na *Pedagoški akademiji Maribor,* smer učitelj razrednega pouka, kjer je diplomirala 4. decembra 1985. Še istega meseca se je zaposlila na OŠ Blaža Kocena Ponikva, kjer dela še danes.

»Ptico boš po petju spoznal, pa človeka tudi; ako lepo petje – tudi lepo srce ima.« Irena Zevnik to Slomškovo misel tolikokrat citira, da jo mirno lahko uporabimo tudi zanjo. Skrbno pripravlja in izvede številne dejavnosti, od tistih rednih, ki so povezane s poučevanjem v razredu, do dodatnih, ki jih nikoli ne zmanjka. Vse dela z veliko ljubeznijo in z zaupanjem v svojega velikega vzornika in priprošnjika bl. A. M. Slomška.

Njena osnovna dejavnost je poučevanje razrednega pouka v tretjem ali v drugih nižjih

razredih. Na matični osnovni šoli je zaščitni znak mnogih kulturnih in drugih šolskih prireditev, neločljivo je povezana predvsem z vsakoletno pripravo prvega šolskega dne in materinskega dne. Njena najbolj prepoznavna dodatna dejavnost je osnovnošolska dramska skupina, s katero vsako leto pripravi in izvede dramsko uprizoritev najrazličnejših dramskih del, ki jih po potrebi tudi sama priredi. Z dramsko skupino je sodelovala tudi na državnem srečanju dramskih skupin, večkrat pa gostuje tudi po šolah in krajih v bližini in v bolj oddaljenih krajih, tudi v zamejstvu.

Kmalu po začetku zaposlitve je postala predsednica *Kulturnega društva Oton Župančič Ponikva*, ki si je v času njenega predsedovanja privzelo ime *Kulturno društvo A. M. Slomšek Ponikva.* Že pred leti je na pobudo takratnega župnika Mihe Hermana dozorela ideja, da bi prireditve vodil voditeljski par v podobi Slomškovega Blažeta in Nežice. Z njeno prizadevnostjo sta Blaže in Nežica zaživela in še danes pozdravljata goste, predstavljata Slomška in Ponikvo ter popestrita prenekatero prireditev. S svojim sodelovanjem je prisotna skoraj na vseh kulturnih prireditvah v domačem kraju. Pri nedeljskem bogoslužju je redna bralka Božje besede. Skupaj s takratnim župnikom Mihom Hermanom je prevzela mentorstvo za *Slomškovo bralno priznanje,* ki ga požrtvovalno vodi vse do današnjih dni. V letošnjem letu ji je s pomočjo sedanjega župnika Alojza Kačičnika uspelo pridobiti bralce tudi za *Slomškovo bralno priznanje* za odrasle. Sodeluje tudi z drugimi društvi, kot npr. z Društvom prijateljev mladine, Turistično olepševalnim društvom, društvom Sožitje Šentjur ipd. Močno je povezana s celotnim krajem. Mnogi krajani jo izberejo za slavnostno govornico ob najrazličnejših prireditvah in praznovanjih, pa tudi ob slovesu ob grobu. Njeno požrtvovalno delo so prepoznali tudi v občini Šentjur, kjer so jo razglasili za 'najprostovoljko' leta 2015.

Ga. Irena Zevnik vse dela z veliko ljubeznijo in čutečim srcem, predvsem pa s trdno vero, da se resnični napredek doseže le z dobroto srca in trdnostjo duha. Pri tem ji je velik vzornik in priprošnjik bl. A. M. Slomšek.

Prof. Bogomil Jakopič je bil rojen leta 1932 v Ljubljani. Je prof. slavistike in surdopedagog. Po diplomi leta 1958 so ga kot učitelja poslali v Sodražico. Deset let je služboval v šoli za polnočutne in 30 let v *Zavodu za gluhe in naglušne* v Ljubljani kot profesor slovenščine in kasneje surdopedagog.

Posebej se je ukvarjal z zakonitostmi vpliva sluha na govor gluhih oseb in oseb z govornimi motnjami. Bil je prvi urednik revije za gluhe. Sam in skupaj s sodelavci je izdal 16 strokovnih knjig ter napisal okrog 200 strokovnih člankov. Prejel je vrsto priznanj in nagrad. Leta 1999 je prejel najvišje priznanje – nagrado Republike Slovenije za šolstvo.

Že v Sodražici je posebno pozornost namenjal šolskemu glasilu in mentorstvu mladim, ki so se preizkušali v pisanju. Pozneje je bil več desetletij mentor časopisa gluhe mladine *Naš prijatelj*, bil je prvi urednik revije *Iz sveta tišine.* Tovrstno delo mu je bilo v veliko zadovoljstvo.

Precej časa je namenil raziskovanju zgodovine skrbi za gluhe pri nas. Pri tem je odkrival zanimive osebnosti, zlasti duhovnike. Tudi na strokovnem področju je zapustil vidno sled, saj so se priročniki, knjige in druge publikacije kar vrstili. Je najproduktivnejši slovenski avtor samostojnih publikacij in strokovnih člankov s področja zgodovine skrbi za gluhe na Slovenskem in v svetu ter širše surdopedagoške problematike pri učenju gluhih in naglušnih.

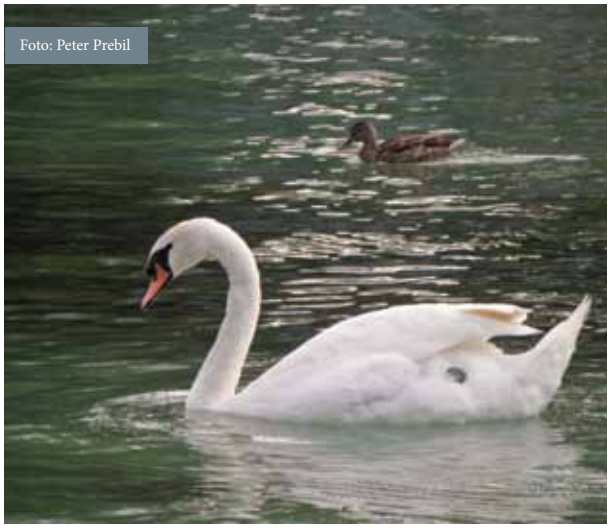
Foto: Peter Prebil

Šola molitve in meditacije

Od 2. do 5. avgusta se nas je okoli dvajset udeležencev udeležilo Šole molitve in meditacije. S perspektive pručke ali stola smo počivali v svoji, Božji notranjosti. Lepo je tam. Odpočiješ si in nabereš novih moči za življenje ter izkusiš Gospodovo obljubo: »Ne bom vas zapustil, sirot.«

Magda Jarc

Zakon, svoboda, odgovornost na kongresu SIESC

Najstarejše nemško mesto Trier je od 24. do 30. julija 2018 gostilo evropske katoliške pedagoge.

Šestdeset udeležencev iz dvanajstih držav se je zbralo na SIESC-u, srečanju evropskih katoliških pedagogov, ki je imelo naslov *Zakon, svoboda, odgovornost.* Tri dopoldanska predavanja, in sicer Moč države in svoboda posameznika, Pedagoška diagnostika pri delu z otroki in adolescenti z vedenjskimi težavami, Kristus nas je osvobodil, da ostanemo svobodni, so podprla naslovno, večno temo. Po predavanjih smo imeli pogovorne skupine v jezikovnih skupinah.

Nemški gostitelji so se zelo potrudili. Ogledali smo si mestne znamenitosti, prisluhnili orgelskemu koncertu v Konsantinovi baziliki, poizkusili izbrano vino v starodavni vinski kleti priznanega vinogradnika, se čudili spretnosti Rimljanov, ki so s tanjšimi nanosi cementa kot mi danes zgradili stavbe, ki so še vedno trdne. Trier je tudi rojstno mesto Karla Marxa. Ob dvestoletnici njegovega rojstva so Kitajci Trierčanom podarili in postavili spomenik. Letošnja neobvezna ekskurzija je udeležence vodila v Luksemburg. Tudi zaradi nečesa drugega bo srečanje v srcih udeležencev odmevalo še nekaj časa. Dobili smo novega predsednika, Romuna Alina Tata, ki je nadomestil dolgoletnega, skoraj nenadomestljivega predsednika, Avstrijca Wolfganga Ranka.

Naslednje srečanje SIESC-a bo od 20. do 26. julija 2019 v Tinjah v Avstriji, za nas Slovence le skok čez mejo. Lepo povabljeni že sedaj!

Magda Jarc

Načrtovalni dan 2018

Kot že nekaj let zapored smo tudi letos člani DKPS organizirali načrtovalni dan. Naši letošnji gostitelji so bili člani OS Bela Krajina, za kar se jim iskreno zahvaljujemo. Zbrali smo se v PC župnije Črnomelj - Dragatuš.

Na začetku nas je pozdravil tamkajšnji duhovnik Gregor Kunej, ki je predstavil župnijsko cerkve sv. Petra in kraj. Po kratki predstavitvi predstavnic gostiteljic smo se pogovarjali, kako Poslovnik OS živi v praksi. Razgovor je vodil p. dr. Silvo Šinkovec, ki nas je z različnimi metodami dela popeljal v razmislek, kako živi posamezna OS na različnih področjih delovanja. Skupaj smo iskali načine za lažje in bolj uspešno delovanje ter oblikovali konkretne rešitve.

V tem letu smo se posvetili predvsem delu na treh področjih, ki jih želimo še okrepiti: mladi, izobraževanje in duhovnost. Kot uvod v naša nadaljnja razmišljanja in načrtovanja smo slišali, kaj je bilo v okviru DKPS že narejeno na teh področjih ter kakšne so naše ideje in predlogi za nadaljnje delo. Veseli smo, da so naši seminarji objavljeni tudi v katalogu *Katis*. Pripravili smo zgibanko za *Teden vzgoje*, ki bo romala v župnije, vzpodbujali bomo duhovno branje po župnijah, izvajamo vsakoletna romanja, duhovne vaje, molitvene kartice dosegajo vedno več ljudi, mladi pedagogi se srečujejo v skupini Bodoči pedagogi …

V skupinah po izbranih tematskih področjih smo razmišljali, kaj bi bilo za naše OS na posameznem področju sprejemljivo in koristno. Podelili smo si izkušnje, ki jih imamo znotraj OS, ter naredili načrte, kaj lahko implementiramo v delo naših OS.

Polni novih, neposredno uporabnih idej smo se na koncu strinjali, da je tak načrtovalni dan priložnost, da skupaj utrdimo in uresničujemo zastavljene cilje, izmenjujemo primere dobrih praks ter tako nadgrajujemo naše delo.

Zaključili smo s sv. mašo, ki jo je daroval p. dr. Silvo Šinkovec in je v nas še okrepila zavedanje, da je evangelij vir navdiha za naše življenje in delo, saj iz njega črpamo moč in pogum za svoje pedagoško poslanstvo.

Jasna Korbar

Foto: Peter Prebil

Summary

The *Focus Theme* of 79th issue of the *Vzgoja* magazine is the Pedagogy of Community, which is part of the movement Youth for the United World, the original religious movement founded by Chiara Lubich. In her article, Andreja Keršmanc presents the network of kindergartens following the pedagogy of community; from Croatia, Serbia, Macedonia and Slovenia. Teresa Boi writes about the many faces of dialogue – the diversity that makes us rich. She presents an international seminar that took place between 15 and 17 June 2018 in Škofja Loka and the EdU Committee (Educazione Unità – Education for Unity). Giuseppe Milan writes about the pedagogy of dialogue; he stresses the importance of the word and defines dialogue as a search, desire, stop, responsibility, project, exchange and forgiveness. Michele De Beni writes about teachers; they should be the ones who 'know' (have knowledge, are qualified); who 'know how to live' (know the meaning of their lives) and who 'know how to be' (assume responsibility for the meaning of life and live it). Slavi Snoj talks from her experience and presents the reasons why the pedagogy of community is right and what it brings to everyone involved. Erika Kozjek presents her experience of creating an educational community; she does this by means of two elements: Tik and Tak and the 'Cube of Friendship'. Janez Snoj presents a project lasting over several months, which involved a puppet named Televinček Tinček as part of the Media Education.

In the rubric *Our conversation*, Silvo Šinkovec interviewed Anica Horvat, a retired teacher who talked about her professional and personal life and her deliberations on topical issues.

In the *Teachers* section Jože Ramovš writes about group learning. This time we are publishing the fourth part from the cycle of his contributions on group social learning. It is devoted to bad experiences, which ought to be properly processed. The article explains how we can do this. We are also publishing an article by Mateja Vodnik, who presents the communicative competence and the main elements of communication in the context of support.

In the *Educational Plan*, Mateja Centa shows a close connection between the characteristics of the theory of participation (inclusion) and the principles of ethics of care. She also provides activities for strengthening the culture of inclusion.

In the *Parents* section, Neža Miklič writes about what being at home alone means to a child, and what points parents should consider before leaving children alone for some time, because there is no simple recipe and age limit for this.

In the section *Fields of Education* Milček Komelj presents the work of the painter Irina Rahovsky Kralj, who painted an oil on canvas portrait of the bishop Anton Martin Slomšek, which also adorns the cover. Jana Lampe presents the project of Slovenska karitas, Working to a decent life. More specifically, she describes the difficult conditions of schooling in Rwanda and Burundi and the construction of new schools in Nyangungu and Kigali.

In the *Spiritual Challenge* Branka Roškar writes about prayer, its meaning and various forms. Silvo Šinkovec deliberates on France Prešeren's Baptism on the Savica, in which he sees quite a few elements of Prešeren's profession of deep faith. This time he focuses on decision making.

In the *Experience* section, Petra Krašna presents a kindergarten project which helped children develop technical thinking. Tina Polajžer presents a long-lasting project in a kindergarten, which taught children about the importance of the family, its various forms and, above all, its invaluable value for each individual.

The rubric *New Insights* traditionally brings an abstract from the final (bachelor, master, doctor) theses.

In the section *From the life of DKPS,* we are presenting the recipients of Slomšek's awards: ddr. Stanko Gerjolj, Anamarija Štimec, Irena Zevnik and this year's recipient of the honorary member of DKPS title, who is prof. Bogomil Jakopič.

Written by: Erika Ašič
Translated by: Tanja Volk

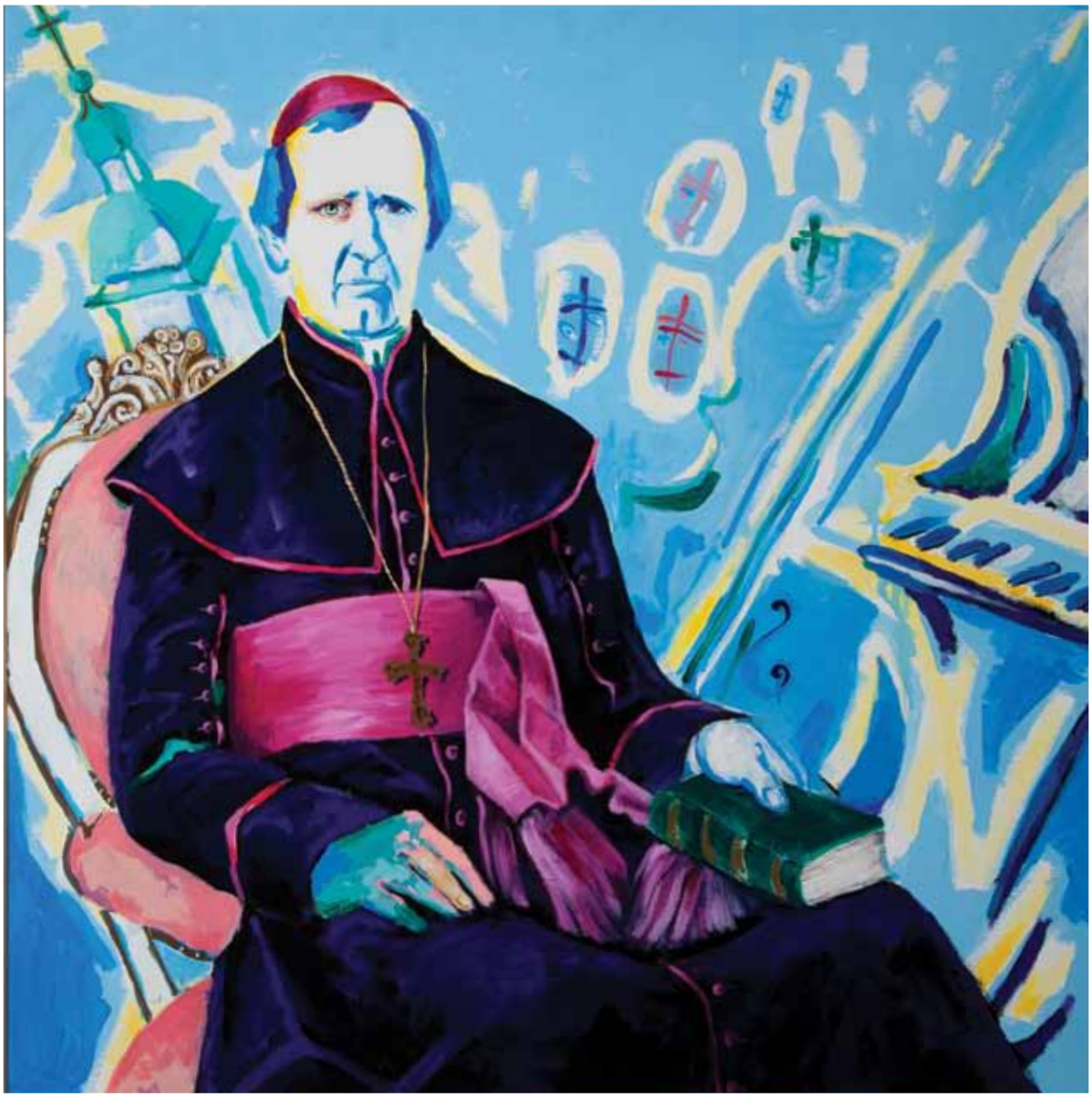

Irina Rahovsky Kralj: Škof Anton Martin Slomšek blaženi
Olje na platnu, 1999, 120 x 90 cm
zasebna last
Foto: Marjan Smerke